

ISSN 2786-6947

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

**НАША ШКОЛА:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ СТУДІЇ**

№ 2(6)'2024

Одеса – 2024

НАША ШКОЛА: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ СТУДІЇ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ № 2(6) '2024

ISSN 2786-6947

Журнал
зарєєстрований
5 серпня 2022р.

Свідоцтво про
державну реєстрацію
друкованого засобу
масової інформації: серія
КВ № 25190-15130 Р
від 05.08.2022

Журнал виходить
4 рази на рік.

Друкується за
рішенням вченої ради
КЗВО «Одеська академія
неперервної освіти
Одеської обласної ради»,
протокол
від 22.05.2024р. № 5

Друковані матеріали
виражають позицію
авторів, яка не завжди
поділяється редакційною
колегією.

Передрук матеріалів
здійснюється за умови
обов'язкового посилання
на журнал «Наша школа:
науково-практичні
студії».

Статті перевірені на
наявність плагіату
програмним
забезпеченням
StrikePlagiarism.com

Офіційний сайт
журналу:
<https://nashashola.odessaedu.net/>

Редакційна колегія

Задорожна Любов Кирилівна – головний редактор, кандидат філософських наук, ректор Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Балащенко Інна Валеріївна – відповідальний секретар, кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедру філософії освіти Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Ягоднікова Вікторія Вікторівна – заступник головного редактора, доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та інноваційної діяльності Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Левчишена Оксана Михайлівна – заступник головного редактора, кандидат історичних наук, проректор з науково-педагогічної та методичної діяльності Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Кузнєцова Оксана Володимирівна – заступник головного редактора, кандидат психологічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної діяльності Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

Баранова Вероніка Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної і початкової освіти Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Березовська Людмила Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна).

Бухнер Тобіас, професор, завідувач кафедри інклюзивної освіти Університету освіти Верхньої Австрії (м. Лінц, Австрія).

Гарачук Тетяна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної і початкової освіти Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Голлоб Рольф, доктор наук, професор, кафедра міжнародних проектів в освіті Цюрихського університету підготовки вчителів (м. Цюрих, Швейцарія).

Гуменнікова Тамара Рудольфівна, доктор педагогічних наук, професор, директор Придунайської філії Міжрегіональної академії управління персоналом (м. Ізмаїл, Україна).

Гура Тетяна Євгенівна, доктор психологічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя, Україна).

Дікова-Фаворська Олена Михайлівна, доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського інституту післядипломної освіти (м. Житомир, Україна).

Канішевська Любов Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (м. Київ, Україна).

Кічук Антоніна Валеріївна, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної та практичної психології Ізмаїльського державного гуманітарного університету (м. Ізмаїл, Україна).

Кохановська Олена Вікторівна, доктор педагогічних наук, доцент, Комунальний заклад вищої освіти «Херсонська академія неперервної освіти Херсонської обласної ради» (м. Херсон, Україна)

Кузнєцова Неля Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Мітельман Ігор Михайлович, кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри методики викладання і змісту освіти Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Немерцалов Володимир Володимирович, кандидат біологічних наук, доцент, завідувач науково-методичної лабораторії природничо-математичної освіти, доцент кафедри методики викладання та змісту освіти Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Орленко Ірина Миколаївна, доктор філософії, завідувач Одеського обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти, старший викладач кафедри психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Осіпова Тетяна Юріївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна).

Пивоварчик Ірина Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри методики викладання і змісту освіти Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Рицак Наталія Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Снігур Людмила Анатоліївна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Військової академії (м. Одеса) (м. Одеса, Україна).

Стрельбицька Світлана Михайлівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Фурман Анатолій Анатолійович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики практичної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна).

Цибух Людмила Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної і початкової освіти Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Шатайло Наталія Вікторівна, кандидат педагогічних наук, завідувач науково-методичної лабораторії громадянської, історичної та мистецької освіти, старший викладач кафедри методики викладання та змісту освіти Комунального закладу вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (м. Одеса, Україна).

Шуляр Василь Іванович, доктор педагогічних наук, доцент, директор Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (м. Миколаїв, Україна).

Ян Мареш, Ph.D., завідувач кафедри психології педагогічного факультету Масариков університету (м. Брно, Чехія).

Editorial Board of the scientific journal
«Our School: Scientific and Practical Studies»

Liubov Zadorozhna, Chief Editor, Candidate of Philosophical Sciences, Rector of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Regional Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Inna Balashenko, Managing Editor, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, Head of the Scientific Department of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Regional Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Viktoriia Yahodnikova, Deputy Chief Editor, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical and Innovative Activities of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Oksana Levchyshena, Deputy Chief Editor, Candidate of Historical Sciences, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical and Methodological Activities of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Oksana Kuznietsova, Deputy Chief Editor, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Affairs and Social-Humanitarian Activities of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Veronika Baranova, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Preschool and Primary Education of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Liudmyla Berezovska, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Theory and Methodology of Preschool Education at the State Institution «South Ukrainian K.D. Ushynsky National Pedagogical University» (Odesa, Ukraine).

Tobias Buchner, Professor, Head of the Department of Inclusive Education at the University of Education Upper Austria (Linz, Austria).

Tetiana Harachuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Rolf Gollob, Doctor of Sciences, Professor, Head of Centre for Educational Governance and Democracy Education a. i. at the Zurich University of Teacher Education (Zurich, Switzerland).

Tamara Humenikova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Director of the Danube Branch of the Interregional Academy of Personnel Management (Izmail, Ukraine).

Tetiana Hura, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Vice-Rector for Research and International Affairs at the Municipal Institution «Zaporizhzhia Regional Institute of Continuing Pedagogical Education» of the Zaporizhzhia Regional Council (Zaporizhzhia, Ukraine).

Olena Dikova-Favorska, Doctor of Sociological Sciences, Professor, Professor at the Department of Pedagogy of the Comunal Institution «Zhytomyr Regional In-Service Teachers` Training Institute» of Zhytomyr Regional Council (Zhytomyr, Ukraine).

Liubov Kanishevskya, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Deputy Director for Scientific and Experimental Work at the Institute of Educational Problems of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine).

Antonina Kichuk, Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of General and Practical Psychology of the Izmail State University of Humanities (Izmail, Ukraine).

Olena Kokhanovska, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Communal Higher Educational Establishment Kherson Academy of Continuing Education of the Kherson Regional Council (Kherson, Ukraine).

Nelia Kuznietsova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy and Educational Management of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Jan Mareš, Ph.D., Head of the Department of Psychology at the Faculty of Education, Masaryk University (Brno, Czech Republic).

Ihor Mitelman, Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Teaching Methodology and Education Content of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Volodymyr Nemertsalov, Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, Head of the Scientific and Methodological Laboratory of Natural-Mathematical Education, Associate Professor at the Department of Teaching Methodology and Education Content of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Iryna Orlenko, Doctor of Philosophy, Head of the Odesa Regional Resource Center for Inclusive Education Support, Senior Lecturer at the Department of Psychology, Social Work, and Inclusive Education of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Tetiana Osypova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Pedagogy of the State Institution «South Ukrainian K. D. Ushynsky National Pedagogical University» (Odesa, Ukraine).

Iryna Pivovarchik, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Teaching Methodology and Education Content of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Nataliia Ryshchak, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Pedagogy and Educational Management of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Liudmyla Snihur, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Professor at the Department of Humanities and Socio-Economic Disciplines at the Odesa Military Academy (Odesa, Ukraine).

Svitlana Strelbytska, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Pedagogy and Educational Management of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Anatoli Furman, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Professor at the Department of Theory and Methodology of Practical Psychology at the State Institution «South Ukrainian K. D. Ushynsky National Pedagogical University» (Odesa, Ukraine).

Liudmyla Tsybukh, Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Preschool and Primary Education of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Nataliia Shatailo, Candidate of Pedagogical Sciences, Head of the Scientific and Methodological Laboratory of Civic, Historical, and Art Education, Senior Lecturer at the Department of Teaching Methodology and Education Content of the Municipal Higher Education Institution «Odesa Academy of In-Service Education of the Odesa Regional Council» (Odesa, Ukraine).

Vasyl Shuliar, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Director of the Mykolaiv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (Mykolaiv, Ukraine).

ЗМІСТ

Бухтій Ольга Володимирівна, Нікітенко Регіна Іванівна МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛЬНИХ ПРОГРАМ З ТЕХНОЛОГІЙ У 7 КЛАСІ (З ДОСВІДУ БУХТІЙ О.В.)	9
Колєбошин Валерій Якович, Чебаненко Наталя Олегівна, Ятвєцька Лариса Іванівна КОНКУРС «УЧИТЕЛЬ РОКУ-2024»: ПРОФЕСІЙНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	20
Колєсникєва Оксана Анатоліївна, Ятвєцька Лариса Іванівна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ КЛЮЧОВИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ НУШ	30
Ліненко Олена Василівна, Саєнко Людмила Іванівна СТОРИНКИ ІСТОРІЇ ОДЕСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ : 1939-1950 РОКИ.	34
Мурсалимова Ірина Іванівна ЗАВДАННЯ ДО РІЗНИХ ВИДІВ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ	38
Сараєва Ірина Володимирівна, Паламарчук Ірина Вячеславівна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗДО: НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ТА ПІДТРИМКА	44
Сарамотіна Ірина Миколаївна ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ:ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНО- ХВИЛЬОВОГО ДНЯ	51
Татаринцева Анастасія Максимівна ЕЛЕМЕНТИ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ПРИ НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	57
Ткаченко Алла Вікторівна ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ (ТЕМА ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ)	61
Цимбал Тетяна Василівна УЧИТЕЛЮ-СЛОВЕСНИКУ НА ЗАМІТКУ! УРОК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ «ПРИГОЛОСНІ ТВЕРДІ, М'ЯКІ ТА ПОМ'ЯКШЕНІ, ДЗВІNKІ Й ГЛУХІ» ДЛЯ 5 КЛАСУ НУШ	69

CONTENTS

Olha Bukhtii, Regina Nikitenko METHODOLOGICAL SUPPORT FOR THE IMPLEMENTATION OF MODEL PROGRAMS IN TECHNOLOGY FOR GRADE 7 (BASED ON THE EXPERIENCE OF BUKHTII O.V.)	9
Valerii Koleboshyn, Natalia Chebanenko, Larysa Yatvetska COMPETITION «TEACHER OF THE YEAR-2024»: PROFESSIONAL CHALLENGES AND PROSPECTS	20
Oksana Kolesnykova, Larisa Yatvetska SOME ASPECTS OF THE INTEGRATION OF THE KEY AND PROFESSIONAL COMPETENCES OF THE NUSH TEACHER	30
Olena Linenko, Lyudmila Sayenko PAGES OF THE HISTORY OF THE ODESA ACADEMY OF CONTINUING EDUCATION: 1939- 1950	34
Iryna Mursalymova TASKS FOR DIFFERENT TYPES OF SPEAKING ACTIVITIES THROUGH THE PRISM OF FORMATIVE ASSESSMENT	38
Iryna Saraieva, Iryna Palamarchuk DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATION: SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT AND GUIDANCE	44
Iryna Saramotina INNOVATIONS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF NEW UKRAINIAN SCHOOL (NUSH): IMPLEMENTATION OF COMPREHENSIVE-WAVE DAY	51
	57
Alla Tkachenko CONTENT, FORMS, AND METHODS OF TEACHING HISTORY IN MODERN CONDITIONS (TOPIC FOR DISCUSSION)	61
Tetyana Tsymbal NOTE FOR THE LANGUAGE TEACHER! UKRAINIAN LANGUAGE LESSON «HARD, SOFT, SEMI-SOFT, VOICED, AND VOICELESS CONSONANTS» FOR THE 5TH GRADE OF NUS	69

УДК 373.5.091-025.13*7 кл.(045)
[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2\(6\).315712](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2(6).315712)

Бухтій Ольга Володимирівна,
заслужений вчитель України,
вчитель технологій
Нерубайського академічного ліцею № 1
Нерубайської сільської ради
Одеського району Одеської області
olga.buhtiy@ukr.net

Нікітенко Регіна Іванівна,
методист кафедри
методики викладання і змісту освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради», тренер НУШ
ORCID: 0000-0002-4041-7666
regina_work@ukr.net

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛЬНИХ ПРОГРАМ З ТЕХНОЛОГІЙ У 7 КЛАСІ (З ДОСВІДУ БУХТІЙ О.В.)

***Анотація.** У статті наведено огляд модельних програм 7-9 класів для 7 класу технологічної освітньої галузі. На основі аналізу практичного досвіду розроблено та запропоновано навчальну програму предмета «Технології» 7 клас на основі модельної навчальної програми «Технології. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Гащак В. М.).*

***Ключові слова:** модельна програма, навчальна програма предмета «Технології» 7 клас, особливості організації освітнього процесу, карта досягнень очікуваних результатів навчання.*

Не дивлячись на всі складнощі сучасності, реформа Нової Української Школи (НУШ) з вересня 2024 року переходить до сьомих класів. Організація освітньої діяльності у 7-х класах закладів загальної середньої освіти здійснюватиметься відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (<https://cutt.ly/OyA9z5p>), Державного стандарту базової середньої освіти. Ефективність її реалізації залежить від багатьох факторів, зокрема від створення освітнього екопростору в закладі освіти, матеріально-технічного оснащення майстерні, професійних компетенцій вчителя та підтримки громади. Особливу роль відіграє якість та рівень програми, розробленої вчителем на основі модельної програми, що відповідає потребам учнів сьомого класу. Важливо, що вчителі технологій мають можливість обрати одну з чотирьох модельних програм, яка найкраще задовольняє їх вимоги, враховуючи навчальні потреби учнів, можливості матеріально-технічної бази майстерні для виконання проектних робіт, рівень освітнього досвіду учнів, а також формат організації освітнього процесу в закладі освіти (очний, дистанційний, змішаний):

Модельна навчальна програма «Технології. 7-9 клас» для закладів загальної середньої освіти (автор Мачача Т. С.), «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883) URL: <http://surl.li/aihscg>.

Зміст програми має значний потенціал для реалізації інтегрованого навчання та забезпечує наступність між адаптаційним (5–6 кл.) і предметним (7–9 кл.) циклами базової технологічної освіти і вибудовується за логікою історії розвитку виробничої культури: від оволодіння учнями різними видами декоративно-ужиткового мистецтва та іншими видами діяльності в 5-6 класах до оволодіння сучасними видами дизайну в 7-9 класах. Програма має практичне спрямування. Кожен модуль передбачає оволодіння знаннями, що стосуються обраного виду дизайну. Учні оволодівають знаннями в процесі створення соціально і особистісно значущих освітніх продуктів. За таких умов технологічна базова освіта наближається до актуальних потреб і можливостей загальноосвітнього навчального закладу освіти та інтересів і природних потреб учнів.

Програма має два розділи.

- Розділ I. «Дизайн і технології як засіб втілення задуму в готовий продукт».
- Розділ II. «Дизайн у побуті».

Навчальні теми першого розділу уніфіковані для кожного пропонованого модуля та структуровані згідно зі способами проектно-технологічної діяльності, в якій формуються ключові й предметна

компетентності. в програмі передбачається доступ до наявних у закладі освіти цифрових засобів навчання (комп'ютер, проектор, документ-камера, інтерактивна дошка/панель, цифровий фотоапарат, графічний планшет, 3D-ручка, 3D-принтер тощо, а також відповідне програмне забезпечення), які використовуються за потреби на різних етапах проектно-технологічної діяльності.

Умовою програми є вивчення всіх модулів протягом 7–8–9 класів. Порядок вивчення модулів та розділів програми у цих класах учитель визначає самостійно[3]. Авторка рекомендує вчителям час моделювання власного бачення процесу навчання, використовувати таблиці з програми: «Модель структурування змісту програми» та «Орієнтовний перелік технологій і об'єктів проектно-технологічної діяльності за видами дизайну».

Модельна навчальна програма «Технології. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авторки Ходзицька І. Ю., Горобець О. В., Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С., Приходько Ю. М.), «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня № 1001). URL: <http://surl.li/vgtarb>

Зміст програми орієнтовано на формування в учнівства ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес навчання до життєвих потреб учня / учениці, їхніх інтересів та природних здібностей. Ця програма є логічним продовженням модельної навчальної програми «Технології. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти. Деякі питання в ній повторюються, але передбачено, що вони мають бути ускладненими відповідно до вікових особливостей здобувачів освіти. Крім цього, учні та учениці 7–9 класів працюють над соціальними проектами, що сприяє усвідомленню значущості виконаної роботи.

Особливий акцент у програмі зроблено на практичній діяльності, яка містить методи: робота із засобами праці; дослідження дизайн-продукту; екскурсії та спостереження; проектування; практичне оцінювання; історії розвитку технологій, новітні технології.

Розроблену модельну навчальну програму складено з чотирьох основних модулів :

1. Утілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності.
2. Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва.
3. Ефективне використання техніки і матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу.
4. Турбота про власний побут, задоволення власних потреб і потреб інших осіб.

Програма спрямована на реалізацію принципу варіативності, який передбачає планування навчального матеріалу відповідно до матеріально-технічного та кадрового забезпечення навчального процесу, вікових особливостей учнів та їхніх інтересів. Порядок опанування модулів вчитель/вчителька обирають самостійно[4]. Під час складання календарно-тематичних планів авторкою рекомендовано зміст теоретичної та практичної складових розписувати відповідно до обраного виду діяльності.

Модельна навчальна програма «Технології. 7–9 клас» для закладів загальної середньої освіти (автор Туташинський В. І.), «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883)

URL: https://osvita.ua/doc/files/news/896/89686/Tekhnolohiyi_7-9_kl_Tutashynskyy_26_07_2.pdf

Зміст модельної навчальної програми «Технології» проектується на основі компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного та культурологічного підходів і спрямовується на досягнення очікуваних результатів пізнавальної діяльності учнів і учениць. Модельна навчальна програма «Технології» має модульну структуру. Її складовими у 7–9 класах є такі навчальні модулі:

1. Проектування.
2. Технології виробництва.
3. Творче застосування технологій декоративно-ужиткового мистецтва.
4. Проектно-технологічна діяльність у побуті.

Процес проектно-технологічної діяльності учнів у 7–9 класах рекомендується організовувати за таким алгоритмом:

- 1) визначити проблему й об'єкт проектування з урахуванням своїх інтересів і здібностей, матеріально-технічного забезпечення;
- 2) провести міні-маркетингові дослідження;
- 3) скласти технічне завдання;
- 4) створити уявний образ проектованого об'єкта, визначити і обґрунтувати форму та конструкцію майбутнього виробу, відобразити її у вигляді технічного рисунка, ескізу чи кресленника;
- 5) вивчити, дослідити і добрати необхідні матеріали;
- 6) визначити технологічні процеси, інструменти та пристосування, за допомогою яких можна реалізувати проект;

- 7) розробити технологічну картку;
- 8) виконати необхідні для реалізації проєкту технологічні процеси;
- 9) провести самоаналіз, самооцінювання і взаємооцінювання виконаного проєкту, його захист та рекламу[5].

Автор рекомендує, щоб під час проєктування виробів учні й учениці здійснювали пошук існуючих аналогів, визначали форму, конструкцію, вид оздоблення тощо. Туташинський В. І. пропонує вчителям доповнювати зміст навчального матеріалу з урахуванням запропонованих чи обраних учнями чи ученицями об'єктів проєктування.

Модельна навчальна програма «Технології. 7-9 клас» для закладів загальної середньої освіти (автор Гащак В.М.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»(наказ Міністерства освіти і науки України від 27 грудня 2023 року No 1575)

URL: https://drive.google.com/file/d/1fr82J2_0G71gBaNkLB5_ZwxUEHMP_Slz/view

Програма ґрунтується на визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах. Змістове наповнення модельної навчальної програми складається з чотирьох навчальних модулів:

1. Утілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності.
2. Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва.
3. Ефективне використання техніки і матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу.
4. Турбота про власний побут, задоволення власних потреб і потреб інших осіб.

Засвоєння навчальних модулів відбувається на основі участі школярів в особистісно орієнтованих проєктах, які мають залучати учнів до самостійного вибору теми дослідження, самостійного конструювання власної навчальної діяльності, добору конструкційних матеріалів та відповідних технологій їх обробки тощо. Засвоєння техніко-технологічних основ предмету відбувається через обрану вчителем та учнями технологію обробки конструкційних матеріалів. Вивчення міжпредметних теоретичних знань, а також засвоєння технічної або проєктно-технологічної термінології обумовлене виключно завданнями проєкту чи особистісними потребами та інтересами учнів. Набуття учнями вмінь має випереджальний характер у засвоєнні відповідних знань[6].

Якщо наявні модельні програми не відповідають запитам учителя, він може розробити власну на основі Держстандарту базової середньої освіти. Проте, важливо враховувати, що така програма має пройти експертизу в ІМЗО.

Вчителька Нерубайського академічного ліцею N1 Нерубайської сільської ради Одеського району Бухтій О.В., обрала модельна навчальну програму «Технології. 7-9 клас» для закладів загальної середньої освіти (автор Гащак В.М.) На основі обраної модельної програми з технологій учитель розробила навчальну програму, яку можна адаптувати: змінювати теми проєктів, регулювати послідовність вивчення матеріалів та види діяльності, переглядати перелік очікуваних результатів. Вчителі технологій можуть використовувати цю розроблену програму як зразок для створення власної, адаптованої до обраної модельної програми. Такий підхід надає педагогам свободу для творчого самовираження і сприяє якісній реалізації концепцій сучасної технологічної освіти. При плануванні навчальної тематики необхідно враховувати форму організації освітнього процесу в закладі (очна або дистанційна). Необхідно передбачити можливість зміни теми проєкту у випадку переходу закладу на іншу форму навчання (з очної на дистанційну або з дистанційної на очну). У разі змішаної форми навчання проєктні роботи потрібно проводити в майстерні, оснащеної відповідним обладнанням, з дотриманням усіх умов безпеки життєдіяльності. Розроблена навчальна програма має містити опис результатів навчання учнів з технологій, не менше ніж встановлено відповідними модельними програмами. Різниця між модельною навчальною програмою та розробленою не має перевищувати 25%. Розробити навчальну програму можна, скориставшись конструктором навчальних програм. Розроблену навчальну програму на основі модельної затверджує педрада, додаткових схвалень вона не потребує.

На основі затвердженої навчальної програми вчитель складає календарно-тематичне планування, із урахуванням навчальних можливостей класу. Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється в довільній формі, включаючи використання друкованих чи електронних джерел. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів є індивідуальною справою вчителя. У процесі планування освітньої діяльності вчитель самостійно встановлює послідовність освоєння навчальних модулів або інтегрує їх у відповідні комбінації, враховуючи очікувані результати та природні/індивідуальні здібності учнів. Вчитель спільно з учнями визначає тему проєкту та технології обробки конструкційних матеріалів, які учням необхідно освоїти; визначає і планує необхідну кількість навчальних годин. У навчальній програмі можна запропонувати міжгалузеві проєкти, враховуючи особливості роботи школи та можливості шкільного колективу. Досягнення мети

технологічної освітньої галузі забезпечується за допомогою формування ключових компетентностей і наскрізних умінь в учнів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти [1]. Компетентнісний потенціал технологічної освітньої галузі та базові знання відображено в додатку 11 Державного стандарту базової середньої освіти, вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у технологічній освітній галузі в додатку 12 [1].

Школа у процесі оцінювання керується власними принципами та стандартами, заснованими на Державному стандарті базової середньої освіти, де визначено, що учні мають опанувати базові знання технологічної освітньої галузі за напрямками: проєктування, основи графічної грамотності, технології виготовлення виробу, оцінювання та презентація результатів, декоративно-ужиткове мистецтво, сучасна техніка та технології, самозарадність у побуті [1]. Учитель в своїй програмі розробляє систему оцінювання для технологій, включаючи оцінювання освітніх продуктів, які учні створюють у процесі навчальної діяльності, результати практичних робіт та проєктів, а також знання і уміння, способи діяльності, рівень сформованості ключових та предметно/проєктно/технологічних компетентностей. Все це спрямовано на виявлення прогресу учнів у досягненні обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти [1].

Ми надаємо зразок навчальної програми з технологій укладену Бухтій О.В на основі модельної навчальної програми «Технології. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гащак В. М.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 27 грудня 2023 року № 1575) [6]. Успіх розроблення і впровадження навчальної програми значною мірою залежить від методичної підтримки вчителів, постійного професійного розвитку, а також взаємодії з громадою, яка може значно підсилити ресурсну базу школи.

Нерубайський академічний ліцей N1
Нерубайської сільської ради Одеського району Одеської області

Навчальна програма предмета «Технології»

7 клас

Затверджено на засіданні педагогічної ради
Протокол No __ від _____

Навчальна програма «Технології» розроблена на основі модельної навчальної програми «Технології. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гащак В. М.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 27 грудня 2023 року № 1575).

2024

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Навчальна програма «Технології» визначає орієнтовну послідовність та часові періоди досягнення очікуваних результатів навчання учнів 7 класів з «Технологічної освітньої галузі». Зміст навчальної програми предмету «Технології» та види навчальної діяльності учнів адаптовані до матеріально-технічних можливостей академічного ліцею, соціальних та культурних особливостей регіону, а також спрямовані на досягнення очікуваних результатів на основі запропонованого змісту.

Навчальна програма «Технології» укладена на основі модельної навчальної програми «Технології. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гащак В. М.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 27 грудня 2023 року № 1575) [6].

Навчальна програма спрямована на реалізацію мети технологічної освітньої галузі [1] та організацію навчальної діяльності учнів в умовах освітнього екопростору школи, відкритого для комунікації та співпраці, і сприятливого для формування ключових компетентностей та ґрунтується на визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах [1].

Компетентнісний потенціал навчальної програми «Технології» відповідає компетентнісному потенціалу технологічної освітньої галузі, який полягає у формуванні всіх ключових компетентностей засобом проєктної технології, яка дозволяє вчителю змоделювати різноманітні навчальні ситуації,

створювати навчальне середовище для учнів, у якому можна розвивати всі наскрізні вміння, що притаманні ключовим компетентностям.

Програма охоплює формування наскрізних ключових компетентностей умінь:

1) читати графічні зображення, схеми та інструкції з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, уміння виявляти приховану і очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту після його аналізу і добору контраргументів;

2) висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, тобто словесно передавати власні думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників проекту, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії;

3) критично і системно мислити, що виявляється у визначенні характерних ознак об'єктів конструювання, винахідницьких ідей, їх взаємозв'язків, умінні аналізувати та оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях про об'єкт проектування, зважати на протилежні думки та контраргументи, розрізняти факти, їх інтерпретації, розпізнавати спроби маніпулювання даними, використовуючи різноманітні ресурси і способи оцінювання якості доказів, надійності джерел і достовірності інформації;

4) логічно обґрунтовувати позицію на рівні, що передбачає здатність висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у вигляді суджень і висновків, що є виявом власного ставлення до результату проектно-технологічної діяльності, технологічних процесів тощо;

5) у процесі проектування виробу діяти творчо, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей, добросовісне використання чужих ідей та їх доопрацювання, застосування власних знань для створення нових об'єктів технологічної діяльності, ідей, уміння випробовувати нові ідеї;

6) виявляти ініціативу, що передбачає активний пошук і пропонування рішень для розв'язання технічних, конструкторських або побутових проблем, активну участь у різних видах проектно-технічної діяльності, їх ініціювання, прагнення до лідерства, уміння брати на себе відповідальність за результат у роботі над проектом;

7) конструктивно керувати емоціями, що передбачає здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, сприймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати і заважати в діяльності, налаштовувати себе на пошук внутрішньої рівноваги, конструктивну комунікацію, зосередження уваги, продуктивну діяльність;

8) оцінювати ризики, що передбачає вміння розрізняти прийнятні і неприйнятні ризики, зважаючи на істотні фактори;

9) приймати рішення, що передбачає здатність обирати способи розв'язання проблем на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з прогнозуванням та урахуванням можливих ризиків та наслідків;

10) розв'язувати проблеми, що передбачає вміння аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми як техніко-технологічні протиріччя, висувати гіпотези, практично їх перевіряти та обґрунтовувати, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати та аргументувати рішення;

11) співпрацювати з іншими, що передбачає вміння обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної проектно-технологічної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети.

Структура програми та загальна характеристика її складників

Структура навчальної програми предмета технології для 7 класів складається з трьох основних частин: пояснювальної записки, основної, прикінцевої.

Основну частину програми подано у вигляді таблиці, яка охоплює такі складники:

- 1) послідовність очікуваних результатів навчання;
- 2) пропонований зміст навчального предмета;
- 3) види навчальної діяльності

Прикінцева частина програми містить складники: перелік орієнтовних технологій з обробки конструкційних матеріалів.

Навчальна програма містить три основні складники:

1. Результативні складники - «Очікувані результати навчання»
2. Змістові складники - «Пропонований зміст навчального предмета/інтегрованого курсу»
3. Процесуальні складники - «Види навчальної діяльності»

У рубриці «Очікувані результати навчання» конкретизовано вимоги до учнів окремо для 7 класу відповідно до запропонованого змісту і з урахуванням чотирьох груп результатів, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти: міждисциплінарні проблеми, наприклад, під час виконання інтегративних галузевих і міжгалузевих проєктів. У фокусі роботи вчителя технологій - організація навчальної діяльності учнів в умовах освітнього екопростору школи, який відкритий для комунікації та співпраці, і сприятливий для формування ключових компетентностей відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Ці компетентності представлені в програмі у вигляді очікуваних результатів навчання.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів технологічної освітньої галузі передбачають, що учень:

- формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності;
- творчо застосовує традиційні і сучасні технології;
- ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу;
- турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб.

Рубрика «Пропонований зміст навчального предмета/інтегрованого курсу» побудована із застосуванням навчальних модулів модельної навчальної програми[6], що оптимізує освітній процес, робить його систематизованим і водночас гнучким, варіативним. В основу конструювання змісту програми для 7 класу «Технології» обрано авторську концепцію Гащака В. М[6].

Модельна навчальна програма «Технології» має модульну структуру. Її складовими у 7 класі є такі навчальні модулі: «Проєктування та виготовлення виробів», «Застосування технологій декоративно-ужиткового мистецтва», «Використання техніки і матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу», «Самозарядність у побуті й освітньому процесі» та містять уніфікований зміст навчального матеріалу для предмету технології, з орієнтовними підходами до розвитку ключових компетентностей учнів, визначенням часових термінів виконання проєктів та реалізації модулів.

Навчальні модулі мають тісні міжпредметні зв'язки і можуть інтегруватися з іншими освітніми галузями та навчальними предметами (образотворчим мистецтвом, інформатикою, біологією, фізикою). Знання з основ наук, мистецькі вміння та навички використання інформаційних технологій мають застосовуватися в проєктно-технологічній діяльності.

Пропонований зміст навчального предмету – це матеріал для досягнення очікуваних результатів навчання через організацію відповідної навчальної діяльності учнів, поданий у вигляді тематики творчих проєктів. Засвоєння навчальних модулів відбувається на основі участі школярів у особистісно орієнтованих проєктах, які залучають учнів до самостійного вибору теми дослідження, конструювання власної освітньої траєкторії, добору конструкційних матеріалів та відповідних технологій обробки, методів і засобів пошуку інформації, обговорення та визначення кінцевого продукту проєктної діяльності, а також відстежування та аналізу власного навчального поступу.

Програма пропонує узагальнені напрямки проєктів:

- «Корисна річ для моєї родини» - проєктування та виготовлення виробів,
- «Від старовини до сучасності» - творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва,
- «Життя в стилі ЕКО» - ефективне використання техніки і матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу,
- «Свято у родинному колі» - традиції та історія народних/родинних свят (театралізовані свята).

Навчальний модуль «Турбота про власний побут, задоволення власних потреб і потреб інших осіб» ґрунтується на дослідницькому / інформаційному проєкті, метою якого є формування вмінь самозарядності на основі розвитку критичного мислення, здатності збирати та систематизувати інформацію про побутові речі, харчові продукти; здатності визначати власні потреби в організації побуту та задовольняти їх без заподіяння шкоди собі та іншим.

Особливості організації освітнього процесу.

Кількість навчальних годин у навчальній програмі відповідає «рекомендованому» навчальному часу (1 година на тиждень), як це передбачено Типовою освітньою програмою[9], в межах визначеного діапазону навчального навантаження, забезпечуючи при цьому досягнення результатів навчання, які не мають бути меншими за ті, що визначено в навчальній програмі.

Ця програма сприяє гармонійному доповненню освітнього екопростору закладу, коли учні досліджують тему проєкту в бібліотеках, спостерігають за процесами під час екскурсій, переглядають відео онлайн, відвідують з учителем виставки чи музеї, беруть участь у олімпіадах, воркшопах,

коворкінгах, шкільних ярмарках, аукціонах, а також долучаються до майстер-класів та тренінгів різних митців.

Залежно від завдань та специфіки проєкту, вчитель може залучати фахівців з різних галузей як експертів, консультантів або співучасників. Це можуть бути професіонали з галузей, які мають суміжні навички, необхідні під час засвоєння предмету технології, наприклад, дизайну, архітектури, будівництва, інжинірингу, ІТ-технологій та інших.

Навчальна програма заснована на таких підходах, як особистісно-орієнтований, діяльнісний, продуктивний, суб'єкт-суб'єктна взаємодія та українознавче спрямування. Засвоєння техніко-технологічних основ предмету відбувається через технології обробки матеріалів, вибрані вчителем та учнями. Набуття учнями практичних умінь має випереджальний характер у засвоєнні відповідних теоретичних знань, тому основний акцент робиться на організацію активної участі учнів у навчальному процесі, а не на контролі їх знань.

У рубриці «Види навчальної діяльності» наведено орієнтовний перелік видів діяльності учнів, серед яких переважають проєктні технології. Ці технології використовуються як інструмент для самостійного навчання, яке базується на проведенні досліджень та створенні продукту (виробу/об'єкта проєктування). Кількість та тематика проєктів, які можуть бути індивідуальними, груповими або колективними, можуть варіюватися та доповнюватися вчителем за потребою.

Програма включає основні та орієнтовні види навчальної діяльності: проєктна, винахідницька, дослідницька, інноваційна, конструкторська, графічна, художня, творча, практична, інтерактивна діяльність та інші. Ці види можуть комбінуватися в різних співвідношеннях на розсуд вчителя та залежно від природних здібностей учнів, доповнюючи основну проєктно-технологічну діяльність.

Проєктно-технологічна діяльність учнів спрямована на планування/конструювання/проєктування/виготовлення продукту від творчого задуму до його реалізації. Впродовж цього процесу вчитель самостійно або спільно з учасниками проєкту визначає ключові компетентності, які слід формувати, обирає відповідні методи та форми організації діяльності, включаючи застосування технік, програмних і цифрових пристроїв[2].

Навчальна програма представляє органічне поєднання змісту модулів та переліку орієнтовних технологій обробки конструкційних матеріалів. Перелік орієнтовних технологій з обробки конструкційних матеріалів наведено у прикінцевій частині програми.

Шляхи реалізації навчальної програми.

У фокусі змодельованого навчального екосередовища перебуває учень, чий інтереси та здібності є основою для конструкції та добору методів і форм організації навчання, як під час уроків технологій, так і за межами традиційної класно-урочної системи.

При організації проєктної або проєктно-технологічної діяльності учнів, вчитель має можливість самостійно регулювати кількість навчальних годин та послідовність засвоєння навчальних модулів. Також можливе їх поєднання у вигляді ефективної комбінації, що відповідає очікуваним результатам та природним/індивідуальним здібностям учнів.

Досягнення учнями очікуваних результатів навчання відбувається у послідовності, визначеній вчителем спільно з учнівським колективом з урахуванням запланованого продукту. Вибір та вивчення навчального матеріалу здійснюються диференційовано, з особливою увагою до індивідуальних особливостей та здібностей кожного учня.

Навчальний програмовий матеріал, призначений для засвоєння учнями, викладено в таблиці 1.

<https://docs.google.com/document/d/1KoYrn55Aqz8m-3mB3kV-Mk6EWZlX7bRq/edit?usp=sharing&rtpof=true&sd=true>

Оцінювання має бути зорієнтованим на очікувані групи результатів навчання, передбачені навчальною програмою[8].

Пояснювальна записка

до карти досягнень очікуваних результатів навчання розміщених в таблиці 2.

<http://surl.li/uxrzpf>

Таблиця 2

Карту досягнень складено на основі закладених у навчальній програмі технологій для 7 класу нової української школи очікуваних результатів навчання[7].

У карті закладено перелік конкретизованих очікуваних результатів за модулями та навчальними проєктами і орієнтовні інструменти вимірювання (опитування, завдання, спостереження).

Задля зручності співвідносі результати та інструменти виділені окремим кольором: завдання – рожевим, опитування – жовтим, спостереження – блакитним.

Відповідно, оцінювання досягнуто/не досягнуто можливе при застосуванні пропонованих інструментів. Крім того, такі інструменти як завдання та опитування дають змогу паралельно встановити і рівень досягнення за бальною шкалою. Подальше поточне, тематичне та підсумкове оцінювання навчальних досягнень значно спрощується наявністю встановлених бальних визначень.

Однозначно, карта досягнень може використовуватись тільки в закритому вигляді, а результати окремого учня/учениці може бачити тільки вчитель та здобувач освіти. Для реалізації цього принципу конструкція карти передбачає можливість клонування необхідної (за кількістю здобувачів освіти) кількості сторінок (листів), що дає можливість контролювати власне освітній поступ кожного учня/учениці індивідуально.

На завершення кожного окремого проекту у карті додано колонку з заздалегідь закладеною формулою обчислення середньої арифметичної бальної оцінки, табл.2. Але така оцінка не обов'язково має бути підсумковою за проект! Коригування бального оцінювання може здійснюватись спостереженням вчителя за інтенсивністю та результативністю навчальної діяльності кожного учня окремо. При визначенні семестрового оцінювання у новій українській школі закладено встановлення індексів НУШ у бальному еквіваленті [8]. Фіксація досягнення очікуваних результатів за бальною системою, запропонована у Kartі досягнень дає можливість визначати такі індекси за підсумками навчання та виконаними проектами.

Оцінювання результатів навчання учнів: ключові види та підходи

Важливим аспектом навчального процесу є вміння розрізняти різні види оцінювання результатів навчання. Основні типи оцінювання включають поточне оцінювання, формувальне оцінювання (оцінювання для навчання або оцінювання «в процесі») та підсумкове оцінювання (семестрове чи річне) [8].

Поточне та формувальне оцінювання відіграють ключову роль, адже вони системно інтегровані в навчальний процес. Діяльність вчителя під час організації такого оцінювання включає кілька кроків:

Формулювання об'єктивних навчальних цілей для конкретного періоду (заняття, тиждень, тематичний період), заснованих на очікуваних результативних показниках навчальної програми та відповідних критеріях оцінювання.

Ознайомлення учнів з критеріями оцінювання, які будуть застосовуватися для визначення рівня їх досягнень. Важливо залучати учнів до процесу вироблення цих критеріїв, особливо для окремих видів діяльності.

Надання зворотного зв'язку, акцентуючи на позитивній динаміці досягнень. Труднощі в навчанні слід обговорювати індивідуально з кожним учнем/ученицею. Зворотний зв'язок може бути письмовим чи усним, залежно від мети та виду діяльності.

Сприяння рефлексії серед учнів, допомагаючи їм аналізувати власну навчальну діяльність. Важливо направляти учнів на самооцінювання та взаємооцінювання, залучаючи їх до спільного визначення шляхів покращення результатів.

Коригування освітнього процесу з урахуванням результатів оцінювання та потреб учнів.

Форми та методи оцінювання в рамках навчальної програми «Технології»

Враховуючи специфіку змісту та види діяльності, передбачені навчальною програмою «Технології», оцінювання результатів навчання може бути здійснене за допомогою наступних форм та методів:

Практичне оцінювання: включає планування, проведення досліджень, проектування та реалізацію проектів, які можуть включати виготовлення виробів або створення та взаємодію з творами декоративного, декоративно-ужиткового мистецтва.

Письмове оцінювання: включає створення графічних зображень, клаузури, замальовок виробу, моделей виробів чи проектів, а також також технічне описування конструкцій.

Цифрове оцінювання: включає використання тестувань в електронному форматі для оцінювання знань та навичок учнів та інші цифрові форми перевірки знань.

Усне оцінювання: включає вербальну презентацію проектів, індивідуальні, групові чи фронтальні опитування для оцінювання розуміння та застосування набутих знань.

Орієнтири для оцінювання:

Очікувані результати навчання: Оцінювання має відповідати очікуваним результатам на відповідному етапі освітнього процесу[8].

Ключові компетентності: оцінювання спрямоване на вільне володіння державною мовою, здатність до спілкування рідною та іноземними мовами, математичну грамотність, знання у галузі природничих наук, техніки та технологій, інноваційність, екологічну обізнаність, громадянські та соціальні

компетентності, інформаційно-комунікаційні навички, культурну компетентність, навички навчання протягом життя, підприємливість та фінансову грамотність[7].

Наскрізні вміння: Оцінювання націлене на розвиток умінь читати з розумінням, висловлювати власні думки, критично і системно мислити, аналізувати та оцінювати доказовість аргументів і значимість суджень у контексті проєктної діяльності. Оцінювання також сприяє розвитку здатності оцінювати якість доказів, надійність джерел та достовірність інформації, логічно обґрунтовувати позиції, виявляючи особисте ставлення до результатів проєктно-технологічної діяльності. Важливо також розвивати вміння творчо діяти, ініціативно підходити до викликів, керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, брати на себе відповідальність за кінцеві результати проєктів, вирішувати проблеми та ефективно співпрацювати з іншими.

2. Засоби навчання.

Джерела інформації: підручники, робочі зошити на друкованій основі, довідкова література на паперових та електронних носіях інформації; дидактичні матеріали: наочність, навчальний контент підготовлений учителем тощо; обладнання, верстати для обробки конструкційних матеріалів; навчальне середовище: (навчальні майстерні, кабінети, навчальні/навчально-дослідні лабораторії, бібліотеки, міжшкільні ресурсні центри, коворкінги, дизайн-студії тощо), цифрові пристрої тощо.

3. Додаткові компоненти.

Орієнтовний перелік технологій з обробки конструкційних матеріалів [6]:

- Технологія обробки текстильних матеріалів ручним способом.
- Технологія обробки текстильних матеріалів машинним способом.
- Технологія обробки нетканих матеріалів ручним способом.
- Технологія нетканих матеріалів машинним способом.
- Технологія обробки деревини ручним способом.
- Технологія обробки деревини способом токарним способом.
- Технологія обробки деревинних матеріалів.
- Технологія оздоблення виробів із деревини різьбленням.
- Технологія оздоблення виробів інкрустацією, інтарсією.
- Технологія виготовлення виробів способом металопластики.
- Технологія апсайклінгу.
- Технологія обробки тонколистового металу.
- Технологія ручної обробки металу
- Технологія механічної обробки металу.
- Технологія оздоблення виробів художнім випалюванням (пірографія).
- Технологія ажурного (художнього) випилювання.
- Технологія виготовлення швейних виробів ручним способом.
- Технологія виготовлення швейних виробів машинним способом.
- Технологія оздоблення одягу.
- Технологія виготовлення вишитих виробів (мережка, гладь, хрестик).
- Технологія оздоблення виробів (декорування).
- Технології обробки вторинних матеріалів для виготовлення нових виробів.
- Технологія виготовлення народної іграшки.
- Технологія виготовлення виробів у техніці «макrame».
- Технологія виготовлення в'язаних виробів.
- Технологія виготовлення ляльки-мотанки.
- Технологія виготовлення та художнього оздоблення писанок.
- Технологія виготовлення виробів із шкіри.
- Технологія виготовлення виробів в техніці валяння.
- Технологія виготовлення виробів ткацтвом.
- Технологія виготовлення аплікації (з текстильних та природних матеріалів).
- Технологія клаптикового шиття.
- Технологія виготовлення виробів в техніці «кінусайга»
- Технологія плетіння (лозоплетіння, соломоплетіння тощо).
- Технологія виготовлення гончарних виробів.
- Технологія виготовлення виробів із солоного тіста.
- Технологія виготовлення виробів технікою ганутель.
- Технологія виготовлення виробів з бісеру.
- Технологія виготовлення художніх виробів з дроту (техніка кручення).

- Технологія ниткографії.
- Технологія ландшафтного дизайну.
- Технологія безпечного користування електроприладами.
- Технологія догляду за житлом.
- Технологія вирощування кімнатних рослин.
- Технологія приготування їжі.
- Технологія формування культури споживання.
- Технологія придбання продуктів харчування та інших товарів.
- Технологія зберігання продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Кабінет Міністрів України. (2020, 30 вересня). Державний стандарт базової середньої освіти: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 898.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>

Міністерство освіти і науки України. (2023, 12 вересня). Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 н.р. (лист № 1/13749-23).

URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/89974/

Мачача, Т. С. (2023). Модельна навчальна програма «Технології. 7-9 клас» для закладів загальної середньої освіти. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883).

URL: <https://drive.google.com/file/d/13iLAHrVnYVJ5zAwV23M0kpvbgbicgEIJt/view>

Ходзицька, І. Ю., Горобець, О. В., Медвідь, О. Ю., Пасічна, Т. С., Приходько, Ю. М. (2023). Модельна навчальна програма «Технології. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня № 1001). URL: https://drive.google.com/file/d/1t5AkiRC304rvQbDq_HXQL0Nj1BmE-7CT/view

Туташинський, В. І. (2023). Модельна навчальна програма «Технології. 7-9 клас» для закладів загальної середньої освіти. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883).

URL: https://drive.google.com/file/d/1qKH_x13oVPTGgY6-21PmjG21HLoml8cK/view

Гащак, В. М. (2023). Модельна навчальна програма «Технології. 7-9 клас» для закладів загальної середньої освіти. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 27 грудня 2023 року № 1575).

URL: https://drive.google.com/file/d/1fr82J2_0G71gBaNkLB5_ZwxUEHMP_Slz/view

Міністерство освіти і науки України. (2023, 11 серпня). Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти, які є учасниками інноваційного освітнього проекту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» щодо особливостей організації освітнього процесу на другому циклі базової середньої освіти - базове предметне навчання (7-9 рік навчання) (лист № 1/11938-23). URL: <http://surl.li/kgzor>

Міністерство освіти і науки України. (2022, 1 квітня). Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (наказ № 289). URL: <http://surl.li/pxdhki>

Міністерство освіти і науки України. (2021). Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-21#Text>

REFERENCES

Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020, 30 veresnia). Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity: zatverdzheno Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2023, 12 veresnia). Instruktyvno-metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii osvitnoho protsesu ta vykladannia navchalnykh predmetiv u zakladakh zahalnoi serednoi osvity u 2023/2024 n.r. (lyst № 1/13749-23). URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/89974/

Machacha, T. S. (2023). Modelna navchalna prohrama «Tekhnolohii. 7-9 klas» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.07.2023 № 883). URL: <https://drive.google.com/file/d/13iLAHrVnYVJ5zAwV23M0kpvgbicgEIJt/view>

Khodzytska, I. Yu., Horobets, O. V., Medvid, O. Yu., Pasichna, T. S., Prykhodko, Yu. M. (2023). Modelna navchalna prohrama «Tekhnolohii. 7-9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16 serpnia № 1001). URL: https://drive.google.com/file/d/1t5AkiRC304rvQbDq_HXQL0NJ1BmE-7CT/view

Tutashynskiy, V. I. (2023). Modelna navchalna prohrama «Tekhnolohii. 7-9 klas» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 24.07.2023 № 883). URL: https://drive.google.com/file/d/1qKH_x13oVPTGgY6-21PmjG21HLoml8cK/view

Hashchak, V. M. (2023). Modelna navchalna prohrama «Tekhnolohii. 7-9 klas» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Rekomendovano Ministerstvom osvity i nauky Ukrainy (nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 27 hrudnia 2023 roku № 1575). URL: https://drive.google.com/file/d/1fr82J2_0G71gBaNkLB5_ZwxUEHMP_SIz/view

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2023, 11 serpnia). Metodichni rekomendatsii dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity, yaki ye uchasnykamy innovatsiinoho osvitnoho proiektu vseukrainskoho rivnia za temoiu «Rozroblennia i vprovadzhennia navchalno-metodychnoho zabezpechennia dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity v umovakh realizatsii Derzhavnogo standartu bazovoi serednoi osvity» shchodo osoblyvosti orhanizatsii osvitnoho protsesu na druhomu tsykli bazovoi serednoi osvity - bazove predmetne navchannia (7-9 rik navchannia) (lyst № 1/11938-23). URL: <http://surl.li/kgzor>

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2022, 1 kvitnia). Rekomendatsii shchodo otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen uchniv 5-6 klasiv, yaki zdoBUvaiut osvitu vidpovidno do novoho Derzhavnogo standartu bazovoi serednoi osvity (nakaz № 289). URL: <http://surl.li/pxdhki>

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2021). Typova osvitnia prohrama dlia 5-9 klasiv zakladiv zahalnoi serednoi osvity. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0235729-21#Text>

Olha Bukhtii,

Honored Teacher of Ukraine,
technology teacher at Nerubayske Academic
Lyceum N1 of the Nerubayske Village Council,
Odesa District, Odesa Region.

Regina Nikitenko,

senior teacher of the department
of teaching methods and content of education
Odesa Regional Academy of In-Service Education,
Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4041-7666

METHODOLOGICAL SUPPORT FOR THE IMPLEMENTATION OF MODEL PROGRAMS IN TECHNOLOGY FOR GRADE 7 (BASED ON THE EXPERIENCE OF BUKHTII O.V.)

Abstract: The article provides an overview of the model programs for grades 7-9 in the technological education sector for grade 7. Based on the analysis of practical experience, a curriculum for the subject «Technology» for grade 7 has been developed and proposed, based on the model curriculum «Technology. Grades 7-9» for general secondary education institutions (author V. M. Hashchak).

Keywords: model program, curriculum for the subject «Technology» for grade 7, features of organizing the educational process, achievement map of expected learning outcomes.

Дата надходження до редакції: 01.04.2024

© Бухтій О. В., Нікітенко Р. І., 2024

УДК 37.091.27:37.016:53(477.74)(045)

[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2\(6\).315717](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2(6).315717)**Колебошин Валерій Якович,**кандидат фізики-математичних наук, доцент,
директор комунального закладу
«Рішельєвський науковий ліцей»
Одеса, Україна**Чебаненко Наталя Олегівна,**методист науково-методичної лабораторії
природничо-математичної,
інформатичної та STEM-освіти,
старший викладач кафедри
методики викладання і змісту освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної
освіти Одеської обласної ради»
Одеса, Україна**Ятвецька Лариса Іванівна,**методист науково-методичної лабораторії
природничо-математичної,
інформатичної та STEM-освіти,
старший викладач кафедри
методики викладання і змісту освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної
освіти Одеської обласної ради»
Одеса, Україна**КОНКУРС «УЧИТЕЛЬ РОКУ-2024»: ПРОФЕСІЙНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ***«Учитель - це герой, який змінює світ на краще.»**Софія Русова*

Щорічно українські вчителі залучаються до участі у конкурсі «Учитель року», який можна розглядати як захід, що дає змогу вчителю показати рівень своєї професійності, автономності, креативності, інноваційності та інших особистісних якостей компетентнісного характеру. Участь у конкурсі є особистим вибором вчителя і здійснюється на основі законодавчо закріпленої норми про його академічну свободу та автономність, які окреслюють широке поле для професійної творчості педагога.

Цього року відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 07.06.2023 № 705 «Про проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024» у конкурсі була представлена номінація «Фізика», отже у випробуваннях конкурсу взяли участь і вчителі фізики Одещини.

За попередньою реєстрацією виявили бажання стати конкурсантами 22 вчителі фізики з 7 громад області: Одеська міська територіальна громада – 7 вчителів; Територіальні громади Одеського району (Авангардівська і Нерубайська) – 2 вчителі; Білгород-Дністровська міська територіальна громада – 2 вчителі; Татарбунарська територіальна громада Білгород-Дністровського району – 4 вчителі; комунальний заклад «Рішельєвський науковий ліцей» - 1 вчитель.

Безпосередньо до конкурсу долучилося 16 учасників з усіх вищевказаних територіальних об'єднань, з них 12 конкурсантів працюють у міських закладах освіти і 4 – у сільських. За стажем роботи та категоріями учасники конкурсу розподілилися наступним чином:

С т а ж	кількість учасників		К а т е г о р і я	кількість учасників

д о 5 р о к і в			с п е ц і а л і с т		
в і д 5 д о 1 0 р о к і в			д р у г а		
в і д 1 0 д о 2 0 р о к і в			п е р ш а		
п о н а д 2 0 р о к і в			в и щ а		
Один учасник має звання «старший учитель», один учасник – звання «учитель-методист» і науковий ступінь кандидата педагогічних наук					

Центральним оргкомітетом конкурсу «Учитель року – 2024» було затверджено умови та порядок проведення конкурсу номінації «Фізика» п'ятьох випробуваннях: «Тестування», «Методичний практикум», «Я роблю це так», «Експеримент» і «Урок», з характером яких учасники конкурсу були ознайомлені завчасно, як і з технічними умовами проведення випробувань в режимі онлайн. Для забезпечення прозорості проведення конкурсу та дотримання академічної доброчесності з боку

учасників та журі застосовувалися деякі правила щодо організації майданчиків конкурсантів та вимоги прокторінгу:

Вимоги до організації майданчика

1. Майданчик проведення конкурсу має бути розміщений у безпечному місці.
2. На майданчику має бути забезпечено стабільне електроживлення та доступ до Інтернету. Рекомендуємо також підготувати резервний канал доступу до Інтернету.

3. Кожен учасник конкурсу має бути забезпечений персональним робочим місцем у складі: персональний комп'ютер/ноутбук з робочою вебкамерою. На комп'ютері / ноутбукці має бути встановлено програмне забезпечення, що потрібне учасникам для виконання завдань: Microsoft Office та OBS Studio для запису вебкамери (<https://obsproject.com/>), мікрофону та екрану.

4. Рекомендуємо використовувати ноутбуки, щоб у випадку відключення електроенергії учасники мали можливість продовжувати виконання завдань конкурсу. Також рекомендуємо підготувати 1-3 резервні робочі місця учасників на випадок виникнення технічних проблем.

Вимоги прокторінгу

1. Під час роботи учасників на його комп'ютері / ноутбукці має вестися запис, а саме:
  - a. Повинна бути ввімкнена відеокамера.
  - b. Має відбуватися запис екрана.
  - c. Обов'язково має бути увімкнений мікрофон на комп'ютері/ ноутбукці учасника, під час онлайн випробувань.
  - d. Для запису необхідно вибрати такий формат, що збереже файл з відео у випадку неправильного завершення запису (наприклад .mkv).
  - e. Після завершення запису потрібно завантажити відео на YouTube і налаштувати доступ лише за посиланням. Посилання на запис потрібно відправляти на електронну пошту (яку вам нададуть під час консультацій перед конкурсом).

Під час проведення випробувань у дистанційній формі робилось все можливе для більш комфортної роботи учасників, що зазначили учасники у підсумковому опитуванні.

Рішенням журі першого туру конкурсу було ухвалено наступний формат його проведення: випробування «Тестування», «Методичний практикум», «Я роблю це так» і «Урок» проводяться в онлайн форматі, випробування «Експеримент» - у форматі офлайн, щоб забезпечити для учасників рівні умови доступу до обладнання.

На відбірковому етапі першого туру конкурсу учасники взяли участь у 3-х випробуваннях: «Тестування», «Методичний практикум», «Я роблю це так», метою яких було визначення рівня предметно-методичної компетентності конкурсантів, їх професійної компетентності, вмінь щодо розв'язання методичної проблеми та вмінь представляти власний педагогічний досвід з організації освітнього процесу в умовах змішаного навчання.

В умовах компетентнісних трансформацій в освіті та входження базової школи у Нову українську школу перед журі постало питання максимально адаптувати завдання для всіх випробувань як за змістом, так і за критеріями відповідно до мети та компетентнісного потенціалу фізичного складника природничої освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти.

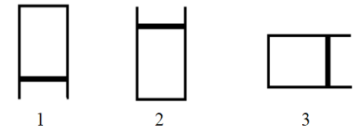
Комп'ютерне тестування передбачало запитання з предмета та методики його навчання, педагогіки та психології та завдання відкритого типу на розв'язування задач підвищеної складності.

Учасникам пропонувалося 10 завдань на знання предмету з вибором однієї правильної відповіді, 2 завдання підвищеної складності з відкритою формою відповіді, 5 завдань з методики викладання і 10 завдань з педагогіки та психології з вибором однієї або декількох правильних відповідей. Завдання на знання предмету добиралися на основі усталених класів цілей за таксономією Блума і переважно містили завдання на розуміння, аналіз, синтез та оцінювання.

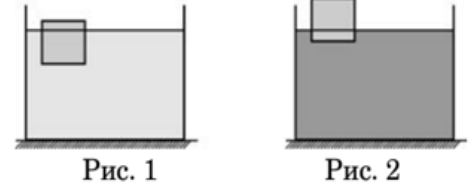
Наведемо **приклад завдань фахового блоку:**

Завдання з однією правильною відповіддю:

1. У трьох однакових циліндричних посудинах 1,2,3, закритих важкими поршнями (див. малюнок), знаходяться однакові маси ідеального газу при температурі T_1 . Внаслідок нагрівання у всіх посудинах встановлюється температура газу T_2 . Визначте співвідношення, у яких знаходяться кількості теплоти Q , що отримав газ у кожній посудині

2. Один і той же брусок плаває в двох різних рідинах, як показано на малюнках. Можна стверджувати, що

1) модуль сили Архімеда в обох випадках однаковий, а модуль сили тяжіння в першому випадку більше, ніж у другому;

2) модуль сили тяжіння в обох випадках однаковий, а модуль сили Архімеда в першому випадку менше, ніж у другому;

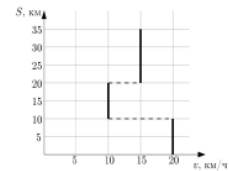
3) модуль сили Архімеда в обох випадках однаковий, а модуль сили тяжіння в першому випадку менше, ніж у другому;

4) сила тяжіння і сила Архімеда, що діють на брусок, в обох випадках однакові по модулю.

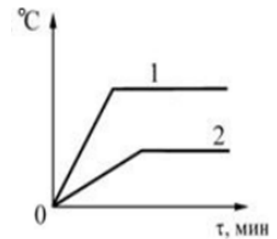
3. Вершник швидко скаче на коні, але кінь спотикається, і вершник падає на землю, пролетівши певну відстань вперед по ходу руху. Завдяки чому це відбувається?

4. Чому залізничні шпали укладають на сипучий баласт (пісок, гравій, щебінь), а не прямо на твердий ґрунт залізничного полотна?

5. Графік пройденого велосипедистом шляху S в залежності від його швидкості v наведено на рисунку. Визначте середню швидкість велосипедиста у цій подорожі.

6. На двох однакових пальниках нагрівають до кипіння в однакових посудинах різні рідини 1 і 2, які мають однакові маси. На малюнку показані графіки залежності температури рідин t від часу нагрівання τ . Із графіків випливає, що:

1) у рідини 1 вище температура кипіння і більше питома теплоємність, ніж у рідини 2;

2) у рідини 1 вище температура кипіння і менше питома теплоємність, ніж у рідини 2;

3) у рідини 1 нижче температура кипіння і більше питома теплоємність, ніж у рідини 2;

4) у рідини 1 нижче температура кипіння і менше питома теплоємність, ніж у рідини 2.

7. До ізольованого металевого тіла АБ, що складається з двох частин А і Б, піднесли зліва, не торкаючись, скляну паличку, попередньо потерту об шовк, як показано на малюнку 1.

Потім, не прибираючи скляної палички, тіло АБ розділили на дві частини (малюнок праворуч).

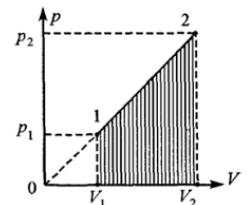
Заряди якого знака в результаті опинилися на частинах А і Б тіла АБ?

8. За допомогою амперметра вимірювали силу струму на шкалі до 8 А. Невизначеність вимірювання дорівнює цінні поділки амперметра. Визначте результати вимірювань.

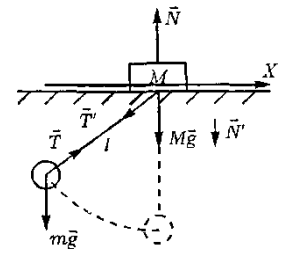
9. Дівчина ростом 150 см купила дзеркало. Висота дзеркала є мінімальною, за якою дівчина може побачити себе у повний ріст. Дзеркало повісили правильно, так, що дівчина дійсно може побачити себе у повний ріст. Але у вечері, збираючись до гостей, дівчина виявила, що бачить себе тільки на 90%. Наскільки збільшили ріст дівчини святкові туфлі на підборах?

10. Яка кількість тепла передана одноатомному газу при переході із стану 1 в стан 2?

Завдання з відкритою формою відповіді:

11. На гладкій горизонтальній площині стоїть брусок масою M , до якого на нитці довжиною l прив'язано кульку масою m . Кульку відхилили на деякий кут і відпустили без початкової швидкості. Визначити швидкість бруска на той момент, коли нитка проходить вертикальне положення, якщо кутова швидкість на цей момент дорівнює ω (див. рисунок).

12. У початковий момент часу зміщення частинки дорівнює 4,3 см, а швидкість дорівнює $-3,2$ м/с. Маса частинки 4 кг, її повна енергія 79,5 Дж. Запишіть закон коливань і визначте шлях, який пройшла частинка за 0,4 с.

Приклади завдань з методики навчання:

13. До евристичних (частково-пошукових) методів навчання фізики відносять:

1) способи елементарного засвоєння творчої діяльності (певних її етапів) при роботі з об'єктами природи; 2) створення вчителем проблемної навчальної ситуації, поетапне її розв'язування з аналізом послідовності і логіки вирішення завдання; 3) формулювання вчителем риторичних запитань на які він сам відповідає; 4) формулювання вчителем проблемних питань на які віг сам відповідає

14. Візуально-чуттєве сприйняття предметів та явищ навколишнього світу в їх натуральному або штучному, символічному зображенні характеризує така група методів навчання як:

1) практичні; 2) словесні; 3) наочні; 4) репродуктивні.

15. Які види дослідів за рівнем пізнавальної самостійності доцільно проводити з учнями на уроках на початку вивчення фізики у 7-му класі:

1) фронтальні довготривалі; 2) демонстраційні; 3) фронтальні короткотривалі; 4) групові.

16. Оптимальну дидактичну мету вступного уроку до вивчення теми у 7-му класі можна визначити таким чином:

1) формування умінь, засвоєння фактичного матеріалу про об'єкти (явища) природи, поглиблення засвоєних знань, формування елементарних опорних уявлень про засвоєння навчального матеріалу, розділу чи теми;

2) формування опорних уявлень про об'єкти (явища) природи для засвоєння навчального матеріалу розділу чи теми, розширення засвоєних знань;

3) засвоєння фактичного матеріалу про об'єкти (явища) природи;

4) ознайомлення із сутністю понять, розширення засвоєних знань.

17. Формувальне оцінювання здійснюють з метою: 1) відстеження особистісного розвитку учнів; 2) оцінювання знань, умінь, навичок, набутих у процесі навчання; 3) порівняння сформованості набутих навичок всіх учнів і визначення рейтингу кожного учня; 4) визначення ступеня якості освітнього процесу та шляхів підвищення його ефективності.

Завдання з педагогіки та психології:

(Оберіть декілька варіантів відповіді)

18. Що покладено в основу роботи вчителя з учнями Нової української школи?

а) компетентнісний підхід; б) діяльнісний підхід; в) збереження цінностей традиційної школи; г) дитиноцентризм та педагогіка партнерства; г) принцип чіткої ієрархії в організації освітнього процесу; д) формування знань, умінь, навичок в учнів; е) інтеграція змісту навчання.

19. Які з перелічених нижче груп відносять до гнучких навичок («soft skills»)?

а) комунікативні навички; б) навички виконання чіткого алгоритму діяльності; в) навички самоорганізації; г) вузькоспеціалізовані навички, необхідні для ефективної діяльності у сталих умовах; г) креативні навички; д) знання іноземних мов; е) стійкість до стресів; ж) математичні навички.

Що відносять до когнітивних процесів людини?

а) сприйняття; б) воля; в) пам'ять; г) емоції та почуття; г) увага; д) спрямованість; е) мислення та мовлення; е) настрої.

Емоційний інтелект педагога реалізується в: а) умінні аналізувати різні дані та виявляти значущі відмінності; б) емоційній обізнаності; в) вербальному сприйнятті, тобто здатності розуміти усне та писемне мовлення; г) управлінні своїми емоціями та самомотивації; г) умінні планувати свою діяльність; д) емпатії; е) умінні визначати цілі й завдання уроку; ж) розпізнаванні емоцій інших людей.

22. Як впливає стрес на пізнавальні процеси та працездатність у дітей? а) активізує увагу і мислення; б) викликає труднощі в концентрації уваги, знижує здатність переключати на розподіляти увагу; в) стимулює до швидкого досягнення мети; г) знижує здатність запам'ятовувати; д) ускладнює процес мислення, зокрема утруднені аналіз і синтез, умовиводи; е) сприяє підвищенню працездатності; е) знижує працездатність, викликає підвищену втому; ж) після заспокоєння майже не впливає.

(Оберіть один варіант відповіді):

23. Стресостійкість – це: а) здатність людини повністю нейтралізувати дію стресу на свій організм і контролювати всі процеси; б) риса характеру, яка проявляється у здатності зовнішньо зберігати спокій у стресових умовах; в) індивідуальна здатність організму зберігати нормальну працездатність під час дії стресора.

24. Який стиль спілкування є оптимальним в роботі з учнями?

а) авторитарний; б) демократичний; в) поєднання авторитарного та демократичного; г) ліберальний; г) поєднання ліберального і демократичного; д) поєднання авторитарного і ліберального.

25. Які нові ролі притаманні вчителю Нової української школи?

а) наставник, вихователь, координатор, тьютор, психолог; б) вчитель інклюзивного класу, асистент, тьютор, фасилітатор; в) ментор, коуч, тьютор, новатор, модератор, фасилітатор.

26. Які компетентності необхідні вчителю для реалізації партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу згідно з Професійним стандартом вчителя? а) психологічна, емоційно-етична, компетентність педагогічного партнерства; б) соціально-психологічна, емоційна, педагогічного партнерства; в) емоційний інтелект, емпатійність, комунікативна компетентність, вміння співпрацювати, здатність до рефлексії.

27. Критичне мислення – це: а) особливий вид мислення, для якого характерна здатність продукувати обґрунтовані пропозиції, що не відповідають очікуванням опонента; б) процес розгляду ідей з багатьох точок зору, відповідно до їх змістовних зв'язків та порівняння з іншими ідеями; в) тип мислення, що полягає в здатності людини сформулювати критичні зауваження щодо висловленої кимось ідеї.

З урахуванням кількості та складності завдань на їх виконання було відведено 1,5 академічних години (1 год 20 хв астрономічних). Розподіл балів за виконання кожного завдання також відповідав рівню їх складності. При максимальній кількості балів за це випробування – 40 балів маємо такий розподіл результатів учасників:

Питання, на які найчастіше давалися невірні відповіді розподілилися таким чином:

Номери питань фахового блоку	Номери питань з методики	Номери питань з педагогіки і психології
№№ 2, 3, 4, 7, 10	№№ 14, 16, 17	№№ 19, 20, 21, 26

Отже випробування показало існування значної проблеми щодо рівня предметно-методичної компетентності учасників, а звідси виникає завдання щодо вивчення цього аспекту професійності вчителів фізики для більш широкої вибірки респондентів, тим більше що про існування цієї проблеми свідчили і результати випробування «Методичний практикум».

Метою випробування «Методичний практикум» було визначення рівня предметно-методичної компетентності конкурсантів, а до орієнтовних критеріїв оцінювання оргкомітет конкурсу пропонував внести предметно-методичну компетентність; гнучкість педагогічного мислення; вміння використовувати сучасні підходи до організації освітнього процесу; урахування вікових особливостей учнів.

Для всіх конкурсантів пропонувався однаковий кейс випробування, який складався з таких завдань:

1. Користуючись *додатком 10* до Державного стандарту базової середньої освіти проаналізуйте, яка з модельних програм з фізики, на Вашу думку, найбільш повно відбиває вимоги до обов'язкових результатів навчання у розділі **Взаємодія тіл. Сила. (Взаємодія тіл. Сили в природі.), (Сили в природі).**

Для подальшої роботи оберіть одну з цих програм. *Свій вибір обґрунтуйте.*

2. Розробіть для вказаного розділу тематичне планування у форматі *змішаного навчання* (або «*Перевернутий клас*»), дотримуючись дидактичних принципів цілепокладання; наступності; системності; послідовності; природовідповідності; міжпредметної інтеграції; наочності; активності і т.і.

3. На основі Вашого планування визначеної теми за допомогою проектної карти уроку розробіть проекти 2-х уроків:

- урок введення до вивчення розділу;
- урок систематизації та узагальнення вивченого розділу.

Проектна карта уроку:

Тема уроку	
Формат уроку	
Цілі уроку	
Завдання уроку	
Очікувані результати	
Компетентнісний потенціал уроку (які предметні та ключові компетентності формуються)	
Структурні компоненти уроку, їх цілі та завдання, очікувані результати	
Способи мотивації	
Форми діяльності	
Види діяльності	
Навчально-методичне забезпечення	
Способи рефлексії	
Домашнє завдання	

Тривалість виконання завдань випробування – до 3 годин. Для економії часу конкурсантам були надані такі додаткові матеріали: Додаток 10 до Державного стандарту базової середньої освіти і витяги з модельних програм з фізики, які рекомендовані МОН України для використання у 7-х класах з 2024-2025 навчального року.

Робота журі проходила за допомогою листів оцінювання, створених для завдань «Тематичне планування» і «Розробка уроку» на основі деталізації загальних критеріїв оцінювання.

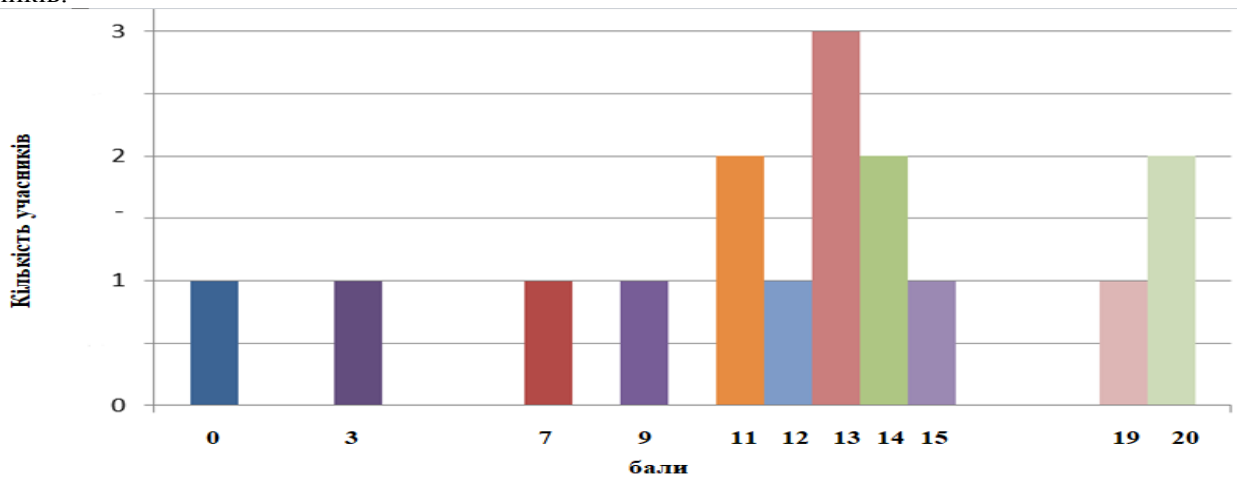
**Лист оцінювання випробування «Методичний практикум»
(завдання «Тематичне планування») (максимальна кількість балів –16)**

№ з/п	Шифр	Критерії оцінювання та кількість балів								Загальна сума балів
		дотримання принципів								
		цілепокладання (2 б.)	наступності (1 б.)	системності (2 б.)	послідовності (2 б.)	природовідповідність (1 б.)	міжпредметної інтеграції (2 б.)	наочності (2 б.)	активності(2 б.)	

В листі оцінювання «Розробка уроку» враховувалися наступні позиції:

Відповідність обрано об формату уроку його місцю у структурі розділу (2 б.)	Вміння визначати цілі уроку (3 б.)	Підпорядкованість завдань уроку визначеним цілям (3 б.)	Прогнозування очікуваних результатів (3 б.)	Вміння прогнозувати процес формування компетентностей (3 б.)	Доцільність вибору структурних компонентів уроку (2 б.)	Повнота вибору структурних 3 елементів уроку (2 б.)	Вміння здійснювати мотивацію (3 б.)	Доцільність вибору форм діяльності (2 б.)	Доцільність вибору видів діяльності індивідуалізація діяльності (3 б.)	Різноманітність та сучасність навчально-методичного забезпечення (3 б.)	Використання сучасного педагогічного інструментарію (3 б.)	Ефективність рефлексивної складової уроку (3 б.)	Диференційованість домашнього завдання, його відповідність формам навчання (3 б.)	Урахування вікових особливостей учнів (2 б.)
---	------------------------------------	---	---	--	---	---	-------------------------------------	---	--	---	--	--	---	--

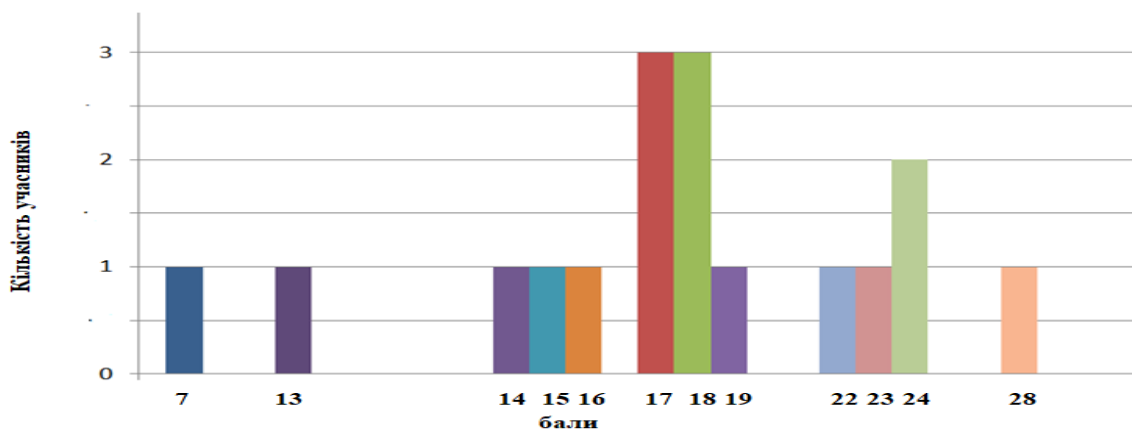
При максимальній кількості балів за це випробування – 40 балів маємо такий розподіл результаті учасників:

Результати випробування показали існування значних втрат у методичній підготовці вчителів щодо здатності цілісно та системно моделювати зміст навчання відповідно до вимог про досягнення обов'язкових компетентнісних результатів навчання. Виявилось домінування у професійному мисленні вчителів знанневої освітньої парадигми.

Випробування «Я так роблю» мало на меті виявити вміння конкурсантів представляти власний педагогічний досвід з організації освітнього процесу в умовах змішаного навчання і відбувалося у форматі представлення власного досвіду розв'язання методичної проблеми. Критеріями оцінювання випробування були оригінальність та новизна представленого досвіду; доцільність вибору технологій, методів і прийомів, майстерність та ефективність їх використання; відповідність технологій, методів і прийомів поставленій дидактичній меті, змісту й очікуваним результатам навчання; дотримання принципів академічної доброчесності; цінність змісту представленого досвіду для педагогічної спільноти.

Максимальна кількість балів у цьому випробуванні становила 30 балів, а розподіл учасників за балами виглядає наступним чином:

Під час цього випробування учасники конкурсу показали володіння різноманітними онлайн інструментами, такими як Kahoot!, Wordwall, Liveworksheets, Canva, онлайн ресурсами на кшталт

платформ для онлайн вікторин і навчальних ігор, ресурсами для створення різноманітних візуальних матеріалів, програмами для моделювання PhET Interactive Simulations, Interactive Physics, Logger Pro тощо. Конкурсанти показали навички використання онлайн лабораторій для проведення фізичних дослідів: Lab4Physics, Mini Gear, Minutephysics і т.і. Велику зацікавленість з боку журі викликала авторська розробка Колесникової Оксани Анатоліївни, учасниці конкурсу, яка далі стала переможницею, зі створення навчально-методичного комплексу «Навчальний фізичний експеримент у хмароорієнтованому освітньому середовищі» для учнів закладів загальної середньої освіти з метою формування і розвитку їх експериментаторсько-дослідницьких умінь. Разом з тим, журі відмічало, що при використанні цифрових інструментів не проводиться критичне оцінювання їх змістового наповнення, що призводило до викривлення суті фізичних явищ і навіть до наявності грубих фізичних помилок.

За результатами рейтингового відбору фінального туру першого етапу конкурсу приступило 5 учасників: 3 учасника, які представляли заклади освіти міста Одеса, 1 учасниця з Саф'янівської громади Ізмаїльського району і учасниця з комунального закладу «Рішельєвський науковий ліцей».

Випробування «Урок» проводилося у дистанційному форматі через ZOOM- конференцію без залучення учнів. Його метою було визначення рівня педагогічної майстерності учасників конкурсу. Клас, тема уроку та його тип визначалися для кожного конкурсанта жеребкуванням відповідно до навчальних програм та календарно-тематичного планування, за якими відбувався освітній процес в класі, де проходив конкурсний урок. На цьому випробуванні конкурсанти проводили наступні уроки:

7 клас. Тема уроку: Тиск рідин та газів. Закон Паскаля;

8 клас. Тема уроку: Закон Ома для ділянки кола. Електричний опір;

10 клас. Тема уроку: Насичена та ненасичена пара Вологість;

11 клас. Тема уроку: Фотоефект. Закони фотоефекту. Рівняння Ейнштейна.

Орієнтовні критерії оцінювання, запропоновані оргкомітетом конкурсу були деталізовані журі наступним чином:

- науковість - 10 балів;
- вміння визначати цілі уроку, підпорядкованість завдань уроку визначеним цілям - 5 балів;
- спрямованість на формування цілісності наукових уявлень та знань - 5 балів;
- спрямованість на формування ключових та предметних компетентностей і наскрізних умінь - 5 балів;
- реалізація наскрізних змістових ліній - 3 бала;
- вміння здійснювати мотивацію - 4 бала;
- доцільність та результативність використаних методів навчання - 4 бала;
- доцільність та різноманітність використаних прийомів навчання - 3 бала;
- доцільність та результативність вибору форм діяльності - 3 бала;
- доцільність вибору видів діяльності, індивідуалізація діяльності - 3 бала;
- різноманітність та сучасність навчально-методичного забезпечення - 3 бала;
- використання сучасного педагогічного інструментарію - 2 бала;
- ефективність рефлексивної складової уроку - 5 балів;
- диференційованість домашнього завдання, його відповідність формату наступного уроку - 3 бала;
- урахування вікових особливостей учнів - 2 бала.

Максимальна кількість балів у цьому випробуванні становила 60 балів, конкурсанти отримали оцінки від 29 до 49 балів. Проведення випробування показало наявність системних проблем, таких як невідповідність цілей і типу уроку, недостатня науковість подачі матеріалу, відсутність спрямованості на формування цілісності наукових знань, невисока мотиваційна та рефлексивна спрямованість уроку, недостатня різноманітність видів діяльності та їх індивідуалізація.

Конкурсні уроки підкреслили суттєві особливості уроку в онлайн форматі, для якого притаманний комунікативний зв'язок з учнівською аудиторією, відсутність можливості здійснення невербального спілкування, що безумовно впливає на психоемоційний стан учасників освітнього процесу та його емоційне забарвлення і знижує ефективність уроку. Для уроку фізики негативним моментом в онлайн форматі є доступність лише віртуального експерименту і можливість лише демонстраційного експерименту у кращому випадку. Таким чином суттєво знижуються можливості щодо вибору форм активної пізнавальної діяльності учнів на уроці, негативно впливає на мотиваційну та рефлексивну діяльність учасників освітнього процесу.

Останнім випробуванням на конкурсі було випробування «Фізичний експеримент», метою якого було визначення рівня володіння конкурсантами методикою та технікою шкільного фізичного експерименту. Орієнтовні критерії, надані оргкомітетом конкурсу, а саме логічність, послідовність побудови завдань

експерименту, чіткість інструкції для учнів щодо виконання експерименту; володіння технікою виконання експерименту, вміння користуватися обладнанням, приладами, інструментами; правильність виконання завдань і висновків, були конкретизовані і доповнені наступними позиціями:

- розуміння сутності явища (закону), що відтворюється в експерименті;
- креативність та уміння варіювати цілі експерименту;
- оригінальність (здатність розробляти нетрадиційні підходи до розв'язання завдань; презентація нових ідей та методів);
- правильність формулювання теми та мети експерименту, обґрунтування його виду та призначення;
- вміння розробляти інструкцію/ алгоритм/ методику виконання експерименту/лабораторної роботи/ дослідження:
- володіння технікою виконання експерименту з дотриманням техніки безпеки;
- уміння правильно вимірювати фізичні величини, здійснювати обробку даних та використовувати відповідні формули;
- чіткість та логічність викладення рішень, використання наочних матеріалів, схем, графіків та інших засобів для кращого розуміння;
- логічність та аргументованість висновків, чіткість та логічність їх викладення;
- якість проведення дослідження та презентації для членів журі.

Під час цього випробування учасникам конкурсу пропонувалося наступне завдання:

Використовуючи надане Вам обладнання:

1. Запропонуйте варіанти його використання:

а) для проведення демонстраційного експерименту;

б) фронтального експерименту;

в) лабораторної роботи або і роботи фізичного практикуму;

г) сформулюйте умови для проведення дослідницької або проектної роботи.

2. Доберіть обладнання, яке необхідне для виконання зазначеної лабораторної роботи (не більше 5 одиниць), розробіть інструкцію для виконання цієї лабораторної роботи.

3. Виконайте розроблену лабораторну роботу за інструкцією, яку Ви створили, оцініть методичну досконалість Вашої роботи.

4. Презентуйте Вашу розробку членам журі.

Загальне запропоноване обладнання, пластикова пляшка 1,5л, швацькі нитки, вода.

Максимальна кількість балів у цьому випробуванні становила 49 балів, оцінки учасників лежали у діапазоні від 21 до 31 бала.

Запропонований алгоритм випробування був спрямований на виявлення умінь креативно мислити, виявляти винахідницькі якості в умовах обмеженості у лабораторному обладнанні, що пов'язано з розвиненістю інноваційної компетентності. Важливою особливістю цього випробування було те, що воно було спрямоване на виявлення вміння розробляти методичні рекомендації не тільки щодо виконання самого експерименту, лабораторної або дослідницької роботи, але й щодо здійснення рефлексії власної діяльності. Результати випробування показали на недостатнє володіння вчителями методикою і технікою фізичного експерименту, на що треба звернути увагу при вибудові траєкторії професійного розвитку вчителів фізики.

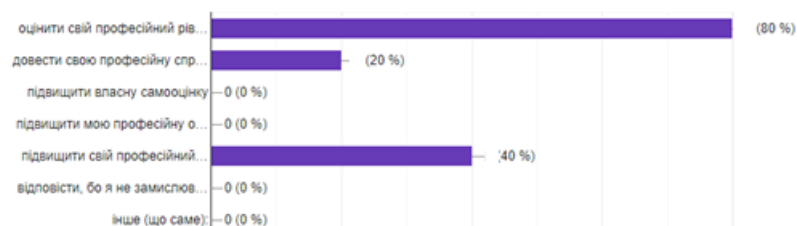
Переможцями першого етапу конкурсу стали Колесникова Оксана Анатоліївна (комунальний заклад «Рішельєвський науковий ліцей») – I місце, Кірчевська Вікторія Олександрівна (Одеський ліцей № 1 імені А.П. Бистріної Одеської міської ради) – II місце і Тришкіна Світлана Володимирівна (Старонекрасівський заклад загальної середньої освіти Саф'янівської сільської ради Ізмаїльського району Одеської області) – III місце. Приємно бачити серед переможців і професіоналів, які вже набули достатньо значний професійний досвід і вчительку, яка тільки розпочала свій вчительський шлях.

Радіємо з природу того, що наша переможниця обласного етапу конкурсу Колесникова Оксана Анатоліївна стала дипломанткою II етапу конкурсу «Учитель року - 2024» в номінації «Фізика» з 4-им особистим результатом.

На завершення обласного етапу конкурсу його учасникам в номінації «Фізика» було запропоновано опитування «Учитель року – 2024: підсумки та перспективи» стосовно того чим для них він виявився. Наводимо результати цього опитування:

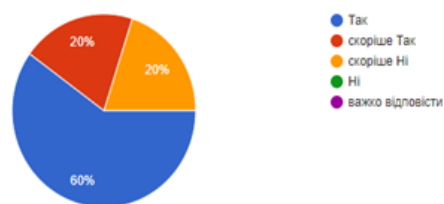
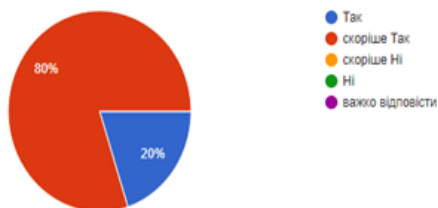
До участі в конкурсі мене спонукало бажання...

Копировать

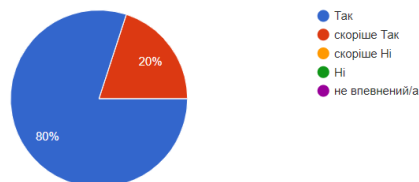
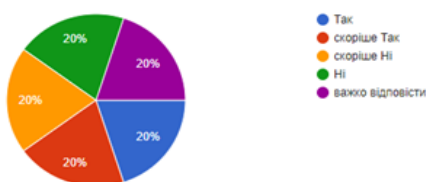
Чи виправдалися Ваші сподівання щодо конкурсу?

Чи задоволені Ви результатами Вашої учтві у конкурсі?

Чи спробуєте Ви ще раз взяти участь у конкурсі?

Чи вважає Ви комфортною та доброзичливою атмосферу конкурсу?

Серед відповідей на питання «На що вплинула участь у конкурсі особисто для Вас?» найпоширенішими відповідями були такі: «На впевненість, що я рухаюсь в вірному напрямку»; «На ще більше прагнення до самоосвіти»; «Участь у конкурсі - це моя мрія молодих років роботи»; «Реалізацію педагогічних ідей у подальшій професійній діяльності»; «На необхідність росту».

Отже більшість учасників конкурсу вважають його особисто значущим способом визначення своїх професійних пріоритетів, власного рівня професійної компетентності. Порівняння самооцінки та зовнішнього оцінювання професійності.

Разом з тим, конкурс виявив напрямки методичної роботи з розвитку професійних компетентностей вчителів фізики, які необхідні для забезпечення державних вимог до рівня фізичної освіти так, як це визначено Державними документами про освіту.

Для самореалізації вчителя є обов'язковим, розвиток його особистих та професійних якостей, які відповідають викликам суспільства. В рамках академічної свободи професійний розвиток педагогів може здійснюватися багатьма способами: через участь проходження курсів підвищення кваліфікації, участь у конференціях, семінарах, дискусійних майданчиках, майстер-класах, професійних конкурсах тощо. Конкурс «Учитель року - 2024» показав, що існує необхідність перегляду змісту проєктувальних, прогностичних, організаційних, методичних, оцінювально-аналітичних та рефлексивних умінь вчителя. формування його індивідуальної освітньої траєкторії через самовиховання, самоствердження, самовизначення та саморегуляцію, а також через спів дію з інституціями, які здійснюють методичну підтримку професійного зростання вчителя. КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» у співпраці з своїми партнерами пропонує вчителям Одещини широкий спектр заходів, які допоможуть вчителям на цьому шляху.

До нових зустрічей, колеги!

Дата надходження до редакції 04.04.2024
© Колебошин В. Я., Чебаненко Н. О., Ятвецька Л. І., 2024

УДК 37.018.46(045)

[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2\(6\).315719](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2(6).315719)

Колесникова Оксана Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук,
вчитель комунального закладу
«Рішельєвський науковий ліцей»
Одеса, Україна

Ятвєцька Лариса Іванівна,
методист науково-методичної лабораторії
природничо-математичної,
інформатичної та STEM-освіти,
старший викладач кафедри
методики викладання і змісту освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної
освіти Одеської обласної ради»
Одеса, Україна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ КЛЮЧОВИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ НУШ

«Усюди цінність школи дорівнює цінності її вчителя»

Адольф Дістервег

Стратегія реформування освіти в Україні, яка має назву Нова українська школа, базується на поширеній у всьому світі компетентнісній парадигмі освіти, що пов'язано з її відповідністю потребам сучасного суспільства, яке постійно змінюється та розвивається. Відповідно до цього висувуються нові вимоги до сучасного вчителя, як агента змін, що має взяти на себе місію впроваджувати цю стратегію і бути відповідальним за її впровадження і результати. Агентність як риса сучасної людини взагалі, а зокрема сучасного вчителя, передбачає як готовність діяти так і розуміння того, що саме потрібно робити, як це робити. Концептуально визначено, що агентність вимагає і здатності формулювати далекосяжну мету, і визначати кроки задля її досягнення.

Саме Нова українська школа закладає умови і вимоги для визначення вчителем такої мети у професійній площині та до вмінь планувати її досягнення. Важливим інструментом для реалізації цих вимог є законодавчо закріплена академічна свобода педагогічних працівників. В її межах вчителі мають право на педагогічну ініціативу, впровадження методик компетентнісного навчання, впровадження авторських проєктів, освітніх технологій тощо. На цьому широкому полі для професійної творчості педагога постає питання про поєднання певних особистих якостей педагога та його професійного потенціалу.

Сучасний вчитель, який має формувати особистості, здатні критично та творчо мислити, вирішувати проблеми, ефективно спілкуватися та співпрацювати з іншими людьми, вчитися впродовж життя, – це особистість, що сама має мати сформовані ключові та професійні компетентності. Нові вимоги до вчителя викладені у професійному стандарті, який набув чинності у грудні 2020 року. Він містить 15 професійних компетентностей з 5 сфер діяльності вчителя і 5 ключових компетентностей, таких як громадянська, соціальна, культурна, лідерська і підприємницька.

Як визнано, ключові компетентності мають універсальність та інтегративний характер завдяки їх внутрішній структурі, до якої входять не тільки знання, уміння та навички, а й ціннісні установки громадянського та особистісного характеру, ставлення, здібності та психо-емоційний стан людини. Вони динамічні та адаптивні і розвиваються у взаємозв'язку.

Професійні компетентності вчителя НУШ, які необхідні для ефективного виконання педагогічної діяльності в умовах нової української школи, як видно з порівняння їх з ключовими, цілком ґрунтуються на ключових компетентностях, і доповнюються специфічними знаннями, уміннями та навичками, необхідними для роботи педагога.

Соціальним замовленням стало замовлення на фахівця, здатного до неперервного інтелектуального, культурного і духовного розвитку впродовж життя. Необхідною умовою для самореалізації вчителя завжди був, а наразі є обов'язковим, розвиток його особистих та професійних якостей, які відповідають викликам суспільства, що актуалізує неперервне підвищення професіоналізму шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, що закріплено Законом України «Про освіту».

Важливою ознакою сучасних освітніх трансформацій стало надання вчителю академічної свободи та автономії в діяльності. Академічна свобода учителя надає йому право вільного вибору освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ та організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Професійний розвиток може бути забезпечений багатьма способами: через традиційне проходження курсів підвищення кваліфікації, участь у конференціях, семінарах, дискусійних майданчиках, майстер-класах, професійних конкурсах тощо.

Одним з таких способів є на нашу думку конкурс «Учитель року», в якому у цьому році була представлена номінація «Фізика».

Виклики останніх років показали, що в умовах сьогодення вчителю потрібно сконцентрувати увагу на пошуку ефективних технологій, методів та інструментів, які б відповідали б умовам онлайн-та змішаної форм навчання, враховували психо-емоційний стан учасників освітнього процесу, нестабільність часових норм уроку. Отже, в цих умовах виникла необхідність перегляду змісту проєктувальних, прогностичних, організаційних, методичних, оцінювально-аналітичних та рефлексивних умінь вчителя, що було наочно продемонстровано під час випробувань конкурсу.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 07.06.2023 № 705 «Про проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024» у цьому році у конкурсі була представлена номінація «Фізика», яка вперше для вчителів фізики проводилася у новому форматі. Участь у конкурсі є добровільною, рішення про участь у конкурсі є особистим вибором вчителя, який після реєстрації на офіційній сторінці конкурсу визнається учасником першого туру конкурсу.

Згідно умов та порядку проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024», які були затверджені центральним оргкомітетом конкурсу (протокол № 01 від 15.08.2023), учасники конкурсу у номінації «Фізика» брали участь у п'ятих випробуваннях: «Тестування», «Методичний практикум», «Я роблю це так», «Експеримент» і «Урок».

Важливою умовою проведення конкурсу є вимога дотримання академічної доброчесності, яка забезпечується не тільки відповідними пунктами Положення про конкурс, а й в першу чергу, ціннісними установками самих учасників конкурсу.

Опишемо особливості випробувань конкурсу в номінації «Фізика».

Випробування «Тестування» показало, що воно вимагає не тільки володіння предметно-методичною складовою, але й вмінням розраховувати час, тобто здійснювати таймінг процесу, вмінням керувати своїм психо-емоційним станом, вмінням розподіляти завдання за рівнем складності з метою отримання максимального результату. Тестові завдання були цікавими тим, що серед них були такі, розв'язання яких не потребувало умінь використовувати певний алгоритм, а в першу чергу умінь проводити оцінку вірогідності запропонованих варіантів відповідей та відкидати «нереальний» результат, що дає змогу суттєво зекономити час для роботи над завданням з відкритою формою відповіді.

Методичний практикум акцентував увагу на аналітичній діяльності щодо оптимального вибору модельної програми для перетворення її у навчальну, враховуючи її компетентнісний потенціал, системності при плануванні навчального матеріалу з налаштуванням на досягнення обов'язкових результатів навчання, передбачених Державних стандартом, виявленні проєктувальної і прогностичної компетентності при розробці моделей уроків різних типів цілісної системі побудови теми (розділу), що вивчається.

Випробування «Я роблю це так» дало можливість учасникам конкурсу показати обізнаність з сучасними педагогічними інструментами, виявити індивідуальність у використанні цих інструментів, рівень володіння ними з прогнозованим результатом і демонстрування досягнення цього результату. Це випробування дало можливість досить ґрунтовно показати суть педагогічної ідеї конкурсанта, та представити технології, методи, прийоми, форми роботи, які учасник конкурсу застосовує для її реалізації, продемонструвати її ефективність та інноваційність.

Випробування «Експеримент» показало що вчителю необхідно виявляти не тільки предметно-методичну, проєктувальну та інформаційно-цифрову компетентності, як фахові, а й інноваційність та підприємливість, як комплексні, саме такі, в яких яскраво виявляється креативність та нестандартність мислення, а також глибоке розуміння сутності фізичних процесів або явищ, які моделює запропонований учасником експеримент.

«Урок»: за усталеними у педагогіці поглядами урок є динамічною варіативною формою організації навчальних занять на основі взаємодії учителя та учнів, при якій зберігаються часові рамки, постійний склад учнів і певна дидактична організація, яка включає зміст, форми, методи та засоби навчання, що систематично застосовуються для вирішення завдань навчання, виховання та розвитку учнів у процесі навчання. Життя внесло певні корективи у це трактування поняття «урок» з урахуванням викликів сучасності щодо неперервності часових рамок та постійного складу учнів. Разом з тим незмінною низка

вимог до сучасного уроку, які має розуміти кожний вчитель. В тих умовах, за якими здійснюється освітній процес у нашій державі, суттєвого значення набувають вміння вчителя самостійно проектувати власні уроки, точне і водночас творче виконання програмово-методичних вимог до уроку у гнучкому та адаптивному освітньому середовищі, яке включає як оффлайн так і онлайн простори. Значно підсилюється в сучасних умовах дитиноцентризм уроку, і, як визначають провідні міжнародні інституції, що займаються питаннями розвитку освіти, його особистий освітній профайл.

Розглядаючи основні аспекти апгрейду сучасного уроку фізики, вирізняють такі, що мають мотиваційну спрямованість, інформаційно-комунікаційну спрямованість, спрямованість на соціалізацію учнів, особистісну спрямованість, компетентісну спрямованість, інтерактивність, технологічність, діджиталізацію, нові ролі вчителя (учитель-фасилітатор, тьютор тощо). При цьому на вчителя покладаються наступні функції:

- конструктивна, а саме конструювання змісту та конструювання процесу його засвоєння;
- організаційна, що виявляється у залученні учнів до виконання запланованих видів навчальної діяльності, стимулюванні та цінуванні досягнень учнів;
- комунікативна, тобто установлення взаємовідносин на уроці, які б сприяли підвищенню ефективності навчальної праці.

При цьому вчитель забезпечує оптимальну реалізацію і взаємодію основних структурних елементів процесу навчання, моделюючи систему ситуацій навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці. Моделювання уроку передбачає системний спосіб його організації, особистісно зорієнтований простір для розвитку суб'єктів навчально-пізнавально-виховного процесу та формування творчої Я-особистості.

Випробування «Урок» на конкурсі «Учитель року» вимагає від учителя виявлення креативності та здатності акумулювати в собі всі професійні компетентності, розробляючи конкурсний урок як педагогічний проєкт, враховуючи особливості проведення уроків в онлайн- та офлайн- форматах через вибір відповідних методів, прийомів, видів діяльності, засобів навчання та педагогічних інструментів.

Особливістю проведення уроку на конкурсі «Учитель року» є те, що учитель має справу з незнайомою аудиторією, а це потребує володіння комунікативною поведінкою, розвинених комунікаційних навичок, та навичок ефективного спілкування. Продуктивне спілкування відбувається, якщо воно сплановане як діалогічне та особистісно-орієнтоване. Важливу роль відіграє професійне вміння долати комунікативні бар'єри й ускладнення. З огляду на це, різняться підходи до формулювання завдань уроку, моделювання кожного етапу уроку, добору засобів навчання, зокрема експериментальної складової.

Уроки одного типу в онлайн- і офлайн- форматах зазвичай містять однакові структурні елементи, але відрізняються способами мотивації, формами актуалізації опорних знань, методами вивчення нового матеріалу, динамізмом та способами спілкування з учнями. На офлайн уроці легше здійснюється невербальне та емоційне спілкування, завдяки яким налагоджується позитивна емоційно-психологічна атмосфера, урок проходить у співпраці з учнями на основі швидкого зворотного зв'язку. Натомість на онлайн уроках більша доля припадає на комунікаційний зв'язок. Отже на ефективність онлайн уроків сильно впливає рівень сформованості комунікативної культури вчителя, вміння вести конструктивний діалог, налагоджувати взаємодію, запобігати безініціативності й бездіяльності. Важливість комунікативної культури в професійній діяльності потребує її постійного розвитку і є одним з індикаторів діяльності педагога, що наочно продемонстрували уроки, які були проведені конкурсантами.

Учитель – це людина, на якій тримається реформа. Без неї чи нього будь-які зміни будуть неможливими, тому один з головних принципів НУШ – умотивований учитель.

Участь у конкурсі:

- Сприяє розвитку компетентностей, як ключових так і професійних,
- Дає можливість для об'єктивної самооцінки;
- Визначає напрямки для особистого та професійного розвитку;
- Дає можливість для обміну досвідом;
- Мотивує прийняти виклики та побачити перспективи;
- Дає можливість виявити гнучкість та мобільність професійного мислення;
- Підсилює здатність до імпровізації в процесі презентації власних наробок;
- Підсилює значимість варіабельності при тематичному плануванні та конструюванні уроку як педагогічних продуктів, коли структурні елементи цих продуктів можна розглядати як окремі пазли, які враховують особливості контингенту здобувачів освіти, часові умови здійснення освітнього процесу, едукативні ситуації, що виникають при його здійсненні.

Таким чином, констатуємо, що конкурс «Учитель року» можна розглядати як одну з індивідуально-диференційованих форм підвищення кваліфікації, що безумовно має індивідуально-творчий характер і сприяє якісному оновленню післядипломної педагогічної освіти. В особистісному

аспекті конкурсу дає можливість для самоствердження, орієнтири для самовиховання, саморозвитку в контексті поглиблення інтеграції ключових та професійних компетентностей, для подальшого самовизначення у професійній сфері щодо розроблення та впровадження авторських педагогічних продуктів. Участь у конкурсі «Учитель року» підкреслює важливість здійснення освіти впродовж усього життя і спонукає до формування власної індивідуальної освітньої траєкторії і у професійній, і у особистій площинах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою КМ України 30.09. 2020 р. № 898). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200898.html

Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>

Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf

Авшенюк, Н. І. Андрощук, О. Ліннік, Л. Гриневич, С. Івашнова, Н. Софій. Професійний стандарт учителя нового покоління. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/40007/1/Linnik_O_PSVPSH.pdf

Положення про всеукраїнський конкурс «Учитель року». Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11 серпня 1995 р. № 638 (із змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/uchitel-roku>

REFERENCES

Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity (zatverdzhenyi postanovoiu KM Ukrainy 30.09. 2020 r. № 898). [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP200898.html

Zakon Ukrainy «Pro osvitu». [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>

Profesiinyi standart za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoї osvity (z dypломom molodshoho spetsialista)». [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf

N.Avsheniuk, I. Androshchuk, O. Linnik, L. Hrynevych, S. Ivashnova, N. Sofii. Profesiinyi standart uchytelia novoho pokolinnia. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/40007/1/Linnik_O_PSVPSH.pdf

Polozhennia pro vseukrainskyi konkurs «Uchytel roku». Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 11 serpnia 1995 r. № 638 (iz zminamy). [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://mon.gov.ua/ua/tag/uchitel-roku>

Дата надходження до редакції 28.04.2024

© Колесникова О. А., Ятвецька Л. І., 2024

УДК 37.091.3:37.013

[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2\(6\).315723](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2(6).315723)

Ліненко Олена Василівна,
методист Центру освітніх ініціатив
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради»
Одеса, Україна
e.oknen@gmail.com

Сасенко Людмила Іванівна,
кандидат історичних наук
завідувачка науково-педагогічної бібліотеки
КЗВО «Одеська академія
неперервної освіти Одеської обласної ради»
<https://orcid.org/0009-0007-7309-7367>
Одеса, Україна
Saenko631@ukr.net

СТОРИНКИ ІСТОРІЇ ОДЕСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ : 1939-1950 РОКИ

Анотація. У статті окреслено основні напрями діяльності Одеського інституту вдосконалення вчителів (нині – КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради») від часу створення у вересні 1939-го року до сьогодні.

Ключові слова: історія, інститут, Одеса, удосконалення, кваліфікація, вчителі, курси, підвищення кваліфікації, директори, обласний відділ, народна освіта.

Постановка проблеми. 85-річний шлях Одеського інституту вдосконалення вчителів (нині – КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради») є важливою складовою минулого освіти Одещини. Осмислення історичних коренів, особливостей становлення та розвитку регіональної системи підвищення кваліфікації вчителів, ядром якої завжди був інститут вдосконалення вчителів, введення до наукового обігу нових документів та матеріалів про діяльність інституту складає підґрунтя збереженню надбань попередників. Першим дослідником історії інституту є Л. І. Фурсенко.

Вклад основного матеріалу. Ювілейні дати завжди спонукають до роздумів, до осмислення досвіду, досягнень, успіхів і звершень, а в даному випадку – до визначення значущості навчального закладу в розвитку професійної майстерності педагогів Одещини, системи освіти регіону в цілому.

Наявні архівні матеріали та доступна періодика дають змогу відслідкувати деякі віхи становлення й основні напрями діяльності Одеського інституту вдосконалення вчителів. Документа про створення Одеського інституту вдосконалення вчителів у фондах ДАОО віднайти не вдалося. Про те, що інститут дійсно створено, свідчить річний звіт Одеського обласного інституту підвищення кваліфікації вчителів за 1944-1945 навч.р. [1].

Варто зазначити, що відкриттю Одеського обласного інституту передував той факт, що Центральний інститут підвищення кваліфікації педагогів при Наркомосі УРСР (відкрито –1932-1933 рр.) не зміг задовольнити потреби всіх педагогічних працівників у підвищенні фахового рівня і був розроблений проєкт організації в Україні чотирьох інститутів удосконалення вчителів. Одеський обласний інститут удосконалення вчителів було створено у вересні 1939 року відповідно наказу Наркомосу (НКО) освіти УРСР від 21 лютого 1939 року № 1203 «Про організацію обласних інститутів удосконалення вчителів» (були організовані в Києві, Харкові, Дніпрі (Дніпропетровськ), Одесі, як додаток до наказу, було розроблено Положення про обласні інститути удосконалення вчителів УРСР, в якому чітко визначилися форми роботи інституту, навчально-методична база, структура та керівництво інституту, а також цілі і завдання навчальних закладів такого типу [2]. Відповідно до наказу НКО України № 512 від 9 лютого 1940 року інститути були створені в усіх областях України.

На основі вивчення архівних джерел встановлено, що першим директором новоутвореного закладу було призначено Івана Трохимовича Снісаренка/ З початком роботи інститут не мав свого приміщення і тимчасово містився у трьох класних кімнатах школи № 58 м. Одеса/ Було організовано кілька навчально-методичних кабінетів: педагогіки, початкової школи, мови та літератури, фізики та математики, хімії та біології, історії та географії, військово-культурної підготовки.

Використовуючи набутий досвід обласного шкільного методичного кабінету (1932-1939 рр.) вперше на обласному рівні 21 серпня 1940 р. в Одеській області було проведено науково методичну конференцію вчителів з питання «Основні принципи методики проведення письмових робіт». Крім того, інститут

розпочав розробляти навчальні плани підвищення кваліфікації вчителів різних спеціальностей. У 1941 році, вперше в Одеській області, були сплановані літні курси підвищення вчителів початкових класів, української мови, історії, географії, біології та хімії. З доповіддю на конференції виступив завідуючий кабінетом мов та літератур Олексій Дмитрович Щербина. Така організація методичної роботи задовольняла на той час органи освіти, вчителів, батьківську громадськість і була могутнім засобом підвищення продуктивності праці педагогічних працівників. Але робота літніх курсів була перервана війною[3].

Керівництво інститутом прийняла на себе Ніна Георгіївна Каушан, на плечі якої лягла важка робота по збереженню інституту. Склалися плани з евакуації інституту, але фактично він припинив свою діяльність з приходом в Одесу німецько-румунських окупантів. Під час окупації Одеси на території Трансністрії, куди увійшла Одеська область, заклад було закрито.

Після звільнення м. Одеси 12 квітня 1944 року директором Одеського інституту удосконалення вчителів знову призначено Івана Трохимовича Снісаренка. Зусилля місцевих органів державної влади в цей час були спрямовані на організацію підготовки до нового навчального року.

І.Т. Снісаренко (1896-1966) директор ООІУВ, листопад 1939р.- червень 1941р.,

СШ № 58, вул. Тираспольська, 14 12 квітня 1944р. 6 березня 1944р

Список
сотрудников Одесского Института Удосконалення вчителів. 66

Ім'я і відомості	Рік розробки	Партийна організація	Навчальна спеціальність	Образовація	Класова належність	Спеціальність	Термін роботи	Термін роботи	Термін роботи	Місце роботи
Снісаренко Іван Трохимович	1896	б/п	догр. вище	УЖО	педагог	Він у червні 1944 року працював в Одесі в кабінеті української мови та літератури.	1939	1941	Одеса	
Каушан Ніна Георгіївна	1904	б/п	догр. вище	УЖО	педагог	Він у червні 1944 року працював в Одесі в кабінеті української мови та літератури.	1939	1941	Одеса	
Щербина Олексій Дмитрович	1877	б/п	догр. вище	УЖО	педагог	Він у червні 1944 року працював в Одесі в кабінеті української мови та літератури.	1939	1941	Одеса	
Дубровський Ігорій Іосифович	1882	б/п	догр. вище	УЖО	педагог	Він у червні 1944 року працював в Одесі в кабінеті української мови та літератури.	1939	1941	Одеса	
Щур Іван Григорійович	1893	б/п	догр. вище	УЖО	педагог	Він у червні 1944 року працював в Одесі в кабінеті української мови та літератури.	1939	1941	Одеса	
Белов Володимир Іосифович	1904	б/п	догр. вище	УЖО	педагог	Він у червні 1944 року працював в Одесі в кабінеті української мови та літератури.	1939	1941	Одеса	
Снісаренко Іван Трохимович	1896	б/п	догр. вище	УЖО	педагог	Він у червні 1944 року працював в Одесі в кабінеті української мови та літератури.	1939	1941	Одеса	

В експозиції виставкової зали «Розвиток освіти Одещини» зберігається документ про склад співробітників Одеського обласного інституту удосконалення вчителів станом на квітень 1944 року.

На плечі 10 педагогічних працівників інституту полягло суворе випробування – повоєнна відбудова освіти в регіоні.

Основним завданням було забезпечити заклади освіти педагогічними кадрами. Станом на 15 червня 1944 року в області було виявлено і поставлено на облік всіх

№	Ім'я	Рік народження	Партиє	Образовація	Класова належність	Спеціальність	Термін роботи	Термін роботи	Термін роботи	Місце роботи
5.	Сорока Іван Андрійович	1899	б/п	сп. вище	УЖО	педагог	1939	1941	Одеса	
9.	Беланов Іосиф Іосифович	1888	б/п	сп. вище	УЖО	педагог	1939	1941	Одеса	
10.	Жуковська Ніна Іванівна	1920	б/п	сп. вище	УЖО	педагог	1939	1941	Одеса	
11.	Снісаренко Іван Трохимович	1900	б/п	сп. вище	УЖО	педагог	1939	1941	Одеса	
12.	Кудряшова Марія Іосифівна	1904	б/п	догр. вище	УЖО	педагог	1939	1941	Одеса	
13.	Снісаренко Іван Трохимович	1904	б/п	догр. вище	УЖО	педагог	1939	1941	Одеса	
14.	Снісаренко Іван Трохимович	1880	б/п	сп. вище	УЖО	педагог	1939	1941	Одеса	

Директор Інституту удосконалення вчителів Іван Трохимович Снісаренко

тих, хто закінчив педагогічні навчальні заклади і працював не за фахом, а з липня всі вони були відряджені на педагогічну роботу. В цьому ж році для 400 таких вчителів і керівників шкіл, було проведено перші двотижневі курси підвищення кваліфікації, а в кожному районі – курси для вчителів початкових класів. Крім того, за програмою, розробленою інститутом удосконалення вчителів, проведено п'ятимісячні курси з підготовки вчителів 5-7-х класів. Рішенням виконкому обласної ради депутатів трудящих від жовтня 1945 року при інституті було створено творчу групу з вчителів та методистів м. Одеси для написання підручників.

До складу групи входили О. М. Яцемирська (СШ №3), Ю. А. Тітова (СШ №4), М. І. Андрійченко і В. Ф. Георгієва (НСШ №20), К.В. Долгова (СШ №30), А.Д. Бабчинська (СШ №71), П. І. Богуненко (СШ № 90), О.М. Афанасьєва (СШ №105), В. В. Вержбицька (СШ №113), М. С. Тодорова (Одеське педучилище) і Л. С. Мельничук (міськметодкабінет). Керував роботою творчої групи О. Д. Щербина.

Така ж активна, напружена і копітка робота проводилась в 1945 та 1946 роках. При інституті удосконалення працювали бригади щодо підготовки екзаменаційної документації для учнів 7 і 10-х класів шкіл області.

З 1946 року курси підвищення кваліфікації для вчителів в інституті працюють вже цілий рік. Крім цього, було проведено 27 семінарів для вчителів та керівників закладів освіти. В цей час заклад очолював Кирило Семенович Корнійчук. А з березня 1947 року його на посаді змінив Павло Логінович Фурман.

Важливим для педагогів області став 1947-1948 рік, коли була розпочата робота із впровадження єдиної системи підвищення кваліфікації вчителів і керівних кадрів народної освіти. («Положення про єдину систему підвищення кваліфікації вчителів та працівників відділів народної освіти УРСР», 1948, Міністерство освіти УРСР).

Єдина система впроваджувалася за допомогою районних педагогічних кабінетів та інституту вдосконалення вчителів. Лише з 1956 року районні методкабінети були ліквідовані і вся робота по підвищенню кваліфікації вчителів була повністю зосереджена в інституті вдосконалення вчителів.

У серпні 1953 року директором інституту призначено Федора Федоровича Волкова. Інститут отримав приміщення за адресою, вул Рішельєвська, 33

*Ф.Ф.Волков (1914-2000) –
директор ООІУВ 1953-1956 рр.*

*О.О. Морозов (1899-?) –
директор ООІУВ 1956-1959 рр.*

Наступний директор Олександр Олександрович Морозов (Заслужений вчитель УРСР 1951) зосередив свою роботу на методичній підтримці вчителів Одещини по навчально-виховній роботі. Під його керівництвом було видано збірник праць про роботу вчителів історії та географії, якій було узагальнено досвід навчально виховної роботи вчителів шкіл області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДАОО. – Ф. Р-4903.– Оп. 1. – Спр. 25. – Арк. 164.

Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів : 1939, 1999, 2009 ; інф.вид. / за заг.ред. Н. І. Клокар (2009). Київ. 336 с.

Фурсенко Л. І. (2004)Сторінками історії Одеського інституту удосконалення вчителів (2004). *Наша школа*. №3. С. 3

Фурсенко Л.І. (2019) Організатори освіти Одещини. Одеса/

Фотографії з фондів виставкової зали «Розвиток освіти Одещини» КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

REFERENCES

ДАОО. – F. R-4903.– Op. 1. – Spr. 25. – Ark. 164.

Kyivskiy oblasnyi instytut pisladyplomnoi osvity pedahohichnykh kadriv : 1939, 1999, 2009 ; inf.vyd. / za zah.red. N. I. Klokar (2009). Kyiv. 336 s.

Fursenko L. I. (2004)Storinkamy istorii Odeskoho instytutu udoskonalennia vchyteliv (2004). *Nasha shkola*. №3. S. 3

Fursenko L.I. (2019) Orhanizatory osvity Odeshchyny. Odesa/

Fotohrafiy z fondiv vystavkovoiv zaly «Rozvytok osvity Odeshchyny» KZVO «Odeska akademiia neperervnoi osvity Odeskoiv oblasnoiv rady»

Olena Linenko,

methodologist of the Center for Educational Initiatives
Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odessa, Ukraine
e.oknen@gmail.com

Lyudmila Sayenko,

candidate of historical sciences
head of the scientific and pedagogical library
Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odessa, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0007-7309-7367>
Saenko631@ukr.net

**PAGES OF THE HISTORY OF THE ODESSA REGIONAL ACADEMY OF IN-SERVICE
EDUCATION: 1939-1950**

Abstract. *The article outlines the main directions of the activities of the Odessa Institute for Teacher Improvement (now – Odessa Regional Academy of In-Service Education) from its establishment in September 1939 to the present.*

Keywords: *history, institute, Odessa, improvement, qualification, teachers, courses, professional development, directors, regional department, public education.*

Дата надходження до редакції 23.04.2024

© Ліненко О. В., Саєнко Л. І., 2024

УДК 37.01/09

[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2\(6\).315728](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2(6).315728)

Мурсалимова Ірина Іванівна,
консультант гуманітарного напрямку,
Комунальна установа
«Центр професійного розвитку
педагогічних працівників»
Саф'янівської сільської ради
Ізмаїльського району
Одеської області, Україна
irina.ivanovna1270@gmail.com

ЗАВДАННЯ ДО РІЗНИХ ВИДІВ МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Анотація. Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти, головна мета якої створити школу, в якій буде не тільки приємно навчатися, а й застосовувати набуті знання у повсякденному житті. Законопроект №9432 офіційно закріплює статус англійської мови як мови міжнародного спілкування в Україні. Відкрити кожному українцю нові можливості для професії та особистого розвитку, допомогти конкурувати на світовому ринку - головна мета програми «Future Perfect» з популяризації англійської мови в Україні.

Нові Державні стандарти переосмислюють підхід до того, чого саме та як саме ми навчаємо дітей. Різноманітні продукти та сервіси допомагають вчительству навчати англійської у зручному та доступному форматі. Але для молодого вчителя необхідно бачити цілісну картину прогресу у навчанні учнів та ті втрати, які треба надолужити.. Завдання до різних видів мовленнєвої діяльності через призму формувального оцінювання надають змогу молодому вчителю орієнтуватися як учні вміють ставити запитання, які роблять помилки, чи можуть читати з розумінням, чого вони ще не навчилися.

Ключові слова: Нова українська школа, види мовленнєвої діяльності, формувальне оцінювання, популяризація англійської мови, педагогічний досвід.

The problem in a general form./Formulation of the problem. New horizons of education in many countries of the world open up for graduates of modern schools, so mastering foreign languages becomes a priority for them in accordance with the new requirements of life. The difficulties faced by teachers during the implementation of the education of secondary school students according to the new State Standard indicates an unusual and sharp contrast of the conditions, rules, freedoms and peculiarities of children's education. Like everyone else, the teachers of the Safyanivska village community are gaining experience in using formative assessment in lessons. Teaching English has its own specifics and undercurrents. Integrated learning smoothly transitions to the use of CLIL techniques, and formative assessment applies to all types of speaking activities. Many young teachers of English are thinking about revising the assessment criteria for their schools based on the general assessment criteria approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine The teachers' work experience of the Safyanivska village community will allow them not to get lost in their first professional steps and will be an impetus for professional growth for young teachers of foreign languages.

Research analysis. Experienced scientists of Odesa region (O.M. Levchyshina, T.V. Yurchenko, N.V.

S
h
a
t
a
The aim of the article is to share the work experience and achievements of the foreign language teaching community of the Safyanivska village community of Izmail district of Odesa region (G.M. Genova (Bagatianska school), O.G. Tudoran (Utkonosivska school), V.V. Broshkova (Kyslytskyi lyceum), O. V. Rudkovska

o
N
o
N
o
N
Presentation of the basic material. Many teachers of the English language, starting to work under the new

S
k
B
a
e
e
S

English lessons. Formative assessment has a number of advantages for both students and English teachers. With the help of formative assessment, the teacher assesses whether the students act successfully during learning, determines how it is necessary to build the learning process and adjust or correct this process in the future. This

Having combined the work experience of English language teachers of general secondary education institutions and lyceums of the Safyanivska village community of Izmail district of Odesa region, for the purpose of methodological and advisory assistance, the teaching community developed tasks for various types of speaking

The tasks presented include formative assessment tools that can be used to check the quality of students' assimilation of the material, to identify progress in learning or, conversely, to identify educational losses. These tasks can be used individually or in quizzes, games, group work, projects, as a supplement to a presentation, appear as questions, selectively in tests, etc.

Development of lexical material

1. Write out the words according to the topic....
2. Recall synonyms/antonyms for the given lexical units.
3. Remember what proverbs, songs, poems you know, in the content of which are the following words...
4. Combine the words that mean .... out of given lexical units.
5. Read the text, inserting learned lexical units instead of gaps.
6. Read the letter/write a letter, inserting vocabulary items instead of pictures.
7. Solve crossword puzzles.
8. Write as many words as possible on the appropriate topic.
9. Write the indicated time in words (for example, 11 hours 15 minutes), write your date of birth, your first and last name.
10. Each word is given 3-4 meanings, choose the main/familiar ones.
11. Eliminate words that do not fit the relevant topic.
12. Match the nouns (column I) with adjectives (column II).
13. Make phrases out of the given words.
14. Complete the second sentence, taking into account the content of the first, using lexical items that you already know or by topic....
15. 1
16. 1
17. Look at the picture and remember all the lexical items by topic. Write them in a notebook/on the board.
18. Identify the words located in two columns that can be correlated with verbs.
19. Name the initial form of the given verbs.
20. Listen to the text and name the new words you heard.
21. Read the text, underline the new words and name them.
22. Complete the sentences with phrases or words given in brackets.
23. Look at the picture and say what actions the character performs, using lexical units according to the topic. How does he perform them?
24. Tell about..., using lexical units according to the topic.

Picture 1. The CLIL methodology

Use of English

Choose the given units from the ones given, which determine the form and person, using for the in the plural of the given / appropriate tense, make a sentence.

2. Write the plural nouns.
3. Choose the correct tense of the verb for the persons.
4. Rewrite the given verb forms and indicate their grammatical tense.
5. Use the appropriate verb in all the grammatical tenses you know.
6. Write the verbs from the text and indicate their grammatical tense.
7. Form other parts of speech: transform a verb – into a noun (for example, to sell - seller); a noun into an adjective (for example, greed - greedy).

What can be put in a suitcase (words with pictures/without pictures according to the theme).

8. Translate the given adjectives or adverbs. Form the comparative and superlative degrees of adjectives. Translate the given proverbs using degrees of comparison.

9. Write different types of interrogative sentences (general, alternative, separate, special).

10. Turn direct speech into indirect speech (*picture 2*).

11. Write the given sentences in the negative form, using all the negatives/negative particles you know.

12. Make as many affirmative, interrogative and negative sentences as possible according to the picture.

Picture 2. Indirect speech is funny and amazing.

Tasks on the listening development

1. Listen to the text, then listen to the question, picking up the cue card if the question is related to the text you listened to. Next, from the proposed sentences, choose those (by lifting the signal card) that are the answers to the questions.

2. Listen to the text, from the given sentences choose those that match your attitude to what you heard, reflect key events, the main idea, facts, etc.

3. Listen to the text twice: when listening again, pick up a green card if you agree with what you heard and a red card if you disagree (or provide a written response).

4. Listen to the text, then, while listening to the sentences for the second time, with the help of signal cards, highlight those that reveal (explain, comment on) the main facts, events, concessions.

5. Listen to the text, then listen to the sentences, each of them is accompanied by several options for listening; using signal cards, determine the version of the translation of the sentence that corresponds to the content of the text.

6. Choose from the given sentences those that give a positive / negative characteristic of the author to the acting characters, events, facts (*picture 3*).

7. Listen to the text twice. During the second listening, pick up the cue cards if sentences appear that were not there when you first listened to the text.

8. Listen to two short texts, pick up a green card if they match in context, and a red card if they don't.

9. Underline on your card the sentences that paraphrase the meaning of the text you listened to.

10. Compare the listened text with the text written on the card, pick up the green card if their content matches, and the red one if not.

11. Look at the picture and say what is depicted differently than it was in the listened text.

12. Read a number of given sentences and say which of them correspond to the content of what you heard.

Picture 3. Group work

13. Choose from the given sentences those in which there is a thought, an idea hidden in the subtext.

14. From the given sentences, choose the ones that explain the title of the text or the reason why the text has that title.

15. Choose the names of the actors or main characters of the listened text from the given names.

16. Listen to the sentences, tell which hero of the text they refer to.

17. Listen to the story, select those sentences from given ones that can serve as a continuation of the story.

Monologic activity. Tasks on the oral speech development

1. At the elementary level. Describe, for example, your class, relying on incomplete sentences.

2. Make a message about your friend, based on the plan in the form of theses: Family. Home. Delight.

3. Discretion. Prove that your village is beautiful and has unique attractions.

4. Describe ..., based on the question.

- 6
7. Compose a story according to the beginning and end.
8. Describe, for example, your school. Start with a general description, then describe individual objects.
- M 9. Give advice to a foreigner who approached you on the street, which historical sights can be seen in the city of Odessa.
- k 10. Respond by agreeing or refusing to go to the cinema, to the stadium, to the park, to the library, etc. Argue.
- e 11. Act as a teacher who introduces the class to a new student - a foreigner who will temporarily live and study in our village/city.
- a 12. Guests from another city came to you unexpectedly. Tell us who they are, how long they have come to you, how you feel about their appearance in your family (*picture 4*).
- e 13. Your classmates praised the book you read, but you didn't like it. Explain why.
- s 14. Ask ..... to buy you something (request).
- s 15. Tell a foreigner how rich and glorious your country is.
- a 16. Tell if your friend is similar to you, in what ways, and if not, how is he different from you.
- e 17. Share your impressions of what you saw, heard, read.

Picture 4. Project work (monologue).

Dialogical activity. Tasks on the dialogical speech development

- t 1. Imagine that you met a friend after the holidays. Ask him about how he spent the summer. What questions will you ask him?
- w 2. Your friend has returned from a trip. Ask where he was, how long his journey was, what he saw. Start like this ... End like this ....
- a 3. You met your friend after the holidays. Tell him where you spent the summer, and then ask your friend where he spent the summer, what he saw that was interesting.

Picture 5. Dialogue

4. Ask your interlocutor as many questions as possible about his family (ask him about...), express your admiration for the wonderful weather today (the movie you just watched) and ask for his interlocutor's opinion.
5. What would you ask or talk about when meeting your friend after school?
6. Express your opinion about... motivate your friend to share his opinion about... (*picture 5*)
7. Ask your friend something and say that you are also interested in the corresponding question.
8. Ask your interlocutor to do something/help you with something.
9. Listen to the given statement and express your agreement/disagreement, surprise, doubt, admiration, indignation about the statement / situation.
10. Answer the question and ask a counter question.

Working with the text. Organization of independent/ individual work

- t h 1. Write the words from the text that express the mental mood (grief, joy, anger) of the hero, the main feature of his character, material support. These words are necessary to discuss the hero.
2. Determine which part of the text can be titled using such a word (phrase, sentence).
- q 3. Determine which of the episodes in the text can be summed up with the appropriate sentence?
- u 4. Determine in which of the given values.... is the appropriate word used in the text?
- e 5. Determine which of the actors would be able to make the appropriate statement in a conversation with another character. They are needed to reproduce the conversation of the characters.
- t 6. Divide the text into several logical parts and give them headings. Appropriate words should be used in the headings.
- o 7. Determine which of the characters utters the following words...
- n 8. Remember which words you know can be used to describe the hero's behaviour.
- s 9. Tell how the following words describe the main character...

10. Shorten the text (almost in half) keeping, where possible, relevant words. This will be needed when transferring the text.
11. Find words in the text that occur several times. Think about why they repeat themselves?
12. The corresponding word is used twice in the text. Write a sentence in which water is used in a stable phrase.
13. Highlight keywords from the first/last paragraph.
14. Ask questions about the text and include in your questions, where possible, the following words....
15. Make questions about the text in such a way that your friend can use the following words/expressions when answering these questions.
16. Make an outline of the text, where possible, use the following words in the outline...
17. Say what new information/facts you have learned for yourself from the text (share your impressions).
18. Share whose actions in the text you read cause you to respect/disapprove/sadness/tumultuous feelings and why.
19. Consider and predict what the ending of the story/text could be.
20. Express your attitude to the actions, facts, events of the text.
21. Say whether the main character of the text acted correctly, justify your point of view.
22. Say what is the main idea of the story/text (express your attitude).
23. Provide examples of proverbs that reflect the main idea of the text.
24. Do you know additional information about the author of the book, the era in which he lived, about the hero of the book or story?
25. What genre does the text belong to? (biography, autobiography, introduction to a work, an article of a popular science nature or science fiction, an article from a newspaper about culture, economics, a critical article, a work of art, etc.)
26. What is the main theme of the story/work? Does the title correspond to the main theme of the work?
27. What is the purpose of the author: to simply present the events, analyze the events/actions, convince the reader of something, provide his critical attitude and critical position, condemn the hero/events/actions, get interested in the events/facts/actions?
28. What is the style of the text: artistic, satirical, scientific, documentary, political, ironic?
29. Choose the underlined words from the text and choose those that can be the main ones for making a summary or abstract. If you wish, you can add words/phrases you know.
30. Define the main idea of the work in your own words.
31. Make a chronological table of the life of the hero or events without explaining them.
32. Define the main credo of the hero's life.
33. Finish the text in your own words, explain your choice of ending.

Conclusions. Completing the given tasks, students receive language and speech motivation for communication. This makes it possible to draw students into the sphere of productive speech and demonstrates the formation of communicative competence, forms the ability to transfer linguistic phenomena to speech situations. These tasks implement the internal principle of activity, assuming the constant readiness of students to start unplanned communication. This readiness should be related to both internal language and thinking in English. All tasks, which are mandatory for everyone, at the same time, completely exclude the standardization of language activity, bringing the interlocutors as close as possible to the process of real communication, ensuring the novelty of messages and expressions.

Tasks have different degrees of complexity, therefore, a differentiated approach to their implementation is assumed. It is recommended to correct mistakes only after completing the tasks.

Prospects for further exploration. The given materials will be useful to young teachers of foreign languages from other communities as advisory boards in preparing for thematic lessons and self-assessment of the goals of individual lessons, the achievement of long-term/short-term goals in foreign language learning. In addition, tasks that involve formative assessment will help young teachers keep pupils on track to acquire language and use speaking skills within the curriculum for any grade level.

REFERENCES

Petruk V. Formative assessment in primary grades of the New Ukrainian School//Pedagogic Zhytomyr region. Scientific and methodical magazine. – Zhytomyr IPPO, 2024. – No. 1 (33).<https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2024/03/10>

Rud Yu. Formation of key competences in foreign language lessons//Pedagogical Zhytomyr Region. Scientific and methodical magazine. – Zhytomyr IPPO, 2023. – No. 4(32)<https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2024/01/10>

Top 5 problems of the implementation of the «New Ukrainian School» in the 5th-6th grades: the research results. <https://znayshov.com/News/Details/top>

About formative assessment in English lessons. <https://grade.ua/uk/blog/formative-assessment-in-english-classroom/>

How the training and motivation of teachers affects the results of students - the example of Estonia. https://znayshov.com/News/Details/Yak_pidhotovka_ta_motyvatsiia_pedahohiv_vplyvaie_na_rezultaty_uchniv_pryklad_estonii

Iryna Mursalymova,
humanitarian consultant,
Municipal institution
Center of professional development
of
Safyanivska village council
Izmail district,
Odesa region, Ukraine
irina.ivanovna1270@gmail.com

TASKS FOR DIFFERENT TYPES OF SPEAKING ACTIVITIES THROUGH THE PRISM OF FORMATIVE ASSESSMENT

A

Abstract
The new State Standards rethink the approach to what and how exactly we teach children. Various products and services help teachers to teach English in a convenient and accessible format. But for a young teacher, it is necessary to see a complete picture of progress in the education of students and those losses that need to be made up. Tasks for different types of speech activity through the prism of formative assessment will allow a young teacher to navigate how students can ask questions, their typical mistakes, whether they can read with understanding or what things they have not learned yet.

Keywords

Дата надходження до редакції 20.04.2024

© Мурсалімова І. І., 2024

УДК 373.2.091:005.936.2 (045)

[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2\(6\).315787](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2(6).315787)

Сараєва Ірина Володимирівна,

doctor of philosophy,
head of the department of pedagogical and primary education
of the KZVO «Odeska akademiia nepererivnoï osviti Odeskoiï oblasnoiï radii»
is a key reform of the Ministry of Education, the main goal of which is to create a school where it will be not only pleasant to study, but also to apply the acquired knowledge in everyday life. Draft Law No. 9432 officially establishes the status of English as the language of international communication in Ukraine. To open up new opportunities for the professional and personal development to every Ukrainian, to help compete on the world

h

a

Б

o

h

м. Одеса, Україна

ladybug82@ukr.net,

<https://orcid.org/0000-0001-7753-1836>

Паламарчук Ірина Вячеславівна,

завідувачка науково-методичної лабораторії

дошкільної освіти

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти

Одеської обласної ради»,

м. Одеса, Україна

lab_do@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8206-2229>

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗДО: НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ТА ПІДТРИМКА

***Анотація.** Розвиток сучасного суспільства вимагає особливих умов щодо організації дошкільної освіти, інтенсивне впровадження інновацій, нових технологій і методів роботи з дітьми. Тому професійна компетентність, основу якої становить особистісний і професійний розвиток педагогів, є дуже важливою. Професійна компетентність - здатність застосовувати знання, вміння та практичний досвід в професійній діяльності. Професійна компетентність сучасного педагога закладу дошкільної освіти визначається як сукупність загальнолюдських і специфічних професійних настанов, які дають йому змогу вирішувати певні завдання та ситуації, що виникають під час організації освітнього процесу, розв'язуючи які, вдосконалюються та практично втілюються в життя творчі навички.*

У статті розкрито сутність понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна педагогічна компетентність педагога ЗДО». Висвітлено досвід роботи науково-методичної лабораторії дошкільної освіти КЗВО «Одеської академії неперервної освіти Одеської обласної ради» за п'ять років. Представлено форми роботи науково-методичної лабораторії під час яких здійснювався науково-методичний супровід та підтримка педагогів закладів дошкільної освіти Одещини. Репрезентовані форми роботи є потужним знаряддям в руках фахівців академії, які допомагають педагогам дошкільних закладів оволодіти не лише знаннями щодо цілей, завдань, змісту, принципів, форм, методів і засобів навчання і виховання дітей дошкільного віку, а й професійною майстерністю, вдосконалити власні особистісні якості (спостережливість, працелюбність, цілеспрямованість, наполегливість, скромність, любов до дітей, тактовність, організованість, самостійність, стриманість, терплячість), розкрити свій творчий потенціал і бути готовим застосувати отримані інструменти в умовах сучасності.

***Ключові слова:** компетенція, компетентність, професійна компетентність, професійна педагогічна компетентність, педагоги закладів дошкільної освіти*

Постановка проблеми. Знання, які накопичувались людиною впродовж життя без цілісних компетенцій в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та відповідно до вимог сучасного ринку втрачають свою значущість. Натомість уміння розв'язувати різноманітні проблеми та завдання, які не мають готових рішень набувають актуальності на даному етапі розвитку освіти і компетентнісний підхід, в умовах реформування освіти, стає провідним в діяльності педагогів закладів освіти. Відповідно до завдань окреслених в державному Стандарті дошкільної освіти (2021) педагоги мають повністю змінити власне бачення щодо організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти та ставлення до свого професійного розвитку. Новий формат розвитку дошкільної освіти націлений на кінцевий результат, а саме формування у дитини перед вступом до школи відповідних компетентностей, які нададуть можливість надалі їх застосовувати і продовжувати розвивати в початковій ланці освіти. Тому, дуже важливою місією педагога закладу дошкільної освіти є максимальна активізація пізнавальної діяльності дитини, реалізація її творчих задумів та мрій, що вимагає професійної майстерності та постійного самовдосконалення в опануванні новітніми технологіями та формами взаємодії з дітьми, здійснення свої роботи на принципах науковості та систематичності.

Аналіз останніх досліджень. Професійну компетентність педагога та формування її окремих складових досліджували такі науковці, як: А. Богуш, Н. Денисенко, Н. Гавриш, Е. Карпова, О. Кононко,

Н. Лисенко, Н. Ничкало, Т. Поніманська, Л. Хоружа. Проте узагальнення наукових поглядів щодо процесу формування професійної компетентності педагога дошкільної ланки освіти в Україні здійснено не було.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі в багатьох європейських країнах відбуваються докорінні зміни в освіті, змінюється парадигма системи, від традиційної системи поступово переходимо до компетентнісного підходу.

Мета статті – визначити сутність поняття «професійна компетентність педагога закладу дошкільної освіти» та висвітлити досвід роботи науково-методичної лабораторії КЗВО «Одеської академії неперервної освіти Одеської обласної ради» шляхом здійснення науково-методичного супроводу і підтримки у розвитку професійної компетентності педагогів закладів дошкільної освіти.

Компетентісна стратегія, пов'язана з принципово новим забезпеченням у педагогічному процесі, з перенесенням акцентів із знань, умінь як результатів (ЗУН) на формування компетентності. Зазначимо, що базовими поняттями компетентнісного підходу є «компетенція» і «компетентність», тож, розглянемо їх сутність.

Поняття «компетенція» у сучасній енциклопедії освіти представлено як «відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки учня, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально-закріплений результат», результатом якої є компетентність [Сараєва, 2021: 387]. Г. Беленька представляє таке визначення поняття «компетенція» як «наперед задана вимога до освітньої підготовки (стандарт), опис повноважень, окреслення сфери діяльності, потенційна можливість особистості» [Беленька, 2012: 1].

У більшості словникових джерел поняття «компетентність» представлено як: комплекс знань, умінь, навичок, які людина набуває в процесі навчання; проінформований, обізнаний, авторитетний; той, що володіє компетенцією. В сучасній енциклопедії освіти поняття «компетентність» представлено як «набуту характеристику особистості, що сприяє успішному входженню молодшої людини в життя сучасного суспільства», а також «компетентність» розглядається як «інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування і розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері» [Сараєва, 2021: 387].

А. Богуш позиціонує поняття «компетентність» як «сформовану інтегровану особистісну якість людини, яка набувається у процесі навчання і охоплює не тільки знання, вміння і навички, а й набутий життєвий досвід, сформовані особистісні цінності, власне ставлення до соціального й природного довкілля, яка цілісно реалізується в конкретній ситуації (соціальної, навчальної, професійної тощо)» [Богуш, 2014: 8].

Професійна компетентність в енциклопедії освіти представлено як «інтегративну характеристику ділових і особистісних якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця» [Енциклопедія освіти, 2008: 722].

В свою чергу, аналізуючи дослідження науковців (І. Беха, А. Богуш, В. Бондаря І. Зязюна, Е. Карпової, В. Кузя, Т. Танько та інших) Г. Беленька звертає увагу на змістовність поняття «професійна педагогічна компетентність», яка полягає в урахуванні професійно значущих якостей особистості окрім знань, умінь [Беленька, 2012: 2]. Учена зауважує, що професійна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти закладається на підґрунті фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних професійно значущих якостей, серед яких: любов до дітей, вимогливість, емпатія, комунікативність і формується в процесі виконання професійних завдань [Беленька, 2012: 2].

Зазначимо, що сформована професійна компетентність педагогів закладу дошкільної освіти стає цілісною лише в процесі систематичної практичної діяльності в закладі дошкільної освіти, а подальша трансформація та вдосконалення фахових умінь та професійно значущих якостей особистості відбувається не рідше одного разу на п'ять років на курсах підвищення кваліфікації, які пропонують різні суб'єкти підвищення кваліфікації. У педагогів закладів дошкільної освіти під час навчання не лише розвиваються професійні компетентності, вони навчаються використовувати інформаційно-комунікативні та цифрові технології в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку; розвивають мовленнєву, цифрову, комунікаційну, інклюзивну, емоційно-етичну компетентність; також розвивається управлінська компетентність (для керівників закладів освіти, науково-методичних установ та їх заступників), отримують науково-методичний супровід та підтримку.

Безпосередньо, КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» забезпечує належний науково-методичний супровід та підтримку у розвитку професійної компетентності педагогів

закладів дошкільної освіти завдяки організації діяльності науково-методичної лабораторії дошкільної освіти, під керівництвом завідувачки лабораторії Паламарчук Ірини Вячеславівни.

Починаючи з 2019 року проблема науково-методичної лабораторії полягала у вивченні чинників, які впливають на розвиток професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. Було проведено наукове дослідження із зазначеної теми, в результаті якого було визначено особливості розвитку професіоналізму вихователів та їхні освітні потреби. Це стало поштовхом для запровадження науково-методичного проекту «ДО - НУШ» (Дошкільна освіта – Нова українська школа, 2020), який був спрямований на виявлення рівня обізнаності щодо реалізації принципів наступності між закладами дошкільної освіти та початковою школою; з'ясування реальних методів та підходів, які використовуються; виявлення складових ефективною взаємодії ЗДО та ЗЗСО; власного ставлення до освітніх змін. Робота над проектом розкрила питання пошуку шляхів забезпечення цілісного розвитку особистості на різних рівнях освіти; вирішила проблему запровадження системної просвітницької роботи з популяризації Нової української школи серед педагогічних працівників закладів дошкільної освіти та батьків майбутніх першокласників, їх ознайомлення з засадничими ідеями освітньої реформи. Реалізація поставлених завдань вимагала організації цілеспрямованої роботи з педагогічними кадрами щодо їх обізнаності з питань наступності та пошуку шляхів активного реагування на зміни та тенденції, зближення умов навчання та виховання для забезпечення поступового безболісного переходу дитини до школи. Дієвими заходами для розширення обізнаності педагогів дошкільної освіти щодо реалізації принципу наступності були проведення спільних із вчителями початкової школи тренінгів, семінарів, майстер-класів, інших освітніх заходів, в яких вихователі практично опанували різноманітні прийоми, сучасні методи роботи; ознайомились з принципами діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого підходів, структурою, основними компонентами та методикою роботи за Концепцією НУШ; а також підсилили власну компетентність щодо реалізації наступності.

Науково-методичною лабораторією дошкільної освіти 25 вересня 2019 року з нагоди відзначення Всеукраїнського Дня дошкілля на базі академії проведено педагогічний марафон «Світ дошкілля», який було реалізовано через наступні форми роботи, такі як: тренінги, семінари, майстер-класи, спікерами яких були знані науковці і педагоги практики. Взавши участь у марафоні, педагоги дошкілля мали змогу опанувати не лише різноманітні прийоми, сучасні методи роботи, але й підсилити свою професійну компетентність щодо реалізації наступності. Проведення марафону стало щорічною традицією вже п'ять років поспіль в академії і цей захід стає щоразу більш потужним.

Також у 2020 році співробітниками науково-методичної лабораторії дошкільної освіти та викладачами кафедри дошкільної і початкової освіти було організовано та проведено низку заходів з актуальних питань, забезпечуючи належний рівень науково-методичного супроводу наступності між дошкільною та початковою освітою, зокрема: всеукраїнський педагогічний марафон «Світ дошкілля»; обласний семінар «Дошкільна та початкова освіта: алгоритми наступності»; обласний семінар «Сучасні форми методичної роботи з педагогічними кадрами дошкільної освіти»; круглий стіл «Дошкільна освіта: сходинка до НУШ». Початок пандемії у березні 2020 року став своєрідним викликом в роботі освітян-дошкільників, які виявили свою творчість, креативність, стійкість у вирішенні складних завдань: накладення певних обмежень і перехід на режим онлайн.

У 2020 році перед працівниками науково-методичної лабораторії дошкільної освіти та й перед усіма освітянами постало складне завдання – як навчати та розвивати дітей під час карантину, як не втратити налагоджені зв'язки, допомогти працівникам, вихованцям та їх батькам адаптуватися до нових вимог часу. На допомогу методистам та вихователям закладів дошкільної освіти надавалися методичні рекомендації щодо організації роботи ЗДО. Під час карантину працівниками науково-методичної лабораторії підготовлено методичні рекомендації щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти, освітній процес було організовано за допомогою дистанційних технологій навіть для наймолодших мешканців Одеського регіону. На допомогу методичним кабінетам систематично надавались консультації в режимі онлайн з питань організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, атестації педагогічних працівників, складання ділової документації під час карантину тощо. Це дало змогу педагогам опанувати нові навички, навчитися розробляти дистанційні заняття, створювати навчальний відео контент тощо. За ініціативою різних районів області організовано декілька ютуб-каналів, де розміщуються відеоролики на допомогу батькам за різноманітними напрямками та всіма освітніми лініями Базового компоненту дошкільної освіти, а саме YouTube каналу «Дошкілля Одещини: ділимося досвідом», за допомогою якого завідувачем лабораторії Паламарчук І.В. систематизовано відеоконтент для дошкільників та їх батьків. Те, що спочатку було складним викликом, стало цікавим педагогічним

рішенням та відкрило перспективи для удосконалення та збагачення форм роботи з дітьми дошкільного віку та їхніми батьками в онлайн форматі.

Зазначимо, що 2020 рік став знаменним тому, що в умовах роботи під час карантину, нової якості набула взаємодія у педагогічному середовищі освітян-дошкільників Одещини - започатковано роботу нетворкінг-клубу для працівників дошкільної освіти, який спрямований на максимально швидке і ефективне вирішення складних професійних завдань за допомогою кола друзів і однодумців. Саме цей рух ініціативних, невтомних і натхненних професіоналів і є основою розвитку дошкільної освіти в регіоні.

2021 рік відзначився проведенням моніторингу якості освітнього процесу «Особливості неперервного професійного розвитку вихователів закладів дошкільної освіти», в якому прийняли участь 924 респонденти. Під час проведеного моніторингу вивчено запити, потреби та цілі працівників закладів дошкільної освіти у сфері професійного розвитку та з'ясовано оптимальні шляхи його забезпечення. На основі отриманих даних проаналізовано види та форми підвищення кваліфікації, які користуються найбільшим попитом у вихователів ЗДО; визначено особливості мотивації вихователів до безперервного розвитку, перешкоди та можливості у постійному вдосконаленні професійної майстерності. Також, працівниками науково-методичної лабораторії дошкільної освіти було спрямовано свою роботу на розвиток фасилітативної компетентності вихователів, опанування вихователями навичок вибудовувати освітній процес на засадах партнерської взаємодії. Відповідно до поставленої мети були окреслені завдання та підібрані форми занять з педагогами: інтерактивні лекції, практичні заняття, моделювання ситуацій, тренінгові вправи, групові дискусії. Така форма освітньої взаємодії допомогла вирішувати актуальні практичні питання та досягнути гарних результатів в оволодінні універсальними технологіями і дозволила педагогам стати учасниками та співавторами процесу власного самовдосконалення для покращення якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Науково-методична підтримка професійного розвитку педагогічних працівників ЗДО відбувалась шляхом ознайомлення з актуальними ідеями й тенденціями змін у змісті дошкільної освіти, удосконалення предметної, фахової підготовки через участь у різноманітних заходах для працівників дошкільної освіти. Форми проведення науково-методичної роботи з педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти вирізнялися практичною спрямованістю. 23 листопада 2021 року науково-методичною лабораторією дошкільної освіти організована та проведена Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Педагогіка партнерства в умовах модернізації дошкільної освіти: теорія та практика». У конференції взяли участь більше 136 фахівців – представників наукових організацій та закладів освіти різних регіонів України. Метою проведення заходу стало об'єднання зусиль учених та практиків різних регіонів України щодо осмислення викликів, обговорення проблемних питань, пов'язаних з розвитком теорії і практики педагогіки партнерства у дошкільній освіті в умовах впровадження нового Базового компоненту. Окремим заходом у рамках роботи конференції стала діалог-сесія «Педагогічний парк як інфраструктура інноваційного розвитку дошкільної освіти». Були обговорені питання співпраці закладів вищої, фахової передвищої, загальної середньої, дошкільної, післядипломної освіти, центрів професійного розвитку педагогічних працівників у питанні популяризації ігрового та діяльнісного підходів в освітньому процесі, а також розробка та трансфер технологій в сфері дошкільної освіти. Результатом роботи конференції стало висвітлення наукових досліджень з проблем педагогіки партнерства, педагогічної взаємодії у дошкільній освіті, освітнього менеджменту в умовах модернізації дошкільної освіти; визначення перспектив поєднання наукових, теоретичних та практичних основ освітньої діяльності в сфері дошкільної освіти; обмін результатами наукових досліджень і дослідницьким досвідом; збереження і розвиток єдиного науково-освітнього простору.

У 2021 році науково-методичною лабораторією дошкільної освіти започатковано роботу «Школи молодого методиста ЗДО», для вихователів-методистів які працюють менше двох років. Підвищення якості дошкільної освіти вимагає мобілізації зовнішніх і внутрішніх ресурсів і методична робота є однією з частин безперервної освіти, спеціально організованою діяльністю з розвитку педагогічних кадрів. Школа молодого методиста спрямувала свою роботу на оволодіння молодими фахівцями теорією і практикою управління методичною роботою в умовах модернізації освіти, розвитку та вдосконалення професійної кваліфікації вихователя-методиста, зростання його професійно-педагогічного потенціалу.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 9 липня 2018 року № 1/9-438 «Щодо впровадження курсу «Культура добросусідства» за ініціативи громадської організації «Інформаційно-дослідницький центр «Інтеграція та розвиток» співробітники лабораторії приймали участь у міжнародному проєкті «Культура добросусідства», що фінансується Посольством Королівства Норвегії в Україні. 26 листопада 2021 року на базі КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» у режимі online було проведено тренінг «Розвиток навичок міжкультурної комунікації дітей дошкільного віку», мета якого систематизація та розширення знань педагогів щодо організації

освітнього процесу в закладах дошкільної освіти в умовах бі- та полілінгвального середовища; підвищення рівня міжкультурної компетентності відповідно до змісту наскрізного інтегрованого курсу «Культура добросусідства». У тренінговій формі педагоги ЗДО опрацювали вправи з розвитку соціально-комунікативних навичок дітей та розширили уявлення про соціальну інклюзію, ознайомилися з поняттями «міжкультурна комунікація», «білінгвізм», «полілінгвізм», активно обговорювали окремі питання становлення особистості в полікультурному середовищі. Увага педагогів акцентувалась на сучасних методах розвитку комунікативних навичок дошкільнят, використанні ігор, спрямованих на попередження конфліктів, подолання бар'єрів у спілкуванні, розвиток комунікативних навичок. Для забезпечення педагогів закладів дошкільної освіти методичною підтримкою в зв'язку з введенням військового стану у лютому 2022 року співробітниками науково-методичної лабораторії дошкільної надавалась професійна методична підтримка щодо організації освітнього процесу з дітьми дошкільного віку з урахуванням реалій та дії правового режиму воєнного стану. Для забезпечення педагогів закладів дошкільної освіти методичною підтримкою науково-методичною лабораторією дошкільної освіти підготовлено добірку корисних матеріалів для роботи з дошкільниками, їхніми батьками, а також для загальної підтримки дорослих та дітей в умовах воєнного стану, а саме: методичні гайди - своєрідні путівники, інструкції та рекомендації про те, як діяти в разі різних надзвичайних ситуацій. Методичні гайди розміщені на сайті кафедри та академії, педагоги мають змогу їх зберегти, роздрукувати, та використовувати у своїй роботі. Також у 2022 році науково-методичною лабораторією вивчалось питання щодо науково-методичного супроводу закладів дошкільної освіти з питання створення системи забезпечення якості дошкільної освіти та оновлення її змісту. Результати аналізу регіонального дослідження якості дошкільної освіти за міжнародною методикою ECERS-3 націлили працівників лабораторії на створення навчально-практичного курсу підвищення кваліфікації щодо поглиблення знань педагогів та використання міжнародної методики визначення якості дошкільної освіти ECERS-3 в освітньому процесі; посилення співпраці науково-методичної лабораторії дошкільної освіти та науково-методичної лабораторії якості освіти з метою вироблення спільних підходів до здійснення експертної діяльності фахівців Одеського регіону, застосування дієвих інструментів з визначення критеріїв і показників якісної, ефективної діяльності закладів освіти. За результатами роботи педагоги закладів дошкільної освіти систематизували знання про критерії якості дошкільної освіти, структуру та зміст шкали оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти ECERS-3, також були представлені практичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з врахуванням вимог наступності та відповідності до Концепції «Нова українська школа».

Одним з питань національної безпеки під час вторгнення російської федерації на територію України (лютий 2022 р., березень 2023 р.) постало питання володіння та застосування дітьми державної мови як під час організації освітнього процесу в закладах освіти, так і вдома. Тому, з метою розширення знань про вплив мовленнєвого середовища на комунікативно-мовленнєвий розвиток дітей було прийняте рішення щодо зміни акценту проекту «До-НУШ» на створення розвивального мовного середовища в закладах освіти і реалізація відбулась шляхом організації проекту «Багатомовне середовище як чинник комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку». Під час проекту учасники поглибили знання про «багатомовне середовище» та «полікультурне мовленнєве середовище», особливості їхнього впливу на розвиток мовлення дітей дошкільного віку, зосереджено увагу на актуалізації проблеми багатомовності у різних формах її прояву в умовах сучасності в Одеському регіоні.

Розбудова системи якісної дошкільної освіти ґрунтується на багатьох параметрах та критеріях, зокрема одним з визначальних є фахова діяльність педагогічних працівників. Процес підвищення якості дошкільної освіти певним чином залежить від ефективної трудової діяльності педагога, його зорієнтованості щодо пріоритетів, мотивів, потреб у підвищенні рівня професійної компетентності. Мотивований працівник краще виявляє свої творчі здібності, реалізує нові можливості, застосовує технічні засоби в комфортному робочому просторі, що призводить до отримання бажаного результату та більш ефективної якісної діяльності закладу освіти. Аналізуючи дане питання (2023) проведено моніторинг щодо професійного розвитку вихователя як суб'єкта неперервної освіти, який був спрямований на вивчення запитів і потреб педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у сфері професійного розвитку. Результати аналізу були використані для оновлення змісту і форм післядипломної освіти педагогів.

В межах швейцарсько-українського проекту DECIDE «Стаємо сильнішими разом» було проведено працівниками лабораторії серію тренінгів для працівників закладів дошкільної освіти, консультантів ЦПРПП «Розвиток громадянської компетентності у дітей передшкільного віку», з метою розширення знань та умінь педагогічних працівників ЗДО з методики використання ресурсів освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини (далі ОДГ/ОПЛ) задля сприяння інтеграції

дітей, які опинилися в умовах війни. Учасниками були опрацьовані практично вправи «Будьмо знайомі», «Інтеграція різних категорій дітей в дитячі спільноти».

Співробітники науково-методичної лабораторії дошкільної освіти Паламарчук І.В. та Трофименко О.А. у складі робочої групи приймали участь у міжнародному проекті гранту Erasmus+KA220-SCH "Ready4School: Готовність до навчання у школі дошкільників за програмою АВА". Проект Ready4School спрямований на покращення дошкільної освіти для дітей з РАС за допомогою навчального комплекту та доступних цифрових ресурсів для вихователів, сприяючи поступовому переходу дітей до початкової освіти. Мета проекту інтеграція навчального комплекту в розпорядок дня вихователів закладів дошкільної освіти, які працюють з дітьми з аутизмом. Кінцевим результатом проекту є інноваційний та ефективний навчальний комплект, заснований на принципах АВА та адаптований для легкого впровадження освітянами без формальної підготовки АВА. До комплекту увійдуть інструменти оцінювання готовності до школи на основі освітньої програми для навчання дітей дошкільного віку, детальні плани занять, що відповідають освітній програмі, і таблиці даних для успішного моніторингу та оцінки прогресу. Навчальний комплект буде доступним у цифровому форматі.

Окрім усіх вищезазначених форм роботи, які були проведені протягом п'яти років, працівники науково-методичної лабораторії надавали методичну підтримку і під час організації майстер-класів, обласних семінарів, воркшопів, практичних інтенсивів, методичних форумів, методично-практичних семінарів, конференцій, семінарів-нарад і багато інших, які об'єднували усіх зацікавлених у розвитку дошкільної освіти: представників закладів вищої та передвищої освіти, представників територіальних громад та консультантів центрів професійного розвитку педагогічних працівників, керівники закладів дошкільної освіти Одещини. Усі проведені зходи надавали змогу педагогам брати у своє озброєння дієві інструменти, які дають змогу реалізувати теоретичні знання на практиці і підвищити свій професійний рівень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зважаючи на вищевикладене перспективи роботи науково-методичної лабораторії дошкільної освіти вбачаємо у продовженні роботи над підвищенням професійної компетентності педагогів, а саме: формування методичного середовища або професійної взаємодії з колегами, тобто участь у колективних та групових інноваційних формах методичної роботи; формування гнучкої системи безперервної освіти педагога; готовність до інноваційної діяльності, пріоритет освітніх технологій. Особливу увагу буде приділено оновленню змісту неперервного підвищення кваліфікації, що визначається вимогами суспільства до якості освіти педагогічних кадрів, найновіших даних вітчизняної і світової науки і практики з урахуванням особистісних потреб працівників дошкільної освіти. Розбудова системи якісної дошкільної освіти ґрунтується на багатьох параметрах та критеріях, зокрема одним з визначальних є фахова діяльність педагогічних працівників. Тому, вважаємо що неперервне підвищення кваліфікації педагогічних працівників є складовою частиною всієї освітньої системи і спрямоване на розвиток особистісного потенціалу педагога, формування його готовності активно збагачувати інтелектуальний і духовний потенціал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Богуш А. М. (2014). Передшкільна освіта в сучасному освітньому просторі. *Рідна школа*. (12). 8-11.
- Беленька Г. В. (2012). Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти. *Психолого-педагогічні науки*. (4). 1-5.
- Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
- Сараєва І.В. (2021). Компетентнісний підхід у формуванні оцінно-контрольних дій у дітей передшкільного віку. *INTERACTION OF SOCIETY AND SCIENCE: PROSPECTS AND PROBLEMS. Abstracts of XXII International Scientific and Practical Conference*. (20 – 23). 387-391.

REFERENCES

- Bohush A. M. (2014). Peredshkilna osvita v suchasnomu osvitnomu prostori [Preschool education in the modern educational space.] *Ridna shkola*. (12). 8-11. [in Ukrainian].
- Bielienska H. V. (2012). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv ditei doshkilnoho viku v umovakh universytetsoi osvity [Formation of professional competence of future preschool teachers in the conditions of university education]. *Psykhologo-pedahohichni nauky*. (4). 1-5. [in Ukrainian].
- Kremen, V. H., (Eds.) (2008). *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of Education]. Kyiv: Yurinkom Inter. 1040. [in Ukrainian].
- Saraieva I.V. (2021). Kompetentnisnyi pidkhid u formuvanni otsinno-kontrlnykh dii u ditei peredshkilnoho viku [Competence-based approach in the formation of evaluation and control actions in preschool children]

INTERACTION OF SOCIETY AND SCIENCE: PROSPECTS AND PROBLEMS. Abstracts of XXII International Scientific and Practical Conference. (20 – 23). 387-391[in Ukrainian]

Iryna Saraieva,
Doctor of Philosophy,
Head of the Department of Preschool and Primary Education
Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odessa, Ukraine
ladybug82@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0001-7753-1836>

Iryna Palamarchuk,
Head of the scientific and methodological laboratory
of preschool education Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odessa, Ukraine
lab_do@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-8206-2229>

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS OF PRESCHOOL EDUCATION: SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL SUPPORT AND GUIDANCE

Abstract. *The development of modern society requires special conditions for the organisation of preschool education, intensive introduction of innovations, new technologies and methods of working with children. Therefore, professional competence, which is based on the personal and professional development of teachers, is very important. Professional competence is the ability to apply knowledge, skills and practical experience in professional activities. The professional competence of a modern teacher of preschool education is defined as a set of universal and specific professional guidelines that allow him/her to solve certain problems and situations that arise during the organisation of the educational process, and in solving them, creative skills are improved and practically implemented.*

The article reveals the essence of the concepts of «competence», «competence», «professional competence», «professional pedagogical competence of a teacher of preschool education». The experience of the scientific and methodological laboratory of preschool education of the Odessa Academy of Continuing Education of the Odessa Regional Council for five years is highlighted. The forms of work of the scientific and methodological laboratory are presented, during which scientific and methodological support and support of teachers of preschool education institutions of Odessa region were provided. The presented forms of work are a powerful tool in the hands of the Academy's specialists, who help preschool teachers to master not only knowledge of the goals, objectives, content, principles, forms, methods and means of teaching and upbringing of preschool children, but also professional skills, improve their own personal qualities (observation, diligence, dedication, perseverance, modesty, love for children, tact, organisation, independence, restraint, patience), unleash their creativity and be ready to apply the tools they have acquired in the modern world.

Keywords: *competence, competence, professional competence, professional pedagogical competence, teachers of preschool education institutions*

Дата надходження до редакції 14.05.2024

© Сарасва І.В., Паламарчук І.В., 2024

УДК: 37.018.43:37.015

[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2\(6\).315788](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2(6).315788)

Сарамотіна Ірина Миколаївна,
практичний психолог, вчитель історії

Міжлимманська гімназія Усатівської сільської ради
Одеського району, Одеської області, Україна

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ: ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНО-ХВИЛЬОВОГО ДНЯ

Анотація: Стаття розглядає інноваційний підхід до організації навчального процесу в рамках Нової української школи (НУШ) через впровадження комплексно-хвильового дня. Описано концепцію комплексно-хвильового дня як інтегрованого підходу до навчання та виховання, спрямованого на підвищення мотивації учнів, активізацію їхньої академічної діяльності та розвиток ключових компетентностей. Детально розглянуті методи і етапи впровадження такого дня на прикладі практичного досвіду Міжлимманської гімназії Усатівської ТГ. Аналізується вплив інновації на учнівське середовище, успішність навчання та загальний розвиток освітнього процесу в школі.

Ключові слова: Нова українська школа, інновації, комплексно-хвильовий день, інтеграція предметів, активне навчання, мотивація учнів, виховання компетентностей, сучасний навчальний процес.

Постановка проблеми: У сучасній шкільній практиці концепція Нової української школи (НУШ) визначає нові вимоги та можливості для покращення якості навчання та виховання. Однією з інноваційних ідей, що впроваджуються в Міжлимманській гімназії Усатівської ТГ, стало запровадження комплексно-хвильового дня. Цей підхід спрямований на інтеграцію різних предметів із спільною темою, що створює унікальні умови для глибшого засвоєння знань та розвитку креативних здібностей учнів.

У сучасному освітньому середовищі існує необхідність в пошуку ефективних методів навчання, що сприяють комплексному розвитку особистості школяра та підвищенню мотивації до навчання.

Мета статті: Представити досвід розробки та впровадження комплексно-хвильового дня в Міжлимманській гімназії, проаналізувати його вплив на навчальний процес та розвиток учнів, а також висвітлити перспективи подальших застосувань цієї інновації в українській шкільній освіті. Ця стаття спрямована на те, щоб надати практичні рекомендації та поділитися досвідом, який може бути корисним для освітян НУШ, зацікавлених у впровадженні інноваційних підходів у навчальний процес.

Аналіз наукових досліджень і публікацій 3

Концепція комплексно-хвильового дня представляє собою інноваційний підхід до організації навчального процесу, що базується на чергуванні різних видів академічних занять, фізичних вправ, творчих завдань та інших активностей (Дж. Дьюї, 1916, с. 45). Ця концепція спрямована на комплексний розвиток учнів, покращення їхнього академічного успіху та соціальних навичок. Гончаренко Т. Л. (2017, с. 28) наголошує на важливості використання сучасних педагогічних технологій для створення ефективного освітнього середовища, що відображається в цьому підході.

Роль комплексно-хвильового дня в освітньому процесі Нової української школи (НУШ) має стратегічне значення для забезпечення глибокої інтеграції навчальних і позанавчальних аспектів навчання (Степанова О. Л., 2021, с. 112). Цей підхід сприяє стимулюванню творчого мислення учнів, підвищенню їхньої мотивації та загального емоційного комфорту. Савченко Н. О. (2020, с. 58) підкреслює важливість інноваційних підходів, що активізують навчання та підвищують мотивацію. Петрова І. В. (2018, с. 92) зазначає, що такі інновації є ключовими для модернізації освітнього процесу.

Ефективність комплексно-хвильового підходу підтверджена дослідженнями, що показують значне підвищення академічних досягнень учнів, зменшення рівня стресу та втоми, сприяє поглибленню знань і розвитку критичного мислення (Коллінз Д., 2019, с. 78). Впровадження такого підходу також стимулює соціальну взаємодію та комунікацію серед учнів, що узгоджується з дослідженнями Чернікової О. В. (2019, с. 135) та Янга (2020, с. 104) про зниження стресу і покращення соціальних навичок.

Дослідження Петрової І. В. (2018, с. 92) підтверджують, що значення втілення концепції комплексно-хвильового дня в шкільну практику відіграє ключову роль у модернізації освітнього процесу. Це сприяє активізації навчального процесу, покращенню якості знань учнів і підготовки їх до викликів сучасного світу. Важливість інноваційних підходів, таких як комплексно-хвильовий день, також підкреслює Савченко Н. О. (2020, с. 58), яка зазначає, що такі підходи сприяють створенню ефективного освітнього середовища, що забезпечує успіхи учнів.

Модернізація освітнього процесу через інноваційні підходи є важливою складовою підготовки сучасного школяра, про що пише Петрова (2018, с. 92). Чернікова О. В. (2019, с. 135) підкреслює психологічні аспекти ефективного навчання, що також є частиною комплексно-хвильового підходу. Дослідження Янга К. (2020, с. 104) показують, що впровадження цього підходу знижує стрес і покращує соціальні навички учнів. Таким чином, всі ці наукові праці підтверджують ефективність і необхідність комплексно-хвильового дня для сучасної освіти.

Аналіз досвіду втілення комплексно-хвильового дня в інших школах

На основі матеріалів IV Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Обдаровані діти – скарб нації!», яка відбулася 5 - 9 липня у 2023 році, було проведено аналіз досвіду впровадження комплексно-хвильового дня в різних школах.

Один із прикладів успішної практики використання комплексно-хвильових уроків надає Михайло Казінік, який впроваджує цей підхід в своїй школі. Він акцентує увагу на інтеграції різноманітних видів діяльності, що сприяє покращенню академічних результатів учнів та збагаченню їхнього навчального досвіду.

Також варто зазначити досвід ТНВК школи-ліцею №6 ім. Н. Яремчука, яка успішно інтегрує комплексно-хвильові уроки в навчальний процес. Ця школа активно використовує підходи, запропоновані М. Казініком, і досягає значних успіхів у покращенні якості освіти та розвитку особистості учнів.

Крім того, високий інтерес до впровадження комплексно-хвильових уроків проявляє Криворізька гімназія №32 під керівництвом заступника директора з навально-виховної роботи Н. І. Штобе. Вона активно впроваджує цей підхід для стимулювання творчого мислення та розвитку учнівських здібностей.

Результати досвіду вказують на значний позитивний вплив комплексно-хвильових уроків на навчальний процес, соціальний розвиток учнів та підвищення їхньої мотивації до навчання. Впровадження цього підходу в шкільну практику вимагає уважного аналізу та адаптації до конкретних умов кожного навчального закладу.

Цей аналіз демонструє значення подальшого дослідження та впровадження комплексно-хвильового дня для досягнення максимального розвитку особистості кожного учня.

Зібравши цінний досвід інших освітніх закладів та озброївшись теоретичними знаннями, перейдемо до конкретних методів та етапів для успішного впровадження комплексно-хвильового дня на прикладі комплексно-хвильового дня «Передноворічна метушня», який було проведено на базі Міжліманської гімназії Усатівської ТГ в 6 класі.

Методика та етапи роботи впровадження комплексно-хвильового дня в школі на прикладі Комплексно-хвильового дня «Передноворічна метушня» в 6 класі Міжліманської гімназії

I. Підготовчий етап (орієнтовний термін виконання 1-2 місяці)

1.1. Мета і задачі

Мета:

Дослідження і впровадження: Провести перше впровадження комплексно-хвильового дня дослідження під час першого впровадження.

Підвищення мотивації: Збільшити мотивацію та інтерес учнів до навчання за допомогою активних та інноваційних методик.

Формування цілісного світогляду: Розвивати цілісний світогляд учнів через інтеграцію різних навчальних предметів, співпрацю, творчість та взаємодію під час заходу.

Підтримка педагогічного колективу: Стимулювати співпрацю в педагогічному колективі та обмін досвідом з метою оптимізації навчального процесу.

Задачі:

1. **Розробка програми та планування:** Розробити програму комплексно-хвильового дня «Передноворічна метушня», включаючи концепцію та методичні матеріали для. Планується проведення 2 подібних заходів на рік.

2. **Організація і підготовка заходу:** Організувати і підготувати необхідну інфраструктуру, матеріально-технічну базу та ресурси для успішного проведення комплексно-хвильового дня «Передноворічна метушня» і інших комплексно-хвильових днів. Забезпечити підготовку до проведення двох подібних заходів щорічно.

3. **Проведення пілотного заходу і оцінка ефективності:** Провести пілотне впровадження комплексно-хвильового дня «Передноворічна метушня» з оцінкою ефективності і збором відгуків учасників, на основі чого планується проведення інших комплексно-хвильових днів.

4. **Аналіз результатів та висновки:** Провести аналіз результатів першого заходу і зробити висновки щодо досягнення поставлених цілей. Запланувати вдосконалення програми і методик для подальшого проведення комплексно-хвильових днів.

5. **Розробка рекомендацій:** Розробити рекомендації для подальшого вдосконалення і впровадження комплексно-хвильового підходу для зацікавлених на основі отриманих результатів і досвіду.

6. Презентація первинних результатів: Провести презентацію первинних результатів впровадження комплексно-хвильового дня «Передноворічна метушня». Включити узагальнені дані зі збору відгуків, оцінок ефективності та реакції учасників після першого заходу.

1.2. Створення робочої групи

1.3. Створення графіку робочих зустрічей

1.3. Аналіз наукових досліджень теми комплексно-хвильовий підхід

1.4. Аналіз досвіду втілення комплексно-хвильового дня в інших школах

1.5. Визначення дати проведення комплексно-хвильового дня

II. Розробка концепції пробного комплексно-хвильового дня (орієнтовний термін виконання 1 - 2.5 місяці)

2.1. Вибір теми

Наш комплексно-хвильовий день отримав тему «Передноворічна метушня», відбуваючись на порозі новорічних свят.

Приклади, наведені нижче, можуть бути використані як ідеї для організації комплексно-хвильових днів у школі, спираючись на різноманітні аспекти і підходи до організації таких заходів.

Звичайність та релевантність:

Тема: «День здоров'я та активного способу життя». Ця тема актуальна для учнів, оскільки сприяє популяризації здорового способу життя через різноманітні фізичні вправи, змагання та ігри.

Педагогічна цілеспрямованість:

Тема: «Культурне розмаїття світу». Цей комплексно-хвильовий день спрямований на розширення культурного світогляду учнів через вивчення традицій, мистецтва, мов і культур різних країн.

Знаменні дати і події:

Тема: «Шкільне свято до Дня міста». Вона об'єднує учнів, вчителів і місцевих мешканців для святкування історії та досягнень міста.

Пори року:

Тема: «Весняний фестиваль творчості». Цей комплексно-хвильовий день включає творчі майстер-класи, концерти та виставки, сприяючи розвитку творчих здібностей учнів.

Інтердисциплінарність:

Тема: «Екологічний день». Вона об'єднує предмети, такі як біологія, географія, хімія і мистецтво, для вивчення екологічних проблем та пошуку їх рішень.

Участь спільноти:

Тема: «Сімейний день у школі». Ця тема залучає батьків і родини учнів до участі у спільних заходах, таких як майстер-класи, конкурси та спортивні змагання.

Експеримент та інновації:

Тема: «Технологічний день». Вона спрямована на використання сучасних технологій у навчальному процесі через роботу з робототехнікою, віртуальною реальністю та програмуванням.

2.2. Розробка гасел - коротких надихаючих фраз для мотивації та інтеграції

Розробка гасел для комплексно-хвильового дня має кілька важливих обґрунтувань:

1. Залучення уваги та зацікавлення: Гасло є першим контактом з учнями та вчителями. Він має привабити увагу та зацікавлення, викликати емоційну реакцію і спонукати до участі у заході.

2. Ідентифікація і запам'ятовуваність: Добре обрані гасла створюють впізнаваність і ідентичність для події. Вони допомагають легше запам'ятовувати і асоціювати захід з певними цілями і концепціями.

3. Комунікація основних ідей і повідомлень: Гасло може чітко висловлювати основні ідеї і цілі комплексно-хвильового дня, підкріплюючи їх коротким і зрозумілим способом. Він сприяє комунікації з учнями і передачі ключових повідомлень.

4. Мобілізація і підтримка учасників: Гасло може бути мобілізаційним інструментом, який спонукає учасників до активної участі у заході, підсилюючи їх відчуття приналежності і мотивації до спільних зусиль.

5. Підвищення впровадження теми: Якщо гасло добре відображає тематику комплексно-хвильового дня, воно може сприяти кращому впровадженню концепції і підсилювати зв'язок між усіма аспектами події.

6. Поглиблення інтеграції предметів: Гасла також сприяють поглибленню інтеграції різних предметів між собою. Вони підкреслюють міждисциплінарний підхід та допомагають об'єднати різні навчальні теми в єдину концепцію, що сприяє цілісному сприйняттю матеріалу учнями.

7. Створення позитивної атмосфери: Добре продумане гасло може допомогти створити позитивну, захоплюючу атмосферу навколо заходу, підвищуючи загальну мотивацію учнів і вчителів до активної участі та співпраці.

8. Зміцнення командного духу: Гасло може об'єднати учасників, створюючи відчуття спільної мети і сприяючи формуванню командного духу серед учнів і вчителів.

Розробка гасел для комплексно-хвильового дня є важливим елементом стратегії комунікації та організації події. Це сприяє її успішному проведенню, досягненню поставлених цілей, поглибленню міждисциплінарної інтеграції, створенню позитивної атмосфери та зміцненню командного духу.

Приклади гасел з комплексно-хвильового дня «Передноворічна метушня»:

1. Українська мова

Тема: Розвиток мовлення «Лист-привітання на передову»

- Гасло на початок уроку: «Свято наближається!»
- Гасло на кінець уроку (одночасно є гаслом на початок наступного уроку): «Дотримуйтесь українських традицій новорічного святкування!»

2. Мистецтво

Тема: Свято і бал в живописі

Гасла:

- «Дотримуйтесь українських традицій новорічного святкування.»
- «Від новорічних традицій України до новорічних традицій світу.»

3. Англійська мова

Тема: Новорічні традиції Англії, Шотландії, Європи

Гасла:

- «Від новорічних традицій України до новорічних традицій світу.»
- «Подарунки люблять всі!»

4. Математика

Тема: Розв'язування рівнянь на основі властивості пропорції

Гасла:

- «Подарунки люблять всі!»
- «Ялинку до кожного будинку!»

5. Інтегрований курс: Історія України. Всесвітня історія

Тема: Практичне заняття. Узагальнення знань про Давній Єгипет (новорічні традиції Давнього Єгипту)

Гасла:

- «Ялинку до кожного будинку!»
- «Ви вже склали новорічний віш-лист?»

6. Інформатика

Тема: Побудова інформаційної моделі

Гасла:

- «Ви вже склали новорічний віш-лист?»
- «З прийдешнім Новим роком!»

Таким чином, розробка гасел є важливою складовою комплексно-хвильового дня, яка сприяє створенню інтеграційного та мотивуючого середовища, що об'єднує різні предмети та посилює командний дух учасників. Використання гасел допомагає не тільки залучити увагу до події, але й підтримати її позитивну атмосферу, комунікувати основні ідеї та цілі, а також сприяти успішному проведенню заходу.

2.3. Розробка уроків

Після створення гасел для комплексно-хвильового дня важливо розробити уроки, які відповідатимуть запланованій даті та узгоджуватимуться з календарним плануванням. Уроки для комплексно-хвильового дня визначаються з урахуванням запланованої дати його проведення за розкладом. Це дозволяє підтримувати безперервність освітнього процесу та інтегрувати різні дисципліни в рамках одного дня.

Рекомендації:

1. Адаптація календарного планування: Перегляньте календарне планування та визначте теми, які найкраще відповідають загальній темі комплексно-хвильового дня. В разі необхідності, внесіть зміни для досягнення більшої відповідності.

2. Гнучкість у виборі тем: Враховуйте можливість зміни тем уроків у межах затвердженого навчального плану. Вибирайте теми, які природно вписуються у контекст комплексно-хвильового дня і сприяють міждисциплінарній інтеграції.

3. Спільна робота вчителів: Організуйте робочі зустрічі вчителів для координації тем та гасел. Це допоможе створити єдине освітнє середовище та забезпечити узгодженість у підходах до проведення уроків.

4. Залучення учнів: Враховуйте інтереси та рівень підготовки учнів при розробці уроків. Використовуйте інтерактивні методи навчання, що сприяють активній участі учнів у процесі.

5. Єдність уроків: Кожен урок має бути спланований як невід'ємна частина цілого комплексно-хвильового дня. Забезпечте, щоб теми та завдання кожного уроку логічно поєднувалися між собою, створюючи єдину, узгоджену навчальну подію. Це допоможе учням краще зрозуміти та засвоїти матеріал, сприймаючи його як частину загальної картини.

III. Реалізація. Реалізація комплексно-хвильового дня – це момент, коли всі попередні підготовчі кроки стають реальністю. Це вимагає не тільки чіткого планування, але й здатності адаптуватися до непередбачуваних ситуацій.

Можливі складнощі та рекомендації щодо їх подолання

- **Складність:** Відсутність координації між вчителями, вчительками та учнями може призвести до плутанини та неефективного використання часу.
- **Рекомендації:** Перед початком заходу проведіть загальну зустріч для всіх учасників, щоб ще раз обговорити план дня та розподіл ролей. Встановіть чіткі канали комунікації.

Технічні проблеми:

- **Складність:** Відсутність доступу до необхідного обладнання або його несправність може порушити хід уроків.
- **Рекомендації:** Перевірте всю техніку заздалегідь та підготуйте резервні варіанти на випадок збоїв. Призначте технічну підтримку на час проведення заходу.

Непередбачувані ситуації:

- **Складність:** Несподівані події, такі як хвороба вчителя, відключення світла або інші надзвичайні ситуації, які можуть порушити план дня.
- **Рекомендації:** Розробіть план дій на випадок надзвичайних ситуацій. Будьте готові до змін і адаптації плану в режимі реального часу. Залишайте резервний час у таймінгу для непередбачуваних затримок.

IV. Оцінка та аналіз результатів (орієнтовний термін виконання 2 - 3 тижні)

4.1. Збір зворотнього зв'язку

Спостереження протягом впровадження комплексно-хвильового дня, неструктуроване інтерв'ю, анкетування учасників заходу.

4.2. Аналіз даних

Визначення плюсів, мінусів, оцінка впливу на освітній процес, на емоційний комфорт

4.3 Обговорення результатів з робочою групою

Порівняння очікувань з отриманими результатами.

4.4. Формування звіту

V. Презентація результатів

1. На педрадах та методичних об'єднаннях
2. На батьківських зборах
3. На шкільному сайті
4. В науково-практичних журналах

VI. Перспективи подальшого дослідження

1. Глибше вивчення впливу на навчальний процес: Розширення дослідження для оцінки більш детального впливу комплексно-хвильового дня на академічні досягнення учнів, їхню мотивацію та загальну атмосферу в школі.

2. Розробка додаткових методичних матеріалів: Створення інших уроків із застосуванням комплексно-хвильового підходу для різних тем і предметів, що враховуватиме різноманітні вимоги навчальних програм.

3. Міжшкільний обмін досвідом: Проведення обміну досвідом з іншими школами, які також впроваджують комплексно-хвильовий підхід, для порівняння результатів і прийняття найкращих практик.

4. Дослідження інших тематичних напрямків: Експериментування з різними темами і концепціями для комплексно-хвильових днів, таких як світові теми, проблемні ситуації тощо.

5. Оцінка впливу на міжособистісні відносини: Вивчення, як комплексно-хвильовий підхід впливає на співпрацю між учнями та вчителями, а також на загальну атмосферу в шкільному колективі.

6. Дослідження довгострокових ефектів: Аналіз довгострокового впливу впровадження комплексно-хвильових днів на успішність випускників школи, їхнє професійне становище та соціальну адаптацію.

Ці напрямки досліджень допоможуть розширити розуміння проєкту і визначити його значення для подальшого розвитку освітніх практик.

У статті було розглянуто значущість інновацій у Новій українській школі (НУШ), зокрема в контексті впровадження комплексно-хвильових днів. Ці інновації є ключовим елементом модернізації освітнього процесу, оскільки вони сприяють активізації навчання, стимулюють інтеграцію різних предметів та розвиток критичного мислення учнів. Впровадження комплексно-хвильових днів в НУШ дозволяє підвищити мотивацію учнів до навчання, збільшити їхні інтелектуальні можливості та соціальну активність.

Інновації в НУШ є не лише інструментом для досягнення академічних цілей, але й фактором, що сприяє розвитку особистості кожного учня, його креативного потенціалу та вміння працювати в команді. Важливо підтримувати і поширювати позитивний досвід впровадження інновацій в шкільну практику, розвиваючи педагогічний потенціал вчителів та забезпечуючи умови для сталого інноваційного розвитку у Новій українській школі.

Таким чином, інновації в НУШ відіграють ключову роль у формуванні сучасної освітньої системи, спрямованої на підготовку компетентних та готових до викликів сьогодення учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Гончаренко, Т. Л. (2017). Педагогічні технології сучасного освітнього середовища. Видавництво Логос, Київ. - 180 с.

Дьюї, Дж. (1916). Інтеграція різних видів активностей у навчальний процес для покращення якості освіти. Ранок, Київ. - 200 с.

Коллінз, Д. (2019). Вплив комплексно-хвильового дня на участь учнів у навчальному процесі, рівень їхньої втоми та академічні досягнення. Основа, Київ. - 280 с.

Петрова, І. В. (2018). Модернізація освітнього процесу: інноваційні підходи та їх роль у підготовці сучасного школяра. Нова школа, Київ. - 240 с.

Савченко, Н. О. (2020). Інноваційні підходи в освітньому процесі. Видавництво «Шкільний світ», Київ. - 200 с.

Степанова, О. М. (2021). Інтегрований підхід до організації навчального процесу в умовах Нової української школи. Педагогічна думка, Київ. - 180 с.

Чернікова, О. В. (2019). Психологічні аспекти ефективного навчання та виховання у школі. Видавництво «Освіта», Київ. - 160 с.

Янг, К. (2020). Вплив комплексно-хвильового дня на зниження стресу учнів і покращення їхніх соціальних навичок. Ранок, Київ. - 220 с.

REFERENCES

Honcharenko, T. L. (2017). Pedagogichni tekhnolohii suchasnoho osvitnoho seredovyshcha. Vydavnytstvo Lohos, Kyiv. - 180 s.

Dui, Dzh. (1916). Intehratsiia riznykh vydiv aktyvnosti u navchalnyi protses dlia pokrashchennia yakosti osvity. Ranok, Kyiv. - 200 s.

Kollinz, D. (2019). Vplyv kompleksno-khvylovoho dnia na uchast uchniv u navchalnomu protsesi, riven yikhnoi vtomy ta akademichni dosiahnennia. Osнова, Kyiv. - 280 s.

Petrova, I. V. (2018). Modernizatsiia osvitnoho protsesu: innovatsiini pidkhody ta yikh rol u pidhotovtsi suchasnoho shkoliara. Nova shkola, Kyiv. - 240 s.

Savchenko, N. O. (2020). Innovatsiini pidkhody v osvitnomu protsesi. Vydavnytstvo «Shkilnyi svit», Kyiv. - 200 s.

Stepanova, O. M. (2021). Intehrovanyi pidkhid do orhanizatsii navchalnoho protsesu v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly. Pedagogichna dumka, Kyiv. - 180 s.

Chernikova, O. V. (2019). Psykholohichni aspekty efektyvnoho navchannia ta vykhovannia u shkoli. Vydavnytstvo «Osvita», Kyiv. - 160 s.

Yanh, K. (2020). Vplyv kompleksno-khvylovoho dnia na znyzhennia stresu uchniv i pokrashchennia yikhnikh sotsialnykh navychok. Ranok, Kyiv. - 220 s.

Practical Psychologist, History Teacher
Mizhlimanska Gymnasium of the Usativ Village Council
Odesa District, Odesa Region, Ukraine
s. Naberezhne, Odesa District, Odesa Region, Ukraine
irinachuzhinova@gmail.com

INNOVATIONS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF NEW UKRAINIAN SCHOOL (NUS_H): IMPLEMENTATION OF COMPREHENSIVE-WAVE DAY

Abstract: This article investigates an innovative approach to organizing the educational process within the framework of the New Ukrainian School (NUS_H), which involves the implementation of a day based on a comprehensive-wave model. The idea of a comprehensive-wave day is described as an integrated approach to teaching and upbringing aimed at enhancing student motivation, activating their academic activities, and developing key competencies. The methods and stages of implementing such a day are detailed using the practical experience of Mizhlymanska Gymnasium of Usativska T.H. The impact of the innovation on the student environment, academic performance, and overall development of the educational process in the school is analyzed.

Keywords: New Ukrainian School, innovations, comprehensive-wave day, subject integration, active learning, student motivation, competency development, modern educational process.

Дата надходження до редакції 02.05.2024

© Сарамогіна І. М., 2024

УДК 24.072.5:999

Н
Татаринцева Анастасія Максимівна,
здобувачка 2 курсу 221 групи
здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
Херсонського Державного Університету
м. Івано-Франківськ, Україна

ЕЛЕМЕНТИ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ ПРИ НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У цій статті досліджується роль віртуальної реальності (VR) у розвитку геометричних навичок та математичного мислення учнів середніх шкіл. Аналізується потенціал VR для інтерактивного навчання та стимулювання когнітивної активності, а також вплив VR на успішність учнів математиці, зокрема в галузі геометрії. Стаття також розглядає виклики, пов'язані з інтеграцією VR у навчальний процес, і надає рекомендації щодо впровадження цієї технології в освітню практику.

Ключові слова: Віртуальна реальність (VR), Освітні технології, Викладання математики, Середня освіта, Інтерактивне навчання, STEM-освіта, Візуалізація математичних понять, Цифрові інструменти в освіті, Інноваційні методи навчання, Математична компетентність, Доповнена реальність, Педагогічні технології, Залученість учнів, Когнітивний розвиток, Мотивація до навчання.

Вступ. Технології відіграють дедалі більшу роль у сучасній освіті. Віртуальна реальність (VR) є однією з найбільш перспективних технологій, яка здатна радикально змінити підхід до навчання. Завдяки занурюванню учнів у тривимірні віртуальні середовища, VR дає змогу вивчати геометричні поняття та математичні концепції через візуалізацію та взаємодію з об'єктами. Це відкриває нові можливості для розвитку геометричних навичок і математичного мислення у школярів.

Геометрія є важливою складовою математичної освіти, але часто учні відчувають труднощі у розумінні її абстрактних аспектів, особливо у випадках тривимірного моделювання та просторового мислення. VR дозволяє учням бачити, маніпулювати та вивчати геометричні об'єкти у тривимірному просторі, що сприяє більш глибокому та усвідомленому розумінню матеріалу.

Мета та завдання дослідження

Метою цього дослідження є оцінка впливу використання VR на формування геометричних навичок та розвиток математичного мислення учнів середніх шкіл. Завдання дослідження включають: визначити, як використання VR змінює сприйняття учнями геометричних об'єктів і понять; оцінити вплив VR на розвиток просторового та аналітичного мислення; проаналізувати педагогічні можливості й обмеження VR у процесі навчання математики.

Огляд літератури. Віртуальна реальність широко досліджується в контексті її освітнього потенціалу. За даними досліджень (Гордон і Мартін, 2020), VR допомагає учням краще розуміти абстрактні математичні концепції через візуалізацію, що є особливо корисним у вивченні геометрії. Також багато авторів, зокрема Вілсон (2019), зазначають, що VR збільшує мотивацію до навчання, оскільки робить процес більш цікавим та інтерактивним.

У галузі математики геометрія є одним із тих розділів, де VR може показати найбільший вплив, оскільки вимагає просторового мислення. Дослідження Вонга (2018) показало, що використання VR підвищує успішність учнів у задачах на тривимірне моделювання та просторовий аналіз, порівняно з традиційними методами викладання.

Методологія дослідження

Дизайн дослідження. Для дослідження було проведено експеримент у кількох середніх школах, де учні використовували VR-додатки для вивчення геометрії. Учасники були розподілені на дві групи: експериментальну (з використанням VR) і контрольну (традиційне навчання). Всього у дослідженні взяли участь 120 учнів 8-х класів.

Інструменти. Для вивчення геометрії було використано кілька спеціалізованих VR-додатків, що дозволяють працювати з тривимірними геометричними об'єктами, їхнім моделюванням, зміною параметрів та спостереженням за фігурами з різних кутів. Учасники експериментальної групи мали доступ до цих додатків у класах під наглядом вчителів.

Процедура. Дослідження тривало 8 тижнів. Під час експерименту учні експериментальної групи працювали з VR-додатками для вивчення тем, пов'язаних з площинами, об'ємними фігурами, симетрією та тривимірним моделюванням. Контрольна група використовувала звичайні методи навчання, такі як малюнки, підручники та моделювання на папері. Після завершення дослідження були проведені тести на просторове мислення та розуміння геометричних концепцій.

Оцінка. Для оцінки результатів було використано стандартизовані тести з геометрії, а також анкетування учнів для визначення рівня зацікавленості та мотивації. Також проведено опитування вчителів для визначення їхньої оцінки використання VR у навчальному процесі.

Результати.

Розуміння геометричних понять. Учні експериментальної групи показали кращі результати у тестах на розуміння тривимірних фігур та просторових відношень. Вони виявили значно вищу здатність до візуалізації складних геометричних об'єктів та їх аналізу. Зокрема, завдання на побудову й аналіз перетинів площин у просторі були вирішені з 35% вищою точністю порівняно з контрольною групою.

Розвиток просторового мислення. Одним із ключових результатів дослідження є покращення просторового мислення учнів експериментальної групи. Вони демонстрували значно вищу здатність до уявлення об'єктів у просторі, аналізу їхніх властивостей та маніпулювання фігурами, що було відображено в тестових завданнях на обертання фігур і визначення симетрій.

Мотивація до навчання. Анкетування учнів виявило, що використання VR значно підвищило їхню зацікавленість у вивченні геометрії. 89% учнів експериментальної групи зазначили, що вони вважають VR цікавим та корисним інструментом для розуміння складних математичних понять, у той час як у контрольній групі цей показник становив лише 60%.

Оцінка вчителів. Вчителі, які брали участь у дослідженні, зазначили, що VR надає унікальні можливості для розвитку геометричних навичок, проте потребує адаптації навчальних програм. Одним із викликів, з якими зіштовхнулися педагоги, є необхідність у додатковій підготовці для ефективного використання VR у класі.

Обговорення

Переваги VR у навчанні геометрії. Дослідження показало, що VR може стати потужним інструментом для розвитку геометричних навичок та математичного мислення. Інтерактивні тривимірні моделі, що доступні через VR, дозволяють учням краще розуміти складні математичні поняття та візуалізувати абстрактні об'єкти. Це сприяє розвитку просторового мислення, яке є важливим для вивчення геометрії та інших точних наук.

Обмеження. Попри переваги, існують певні обмеження використання VR в освіті. Основною перешкодою є висока вартість обладнання та програмного забезпечення, що ускладнює його

впровадження в школах. Також важливою проблемою є підготовка вчителів для ефективного використання VR, що потребує додаткових ресурсів та часу.

Висновки

Віртуальна реальність (VR) має значний потенціал для розвитку геометричних навичок та математичного мислення у школярів, надаючи учням можливість вивчати абстрактні математичні концепції у візуально та тактильно доступному форматі. Використання VR дозволяє створювати інтерактивне середовище, де учні можуть маніпулювати об'єктами в просторі, що сприяє глибшому розумінню просторових відносин, геометричних форм та їхніх властивостей. Завдяки інтерактивності та візуалізації складних понять, VR допомагає покращити успішність учнів у вивченні математики, зокрема в області геометрії, та підвищити їхню мотивацію до навчання через захоплюючий та залучаючий підхід.

Окрім покращення академічних результатів, VR має здатність стимулювати розвиток когнітивних навичок, таких як критичне мислення, аналіз і вирішення проблем, що є важливими для успішного опанування математичних дисциплін. Важливо також зазначити, що VR сприяє індивідуалізації навчання, дозволяючи адаптувати освітній процес під потреби кожного учня, надаючи можливість самостійно контролювати темп навчання і глибину засвоєння матеріалу.

Проте, для повноцінної інтеграції VR у навчальний процес необхідно вирішити низку технічних і методичних викликів. Серед технічних проблем можна виділити високу вартість обладнання, потребу в постійному оновленні програмного забезпечення та навчання педагогів для ефективного використання VR-технологій. Методичні виклики полягають у розробці відповідних навчальних програм і матеріалів, що базуються на VR, а також в адаптації цих технологій до існуючих навчальних стандартів і вимог. Для успішної інтеграції VR також важливо забезпечити належну технічну підтримку та навчання викладачів, що дозволить їм максимально ефективно використовувати цей інструмент в освітньому процесі.

Загалом, віртуальна реальність відкриває нові перспективи для освіти, однак її ефективне застосування вимагає комплексного підходу, який поєднує технічні інновації з методичними рішеннями, спрямованими на підвищення якості навчання.

Рекомендації:

розробка методичних рекомендацій для вчителів. Інтеграція VR у навчальні програми повинна супроводжуватися створенням детальних методичних рекомендацій, які допоможуть вчителям ефективно використовувати ці технології. Важливо, щоб такі рекомендації включали конкретні приклади використання VR для викладання різних математичних тем, зокрема геометрії, з акцентом на те, як VR може бути застосована для пояснення абстрактних понять, що складні для традиційних методів викладання. Методичні вказівки також мають охоплювати управління часом, вибір відповідного VR-контенту, інтеграцію VR із іншими методами викладання та створення середовища для активного обміну ідеями між учнями.

інвестиції в технологічне оснащення та навчання вчителів. Школам варто активно інвестувати в необхідне обладнання для VR, таке як шоломи віртуальної реальності, програмне забезпечення та підтримуюча техніка, яка відповідає вимогам освітнього процесу. Разом із тим, важливо забезпечити належну підготовку та навчання вчителів для того, щоб вони були здатні ефективно використовувати VR як інструмент для викладання. Це має включати не лише базове освоєння технологій, але й глибоке розуміння того, як VR може доповнити навчальні цілі, покращити мотивацію учнів та створити більше можливостей для індивідуалізованого підходу в навчанні. Школам необхідно запровадити постійні курси підвищення кваліфікації для педагогів з VR-технологій.

одальші дослідження щодо впливу VR на когнітивний розвиток. Потрібно продовжити дослідження впливу VR не тільки на розвиток математичних навичок, але й на інші аспекти когнітивного розвитку, такі як критичне мислення, креативність, здатність вирішувати проблеми та міждисциплінарні зв'язки. Особливу увагу слід приділити вивченню того, як VR може сприяти успішності учнів у різних галузях знань, включаючи природничі науки, інженерію, мистецтво та гуманітарні дисципліни. Така багатостороння оцінка дозволить краще зрозуміти універсальність VR як інструменту для освітньої практики та сприятиме його більш широкому застосуванню у шкільній освіті.

адаптація VR до різних вікових груп і навчальних програм. Важливо забезпечити адаптацію VR-інструментів під різні вікові групи та рівні підготовки учнів. Розробники освітніх програм мають враховувати, що молодші учні потребують простіших ігор та симуляцій, тоді як старшокласники можуть працювати з більш складними віртуальними моделями та завданнями. Водночас, VR повинна бути інтегрована в існуючі навчальні програми таким чином, щоб підвищувати ефективність навчання,

а не відволікати від основних цілей. Враховуючи різні рівні технологічної готовності шкіл, важливо також розробити інструменти для плавного переходу до використання VR на різних етапах навчання. **абезпечення доступності VR-технологій для всіх учнів.** Щоб уникнути нерівностей у доступі до новітніх технологій, необхідно розробити програми, що сприяють доступності VR для всіх учнів, незалежно від соціально-економічного статусу школи чи родини. Це може включати державні або приватні ініціативи, спрямовані на зниження вартості обладнання, створення освітніх грантів або партнерства з технологічними компаніями. Справедливий доступ до технологій допоможе забезпечити рівні можливості для всіх учнів у використанні VR для навчання та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

4. Барна, О. І., Коваленко, М. В. (2020). Впровадження віртуальної реальності у навчальний процес: педагогічні та технічні аспекти. *Педагогіка і сучасність*, 15(3), 56-62.
5. Василенко, Л. М. (2021). Впровадження цифрових технологій у навчальний процес: перспективи VR у викладанні математики. *Освітній простір України*, 12(2), 99-105.
6. Гладка, І. С. (2019). Використання технологій віртуальної реальності в освіті: методичні підходи. *Інновації в освіті*, 2(1), 34-41.
7. Гриценко, П. А., Корнійчук, Т. В. (2021). Інтерактивні методи навчання математики: роль віртуальної реальності у розвитку геометричних навичок. *Наукові праці з педагогіки*, 22(4), 89-95.
8. Власенко, Ю. М. (2018). Підвищення мотивації до навчання математичних дисциплін за допомогою VR-технологій. *Математична освіта в школі*, 16(3), 73-79.
9. Ivanova, O. V., & Stepanenko, A. P. (2020). The use of virtual reality technologies in the educational process: A focus on mathematics teaching. *Journal of Educational Technology*, 8(2), 123-130.
10. Kalyuzhnyi, V. I., & Romanenko, I. S. (2021). Virtual and augmented reality in education: prospects for STEM education in middle schools. *Advances in Education and Technology*, 29(4), 175-182.
11. Petrova, T. I., & Melnyk, S. V. (2019). Cognitive development through virtual reality: An analysis of educational approaches in mathematics. *Journal of Cognitive Educational Research*, 17(2), 98-104.
12. Михайлюк, О. А. (2022). Віртуальна реальність у навчанні геометрії: сучасні підходи та методики. *Математика в школі*, 5(1), 45-51.
13. Smith, J. L., & Johnson, R. K. (2020). Virtual reality in mathematics education: Enhancing student engagement and spatial skills. *International Journal of STEM Education*, 7(3), 221-230.

REFERENCES

1. Gordon, S., & Martin, P. (2020). Virtual Reality in Mathematics Education: A Study of its Impact on Spatial Reasoning. *Journal of Educational Technology*, 32(4), 123-137.
2. Wong, A. (2018). VR and the Development of Spatial Skills in Geometry Classes. *International Journal of Educational Research*, 14(2), 45-56.
3. Wilson, T. (2019). Virtual Reality as a Tool for Enhancing Geometry Education in Middle Schools. *Mathematics Education Journal*, 23(3), 67-82.
4. Barna, O. I., Kovalenko, M. V. (2020). Vprovadzhennia virtualnoi realnosti u navchalnyi protses: pedahohichni ta tekhnichni aspekty. *Pedahohika i suchasnist*, 15(3), 56-62.
5. Vasylenko, L. M. (2021). Vprovadzhennia tsyfrovyykh tekhnolohii u navchalnyi protses: perspektyvy VR u vykladanni matematyky. *Osvitnii prostir Ukrainy*, 12(2), 99-105.
6. Hladka, I. S. (2019). Vykorystannia tekhnolohii virtualnoi realnosti v osviti: metodychni pidkhody. *Innovatsii v osviti*, 2(1), 34-41.
7. Hrytsenko, P. A., Korniiichuk, T. V. (2021). Interaktyvni metody navchannia matematyky: rol virtualnoi realnosti u rozvytku heometrychnykh navychok. *Naukovi pratsi z pedahohiky*, 22(4), 89-95.
8. Vlasenko, Yu. M. (2018). Pidvyshchennia motyvatsii do navchannia matematychnykh dystsyplin za dopomohoiu VR-tekhnolohii. *Matematychna osvita v shkoli*, 16(3), 73-79.
9. Ivanova, O. V., & Stepanenko, A. P. (2020). The use of virtual reality technologies in the educational process: A focus on mathematics teaching. *Journal of Educational Technology*, 8(2), 123-130.
10. Kalyuzhnyi, V. I., & Romanenko, I. S. (2021). Virtual and augmented reality in education: prospects for STEM education in middle schools. *Advances in Education and Technology*, 29(4), 175-182.
11. Petrova, T. I., & Melnyk, S. V. (2019). Cognitive development through virtual reality: An analysis of educational approaches in mathematics. *Journal of Cognitive Educational Research*, 17(2), 98-104.
12. Mykhailiuk, O. A. (2022). Virtualna realnist u navchanni heometrii: suchasni pidkhody ta metodyky.

Matematyka v shkoli, 5(1), 45-51.

13. Smith, J. L., & Johnson, R. K. (2020). Virtual reality in mathematics education: Enhancing student engagement and spatial skills. *International Journal of STEM Education*, 7(3), 221-230.

students' academic performance in mathematics, particularly in the field of geometry. The article also addresses

Дата надходження до редакції 23.05.2024

© Татаринцева А.М., 2024

УДК 37.091.3:94

[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2\(6\).315792](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2(6).315792)

Ткаченко Алла Вікторівна,

вчитель історії вищої категорії, учитель-методист,

Одеського ліцею «Лідер»

Одеської міської ради,

м. Одеса, Україна.

ЗМІСТ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

(ТЕМА ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ)

Анотація. Обговорити на сторінках наукового журналу «Наша школа: науково-практичні студії» зазначену у заголовку статті тему мене змусили декілька обставин.

По-перше, у різних засобах масової інформації нинішній стан відносин між Україною та Російською Федерацією як тільки не називають – конфлікт, громадянська війна, спецоперація, класична війна тощо. Хотілось би на сторінках журналу обговорити питання, що насправді відбувається і як цей стан «відносин» слід називати з наукової точки зору.

По-друге, мене дуже обурило виключення тестових завдань періоду княжої доби з національного мультипредметного тесту з історії України. Для російського агресора, який привласнив цей період до своєї власної історії, включив його до навчальних програм історичної освіти в Росії, є справжнім «подарунком». Більш того, це виглядає як добровільна відмова України від витоків власної історії.

Зазначене вище викликало у колах учителів історії, громадськості, особливо в учнівському середовищі, чимало запитань щодо змісту, місця і значення історії нашої держави у житті кожного громадянина та суспільства в цілому. Особливо це стосується мотивації щодо вивчення вітчизняної історії та ставлення до цього предмету.

Тож є необхідність обговорити ці принципові питання та визначитися.

Ключові слова: громадянська війна, проксі-війна, культурна ідентичність, критичне мислення, історична освіта, мотивація до вивчення історії.

Для початку, за допомогою власних спостережень, міркувань та інтернетресурсів, я викладу та обґрунтую власне бачення того, що сьогодні відбувається у стосунках між Російською Федерацією та Україною.

Більшість із нас знає, що російський наратив щодо подій в Україні з 2014 року будується на одному наріжному камені: «Після незаконного майданівського перевороту, утисків російськомовних; атаки злісного «Правого сектора» Крим добровільно повернувся в рідну гавань, а на Донбасі розпочалася «громадянська війна» [1].

В класичному розумінні війна – це відкритий, інтенсивний та задекларований збройний конфлікт між державами, які ведуть відкриті бойові дії із залученням своїх збройних сил, партизанів, диверсантів тощо, в той час як громадянська війна – це війна між організованими групами (частинами) однієї країни за владу або від'єднання, у яку можуть втручатися інші держави, застосовуючи політично-дипломатичний тиск і постачання зброї та бойовиків.

У повній мірі агресія Росії проти України не може називатися класичною війною, тому що офіційного оголошення війни не було, обидві сторони називають її «операцією». Напад РФ на Україну російські пропагандисти назвали «спеціальною воєнною операцією», скорочено «СВО». Спецоперації, які продовжують СВО, отримали назви «Майдан-3» (Москва прагне посіяти розкол в українському суспільстві, створити «хаос» всередині країни і усунути президента) та «Перун», яка спрямована на дестабілізацію політичної ситуації в Україні та країнах Заходу і триватиме до 30 червня 2024 р. [4]

Кремль умисно підміняє поняття і називає війну «спеціальною операцією». Причина цього в тому, що в Москві добре розуміють, що згідно з Кримінальним кодексом Російської Федерації ст. 353 «Планування, підготовка, розв'язування чи ведення агресивної війни» караються позбавленням волі терміном від 7 до 15 років, а безпосередньо ведення агресивної війни - від 10 до 20 років. [6]

На наш погляд, Україна фактично повторила російські наративи, назвавши відповідні дії проти російської агресії у 2014 році антитерористичною операцією, а з 30 квітня 2018 року – операцією Об'єднаних сил (ООС), хоч уже йшла повномасштабна війна. Зауважимо, що за КК України (ст. 437) розв'язування та ведення агресивної війни також є злочином. «1. Планування, підготовка або розв'язування агресивної війни чи воєнного конфлікту, а також участь у змові, що спрямована на вчинення таких дій, - караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років. 2. Ведення агресивної війни або агресивних воєнних дій – карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років». [7]

Тож міркування росіян виглядає наступним чином: «Якщо не було оголошення війни Росії, і Україна воює з «ДНР» і «ЛНР», частинами України, отже, відбувається громадянська війна» [1].

Нібито все логічно. Але, як вдалося з'ясувати, існує ще один термін – «проксі-війна» або посередницька війна. Це ведення війни під прикриттям. Тобто країна А веде війну: постачає зброю, солдатів, техніку, прикриваючись маріонетковою стороною Б. Складеться враження, що воює сторона Б, а насправді, лівову частку роботи виконує країна А.

Тепер слід розібратися – в Україні відбувається громадянська війна чи проксі-напад Росії? Для того, щоб дати відповідь на поставлене запитання, розберемося у наступному: чи існував на Донбасі місцевий та масовий збройний контингент, який би міг розпочати громадянську війну?

Факти свідчать про наступне:

- ніякого соціального конфлікту між Донбасом та рештою країни до 2014 року не було;
- групки проросійських активістів не здатні були самостійно організувати серйозні бойові дії;
- місцеві бізнесмени з проросійськими настроями розуміли, що збройний конфлікт їм зашкодить.

Тож ні про яку громадянську війну мова йти не може. Тобто Росія сама створила та замаскувала воюючу сторону, щоб була підстава для ствердження: все, що відбувається на Донбасі і загалом в Україні – це громадянська війна, причинами якої є:

- утиски російськомовних;
- загроза страшного «Правого сектора»;
- з початком АТО в Слов'янську народ Донбасу нібито повстав.

Проросійські засоби масової інформації настільки переконливо проводили свою пропагандистську роботу, що багато українців, і справді, вірять, що Донбас був ініціатором, а не жертвою конфлікту. Це дає їм підставу на утвердження у масовій свідомості рівняння: громадянська війна = відповідальність Києва = Росія тут ні до чого.

Переважна більшість випускників школи бажають почути відповіді на це актуальне питання: що ж все-таки відбувається? Загальними штампами, які конкретно не відповідають на це й подібні питання, у даному випадку не обійдешся. А історія – це майже єдиний предмет, який повинен підготувати випускників до самостійного аналізу життєвих обставин, тим більше у таких умовах, у яких опинилася наша країна, та прийняти відповідне для себе рішення.

З усього цього випливає питання: як повинен пояснювати цю ситуацію вчитель? До чого готувати учнів? Чи слід говорити правду, чи відмовчуватися заспокійливими фразами? Яким чином в умовах війни ми маємо мотивувати учнів до навчання, виховувати патріотичні почуття? Як прививати молодій людині загальнолюдські цінності, повагу до свого народу і країни, коли мільйони наших громадян її залишили? У багатьох учнів теж є думки про те, що, у разі погіршення стану, вони покинуть Україну і не повернуться.

Чи може наш народ сподіватися на реальну допомогу цивілізованого світу у боротьбі з агресором? Історія України не робить нас оптимістами, бо факти свідчать зовсім про інше:

- стриманість європейських країн відносно надання допомоги під час татаро-монгольської навали на Київську Русь;
- споглядання та участь у розчленуванні та приєднанні українських земель до Великого князівства Литовського та Речі Посполитої;
- інертність та невизначеність стосовно надання допомоги в часи визвольної боротьби Богдана Хмельницького і Пилипа Орлика;
- однозначне невизнання країнами Антанти незалежності УНР в період української революції 1917 – 1921 року;
- критичне ставлення європейських політиків та істориків до українського національно-патріотичного руху в роки Другої світової війни (УПА);
- категоричне заперечення утворення незалежної України під час розпаду СРСР через можливість втрати контролю над ядерною зброєю;
- з початком вторгнення російських військ на територію України в 2014 році усі підписанти не виконали умови Меморандуму 1994 року про гарантії безпеки, які нам обіцяли у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї;
- вичікувальна, нейтральна та взагалі без уваги багатьох країн позиція в період повномасштабної агресії Росії проти України в 2022 році.

І це при тому, що «не буде перебільшенням сказати, що доля Європи залежатиме від того, що зараз відбувається в її центральній і східній частинах, і не в останню чергу – від того, що діється в Україні». [13]

Старшокласники, аналізуючи на уроках прагнення України вступити до НАТО та Євросоюзу, повинні вмійти шляхом логічного мислення, з урахуванням тенденцій сьогодення, визначити: а чи потрібні нам зазначені не реформовані організації з їхніми протиріччями та бездіяльністю, здатними висловлювати у критичних випадках лише чергове «занепокоєння»? Слід враховувати також той факт, що у нас ще не завершився процес творення нації, як би це комусь не подобалось, а європейські народи уже давно цей етап пройшли, тож, без страху втратити свою ідентичність, їм легше інтегруватися у європейські структури та НАТО.

Варто пам'ятати у цьому випадку пораду іспанського письменника Мігеля де Сервантеса Сааведра «Історія - скарбниця наших діянь, свідок минулого, приклад і повчання для сьогодення, застереження для майбутнього». [3]

Тому кожен великий період української історії варто закінчувати не крапкою, а великим знаком питання. «... не має сумнівів, що самостійна Україна буде існувати. Питання полягає лише в тому, якою вона буде. Чи зможе вона перебороти свою провінційність, стару тоталітарну й імперіалістичну спадщину, консерватизм однієї частини свого населення й соціальну інертність іншої й виявити світові ще одне велике змодернізоване, політично стабільне демократичне суспільство? А чи Україна приречена на довге хитання між реформами і контрреформами, демократією й автократією, на сповзання до рангу ще однієї держави третього світу?» [13]

Як бачимо відповідь на поставлене питання не слід звужувати лише до проблеми сьогоденних стосунків між РФ та Україною. Хотілось би дізнатися про точки зору з цього приводу колег та читачів журналу.

Перейдемо до другої причини написання статті: визначення обов'язкових та вибіркового предметів для складання національного мультипредметного тесту, виключення тестових завдань періоду княжої доби з національного мультипредметного тесту з історії України.

Спробуємо довести, що значення і місце історії України не менш важливе ніж української мови. Як свідчать різного роду опитування, українську мову у якості обов'язкового предмета НМТ-2024 підтримує переважна більшість, а от історію України – не зовсім, забуваючи про те, що між мовознавством та історією України зв'язок обоюсторонній: мовознавство, з одного боку, допомагає історії, проливаючи світло на певні історичні факти, з іншого – користується фактами історії для пояснення суто мовних явищ. Особливо помітні зв'язки з історією в словниковому складі мови і у сфері та в характері її функціонування. За даними словника можна відтворити картину (наприклад, гетьман, яничар, булава) економічного, суспільного і культурного життя слов'ян. Словник засвідчує контакти народів. Говорячи про словник як історичне джерело, треба пам'ятати, що мовні матеріали потребують уточнення істориків, археологів та етнографів. Комплексне використання мовних даних, пам'яток матеріальної культури, історичних джерел може дати реальну картину.

У всіх народів мова — це засіб спілкування, а у нас мова — це фактор відчуження. У нас мова не інтелектуальне надбання століть, не код порозуміння, не першоелемент літератури, а з важкої руки імперії ще й досі для багатьох — це ознака націоналізму, сепаратизму, причина конфліктів, моральних травм.

Кожна конкретна мова як індивідуальне і неповторне історичне явище належить до індивідуальної культурної системи, тому й вивчатися вона повинна у всій повноті своїх життєвих виявів, відносин та зв'язків

І навіть якщо лінгвіст вивчає або досліджує мову із суто мовознавчою метою і не прагне за допомогою цієї мови отримати доступ до явищ культури, що знаходять у мові своє відбиття, він уже вивчає відповідну культуру. Аналогічно, для того, хто вивчає певну культуру, прямим та безпосереднім завданням є вивчення пов'язаної з нею конкретної мови.

Індійський мовознавець Рамананд Тіварі писав: «Слова — найнадійніші свідки історії мови. В них настільки очевидно й міцно закарбовані культурні й історичні факти, що їх не можна спростувати... Завдяки своїй божественній (тонкій) природі і зв'язку з суспільством у мовному суді вони виступають сміливими і об'єктивними свідками». [11]

Значення минулого: будь-який народ, будь-яка нація починається, в першу чергу, з того, що вона досконало знає своє минуле. «Майбутнє» — в цьому слові є своя неприхована таємничість. Кожен із нас проживає своє життя так, як вважає за потрібне, але все ж таки усвідомлює: «...Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього». [9]

Тож українська мова та історія України — нерозривні та невід'ємні складові, а тому мають займати найвищі щаблі у порівнянні з іншими навчальними дисциплінами.

Знання історії свого краю — священний обов'язок кожної культурної та освіченої людини.

Які ж тоді причини байдужого ставлення до історії власної держави?

Головними з них є:

- нерозуміння значення та ролі історії в житті кожної людини та суспільства;
- методи і форми викладання, які не мотивують учнів, а звідси лінь, інертність, небажання її вчити.

В останній час до них додалися нові негативні фактори:

- доступність знань, багато розваг та інших відволікаючих видів діяльності, швидкі зміни всіх дискурсів;
- щось не те в інституті сім'ї: відсутність прикладу для наслідування в сім'ї, батьки проєктують на своїх дітей свої негативні очікування по відношенню до школи;
- в громадській думці відсутня ціннісна зв'язка «Вчення — Успіх — Щастя»;
- криза системи освіти;
- загальна цивілізаційна тобто мотиваційна криза в світі.

До всього цього додаються ще й проблеми сучасної шкільної історії, про які уже не раз писалося: міфологізація; некоректність термінів; домінування політичної мілітарної історії; загублена локальна історія; песимістичне уявлення про історію України як колоніальний простір; етноцентрична візія — ми дивимося на історію, з точки зору українців, а не території; відірваність історії України від контексту всесвітньої історії.

Естонський політик, історик та державний діяч Март Лаар писав «Якщо нація не спроможна тверезо оцінити свою історію, вона сама живе немов у постійному неврозі. Нація, яка не може змиритися зі своїм минулим, ніколи не побудує майбутнього.» [10]

Відомий факт, що владні структури, різні політичні сили, влада і опозиція часто-густо використовують сюжети історичного минулого для задоволення своїх поточних, тактичних чи стратегічних політичних цілей. Причому, не беручи на себе відповідальність за формування культури історичної пам'яті в суспільстві чи пам'яті про минуле. Такі небезпечні дії влади можуть приводити до конфлікту чи протистоянь різних національних, етнічних, релігійних, соціальних груп у суспільстві. Маніпуляція минулим, виокремлення з історичного контексту тих чи інших подій, фактів, що влаштовують ту чи іншу політичну силу, становлять загрозу громадянському суспільству і дестабілізують країну не менше, а може й більше, ніж економічні та політичні кризи. Подібні процеси спостерігаються сьогодні в Україні та викликають серйозне занепокоєння серед інтелектуалів. Соціум має постійно контролювати дії влади та боронити цінності громадянського суспільства.

Процесу інтересу до вивчення історії шкодять також різного роду маніпуляції:

Соціальна практика свідчить, що суспільству нав'язується та інтерпретація історії, окремих подій, яка необхідна для виправдання влади панівної групи та її політики. Чим менше в суспільстві свободи, тим більше історія виступає в якості політичного інструменту, спрямованого на те, щоб керувати уявленнями про минуле:

- встановлювати «нові» свята;
- зводити меморіали;
- затверджувати навчальні програми;
- замовляти твори мистецтва, прославляти одних історичних особистостей і знищувати пам'ять про інших.

З епістемологічної (можливість пізнання) точки зору, на погляд деяких учених, історія не є наукою, бо про минуле неможливо достовірне знання. Історія не наука, а історіографія, тому що її використовують як інструмент маніпуляції суспільною свідомістю, вона пропонує готові схеми і однозначні відповіді, фальсифікуючи (в сенсі спотворення) минуле. Останнім часом подібні висновки не втрачають своєї популярності на сторінках інтернету, в середовищі іменитих діячів науки, культури і мистецтва. [5]

Можна зустріти багато цікавих у цьому сенсі висловлювань щодо ролі історичної освіти: як від її цілком апологетичної оцінки (О. Бісмарк про шкільного вчителя історії, що відіграв більшу роль, ніж сила зброї і війська при об'єднанні Німеччини), так і відверто «шкідливої» ролі (Поль Валері: «історія це найнебезпечніший продукт, який коли-небудь створювала хімія інтелекту, тому що вона робить нації злими, зухвалими, нетерпимими і самовдоволеними»). Доходило навіть до офіційних заяв щодо заборони викладання історії (мова йде про відому пропозицію П. Ж. де Пінхейро, міністра закордонних справ Португалії, заборонити вивчення історії в школах протягом наступних п'ятдесяти років після провалу мирних переговорів в Югославії в кінці 80-х рр. XX ст.) [12]

Не менш шкідливими для розуміння значення і місця історії є факти, коли деякі наші колеги зводять процес навчання історії до запам'ятовування дат, постатей, подій, цитат тощо. Це робить процес навчання нудним і не цікавим.

До речі, радимо обережно використовувати афоризми, вислови, цитати і крилаті фрази відомих людей. Вони рідко мотивують учнів, а тим більш, коли до них не наводяться джерела. Крім того, деякі з висловів вирвані з контексту або складені з висловів різних за поглядами людей і наведені як цитата однієї особи. Мова у даному випадку йде про роман-антиутопію Джорджа Орвелла «1984». Тематично, роман присвячений наслідкам тоталітаризму, масового спостереження та промивання мозку людей у тоталітарному суспільстві, представником якого є один з учасників діалогу О'Брайєн та Вінстон, зовсім протилежний йому за поглядами: «Є Партійне гасло, що має відношення до контролю минулого, – сказав він (О'Брайєн). – Повтори його, якщо твоя ласка». «Хто контролює минуле – той контролює майбутнє: хто контролює теперішнє – той контролює минуле», – повторив Вінстон покійрно. «Хто контролює теперішнє – той контролює минуле, – сказав О'Брайєн, повільно киваючи головою на знак згоди. – Це твоє власне переконання, Вінстоне, що минуле має дійсне буття?» [8]

Наведені приклади свідчать про серйозні проблеми у викладанні історії в навчальних закладах. Лише нещодавно шкільною програмою з історії України передбачена необхідність формування в учнів елементів історичної компетентності: хронологічної, просторової, інформаційної, логічної та аксіологічної. І далі слід іти до застосування критичного мислення, яке навчить учнів відрізнити достовірні факти від недостовірних та оцінювати доцільність тих чи інших дій, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Але результати цього впровадження слід очікувати ще не дуже скоро. Прискорити цей процес можуть сучасні форми і методи проведення занять.

Виходячи із закономірностей процесу пізнання та особливостей логіки навчального процесу, оволодіння знаннями та навичками має чітку структуру, яка включає ряд логічно мотивованих елементів

ЕТАПИ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

- *інсайт* (від англ. *insigt* – проникливість, розуміння) – стан раптового інтуїтивного осаяння, який не можна вивести безпосередньо з досвіду суб'єкта

Як свідчить практика, найбільшою проблемою у більшості учнів у процесі вивчення історії – є запам'ятовування історичного матеріалу, дат, постатей, подій тощо. І саме у цьому випадку «розуміння» є важливою сходинкою до успішного запам'ятовування матеріалу, тому не варто квапитися із запам'ятовуванням, ігноруючи процес осмислення й усвідомлення. По-перше, це створює значний психологічний бар'єр перед запам'ятовуванням, а по-друге, веде до догматизму в навчальній діяльності.

Щоб уникнути цієї проблеми, рекомендуємо вивчати історію, застосовуючи метод періодизації. Знаючи загальну періодизацію історії, загальні характеристики та хронологічні рамки кожного з періодів (розділів навчальної програми, які відносяться до того чи іншого періоду історії, їх загальні характеристики) – учень може вільно орієнтуватися у навчальному матеріалі, швидко формулювати відповідь чи запитання до опонента, застосовувати для порівняння, при необхідності, аналогічні та паралельні свідчення, події тощо.

СХЕМА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПЕРІОДИЗАЦІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ

При цьому слід мати на увазі, що під час занять необхідно спонукати запам'ятовувати не весь матеріал, а найбільш суттєве, те, що становить основу оволодіння новим навчальним матеріалом, що необхідне для формування наукового світогляду, конкретної практичної діяльності. Дуже важливо дати учням можливість обговорити тему. Це розвиває пам'ять, логіку, критичне мислення тощо.

Взагалі важливо усвідомити, що серед тих наук, які можуть вплинути на перебіг подій, одне з головних місць заслужено займає історія, наука, яка зустрічається в нашому житті набагато частіше, ніж ми думаємо. В основному, ми не помічаємо цього, і ставимося до цього як до речей, що само собою

зрозумілі. Скептики, звичайно, одразу скажуть, що історія не впливає на технічний прогрес. Проте саме завдяки історії можуть бути відкриті невідомі дотепер факти, які потенційно можуть, якщо не змінити, то скоригувати думку вчених про що-небудь.

Французький історик Марк Блок (не плутати з російським поетом Олександром Блоком) уподібнював працю історика роботі слідчого. «Ми, - писав він про істориків, - граємо роль слідчого, який намагається відновити картину злочину, при якому сам він не був присутній, або фізика, вимушеного через грип сидіти вдома і узнаючого про результати свого досвіду за повідомленнями лабораторного служителя». [2]

Якщо продовжити аналогію, то можна помітити, що історик може бути не тільки слідчим, а й суддею, і обвинувачем, і захисником. Засоби до такого розуміння історика дає: сучасність, методологія історії та ретельна робота з джерелами. Як і в природничих науках, де в наш час переважає системний підхід – вивчення процесів і систем, а не окремих «пташок», так і в суспільних науках, зокрема, історичній, має бути застосований такий самий системний підхід. Історик, вивчаючи окремі факти, має шукати розуміння їх, моделюючи процеси і системи на основі наукових гіпотез, перевіряючи їх новими фактами.

У цій частині статті авторка намагалася довести важливість історії для цементування ідентичності української нації у сучасних умовах (чого не дають інші навчальні дисципліни), але для виконання нею цієї ролі слід, у значній мірі, осучаснити її зміст, використовувати у навчанні сучасні технології, форми і методи. Перефразовуючи відому сентенцію, якщо зараз ми не хочемо вчити свою національну історію, наші діти у майбутньому ризикують вчити чужу.

Тож закликаю до обговорення дві проблеми: перша – що відбувається сьогодні між РФ та Україною?; друга – яке місце має займати історія України серед інших предметів НМТ/ЗНО?

Викладені у цій статті оціночні судження не означають, що наша історія та підручники погані, всі ці проблеми виникли через те, що історія не розказана по-сучасному. Тому, навіть якщо ми не помічаємо прояви праць вчених істориків у нашому сучасному житті, треба розуміти, що вони є, і тому певний вплив на наше життя ця галузь знань безперечно має. Але за всіма подібними оцінками обов'язково буде визнання величезної ролі шкільної історії у формуванні національних ідентичностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Б

е Блок, М. (1986). Апологія історії, или Ремесло історика (С. 30). Москва: Наука.

л Дорогоцінна енциклопедія геніальних афоризмів / Укладач О.В. Зав'язкін. (2010). Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО». – 608 с.

й Інформаційна спецоперація РФ «Перун» проти України увійшла в активну фазу – розвідка. (2024, березня). Взято з <https://www.pravda.com.ua/news/2024/03/13/7446250/>

І

л Кримінальний кодекс Російської Федерації. (n.d.). Взято з https://ru.wikisource.org/wiki/Уголовный_кодекс_Российской_Федерации/Глава_34#Статья_353

о К

р О

р Рильський, М. (2019). Мудрості від Максима Рильського. Вислови, поради, роздуми, настанови, звернення, міркування про філософію буття / упорядник М. Г. Рильський. Київ: Саміт-Книга. – 264 с.

д Р

н

н Тищенко, К. (2006). Мовні контакти: свідки формування українців. Київ: Аквілон-Плюс. – 416 с.

п Удод, О. (n.d.). Про роль і значення шкільної історії у процесі творення національних ідентичностей.

р

р

р Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії): Зб. наук. ст. (2000). Київ: Генеза. – 368 с.: іл.

р

р

р

р HYPERLINK "https://history.sumy.ua/theoryofhistory/514-

р

р

REFERENCES

р Belei, L. (n.d.). Civil War in Ukraine? Retrieved from <https://uchoose.uacrisis.org/gromadyanska-vijna-v-ukrayini/>

р Bloch, M. (1986). Apology for History, or The Historian's Craft (p. 30). Moscow: Nauka.

р Р

р

р

р

р

р

against Ukraine has entered the active phase – intelligence. (2024, March 13). Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/news/2024/03/13/7446250/>

History is Not a Science. New Historical Doctrine of Ukraine. (n.d.). Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=Qn7En1-I390>

Criminal Code of the Russian Federation. (n.d.). Retrieved from https://ru.wikisource.org/wiki/Уголовный_кодекс_Российской_Федерации/Глава_34#Статья_353

Criminal Code of Ukraine. (n.d.). Retrieved from https://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini/statja-437.htm

Orwell, G. (1984). 1984 (p. 50). Translated by Vitaliy Danver. Retrieved from <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2283&page=50>

Rylsky, M. (2019). Wisdom from Maksym Rylsky. Sayings, Advice, Reflections, Instructions, Thoughts on the Philosophy of Being / Compiler M.G. Rylsky. Kyiv: Summit-Book. – 264 p.

Rozputenko, I. (2014). The Third Millennium - Ukraine and Neocolonialism. Kyiv: K.I.S. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=11t3CgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=uk#v=onepage&q&f=false>

Tyshchenko, K. (2006). Language Contacts: Witnesses of the Formation of Ukrainians. Kyiv: Aquilon-Plus. – 416 p.

Udod, O. (n.d.). On the Role and Importance of School History in the Process of Creating National Identities. Retrieved from <https://history.sumy.ua/theoryofhistory/514-proroliznachennyashkilnojiistorijiuprotsesitvorennyanatsionalnikhidenticnostej.html>

Ukrainian Historical Didactics: International Dialogue (Experts from Different Countries on Modern Ukrainian History Textbooks): Collected Scientific Papers. (2000). Kyiv: Genesis. – 368 p.: ill.

chers, the public, and especially among students, about the content, place, and significance of our state's history

Дата надходження до редакції 23.05.2024

© Ткаченко А.В., 2024

УДК 811.161.2'342.2-028.31(075.2)

[https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2\(6\).315796](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.2(6).315796)

Цимбал Тетяна Василівна,

учителька української мови та літератури вищої категорії,

учителька-методистка Одеського ліцею №16

Одеської міської ради

УЧИТЕЛЮ-СЛОВЕСНИКУ НА ЗАМІТКУ!

УРОК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ «ПРИГОЛОСНІ ТВЕРДІ, М'ЯКІ ТА ПОМ'ЯКШЕНІ, ДЗВІNKИ Й ГЛУХІ» ДЛЯ 5 КЛАСУ НУШ

Урок з української мови «Приголосні тверді, м'які та пом'якшені, дзвінкi й глухі» для 5 класу нуш розроблено відповідно до чинної модельної навчальної програми «Українська мова. 5–6 класи» (Заболотний О. В., Заболотний В. В. та ін.), що затверджена наказом МОН № 795 від 12.07.2021 року, у якій визначено орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета та види навчальної діяльності учнів.

У конспекті уроку підбрано інтегровані завдання, які спрямовані на розвиток критичного мислення та сприяють зацікавленості здобувачів/здобувачок освіти.

Матеріал уроку можна використати вчителю/вчительці при виборі будь-якої модельної навчальної програми, адже зазначена вище тема вивчається в 5 класі НУШ у розділі «Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія».

За потреби вчитель/вчителька може змінити види робіт чи додати щось, урахувавши індивідуальні здібності учнів/учениць.

Мета: узагальнити відомості про звуки мови, їх призначення; поглибити знання учнів/учениць про тверді, м'які та пом'якшені, дзвінкі та глухі приголосні; удосконалити навички вимовляння дзвінків — глухих, м'яких — твердих, пом'якшених приголосних звуків та вміння правильно розрізняти їх у словах; упроваджувати інформаційно-комунікативні технології в освітній процес та комплексний міждисциплінарний підхід (STEAM-освіта); формувати орфоепічні навички; розвивати логічне мислення, фонематичний слух, пам'ять, культуру усного й писемного мовлення; виховувати повагу до багатства рідної мови.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу

Методи: дослідницький, наочно-дедуктивний, словесно-індивідуальний.

Обладнання: підручник, мультимедійна установка, індивідуальні картки, карта-схема.

Перебіг уроку

*Як дерево починається з кореня,
так слово починається зі звука.*

О. Довгий

I. Емоційне налаштування ЗАВДАННЯ

Дайте відповіді на питання, використавши ось цю звичайну лінійку.

Поставте ручкою або олівцем відповідні позначки.

- Котрий у вас зараз урок?
- Наскільки був цікавим попередній урок?
- Наскільки ви засвоїли тему попереднього уроку?
- Наскільки відомою вам є тема сьогоднішнього уроку?
- На скільки поділок ви хотіли б пройти вперед під час вивчення теми уроку?

Бажаю всім вам здобути свою вершину!

II. Актуалізація опорних знань (Повторення вивченого в 1-4 класах) ЗАВДАННЯ

Розгляньте уважно малюнок. Згрупуйте назви продуктів харчування у дві колонки:

- 1) ті, що починаються на голосний;
- 2) ті, що починаються на приголосний. Запишіть їх в алфавітному порядку.

Бесіда

Що вивчає фонетика?

Що вивчає графіка?

У чому полягає відмінність між звуком і буквою?

Як утворюються звуки людського мовлення?

З чого складається мовний апарат людини?

Що є підставою поділу звуків на голосні та приголосні?

Як утворюється голос? Унаслідок чого виникає шум?

Чи однакову роль відіграють у творенні складів слова голосні й приголосні звуки?

Чи може склад утворюватися лише з голосного звука? (Приклади).

Чи може склад утворюватися лише з приголосного звука?

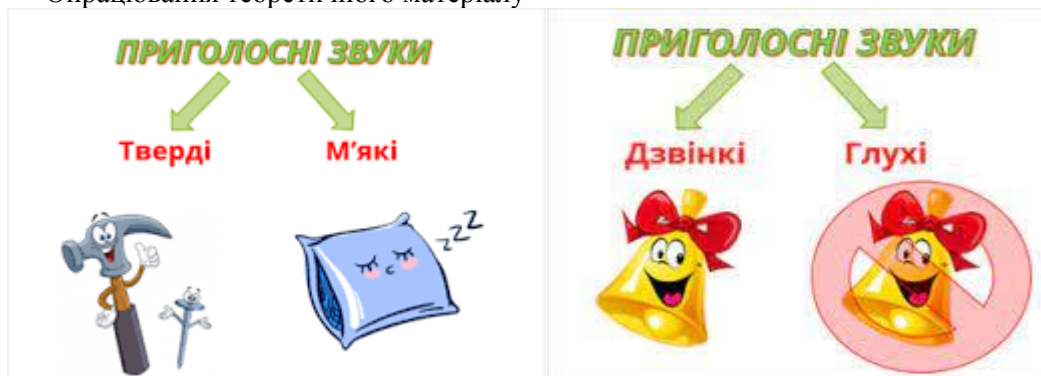
III. Повідомлення теми й мети уроку. Мотивація навчання

<https://www.teachthought.com/pedagogy/21-simple-ideas-to-improve-student-motivatio>

IV. Вивчення нового матеріалу

Робота з підручником

Опрацювання теоретичного матеріалу

Робота біля дошки

ЗАВДАННЯ

Подані слова передайте фонетичною транскрипцією, назвіть у кожному звуку голосні та приголосні. Поділіть слова на склади, поясніть пов'язаність кількості голосних звуків із кількістю складів.

Орел, сокіл, зозуля, горобець, вороння, перепілонька.

Робота з підручником

Опрацювання таблиці «Приголосні звуки». Пояснення вчителя/вчительки

Приголосні звуки бувають *тверді* й *м'які*. У звуковому записі (у транскрипції) м'які приголосні позначають рискою ['].

Тверді приголосні (іх 22)	М'які приголосні (іх 10)
[д], [дз], [т], [з], [с], [ц], [л], [н], [р]	[д'], [дз'], [т'], [з'], [с'], [ц'], [л'], [н'], [р'] та [й]
а також: а) губні: [б], [п], [в], [м], [ф]; б) шиплячі: [ж], [ч], [ш], [дж]; в) [г], [к], [х], [г].	—

Губні, шиплячі, а також [г], [к], [х], [г] м'якими не бувають, вони можуть бути лише частково м'якими, їх називають *пом'якшеними* (або *напівпом'якшеними*). Для позначення пом'якшення в транскрипції використовують апостроф [']. Пом'якшеними вони стають перед:

- [і]: *білка* [б'ілка], *очі* [оч'і];
- [а], [у], [е], що на письмі позначені буквами *я, ю, є*: *бюро* [б'юро], *кювет* [к'увет].

Приголосні звуки бувають *дзвінкі* та *глухі*.

Звуки	дзвінкі	глухі
Творення	голос + шум	шум
Приклади	[ж], [д], [г] та ін.	[ш], [т], [к] та ін.

Коли вимовляємо дзвінкі приголосні, голосові зв'язки вібрують, а коли глухі — то вони непорушні. Більшість приголосних утворюють пари за дзвінкістю/глухістю:

Дзвінкі	[д]	[д']	[з]	[з']	[ж]	[г]	[г']	[дз]	[з']	[ж]	[б]
Глухі	[ц']	[ч]	[п]	[х]	[к]	[т]	[с]	[ш]	[ч]	[ц]	[б]

	т]	т']	с]	с']	ш]	х]	к]	ц]	]		п]
--	----	-----	----	-----	----	----	----	----	---	--	----

Глухий звук [ф] не має пари за дзвінкістю / глухістю. Звуки [в], [м], [н], [н'], [л], [л'] [р], [р'], [й] (опорна фраза «Ми винили рій») не дзвінкі й не глухі, тому пар за дзвінкістю / глухістю не утворюють.

Зауважте!

Дзвінкі приголосні звуки [дж], [дз], [дз'] позначають двома буквами й дужкою над ними: *джміль* [джм'іл'], *дзига* [дзига], *гедзь* [гедз'].

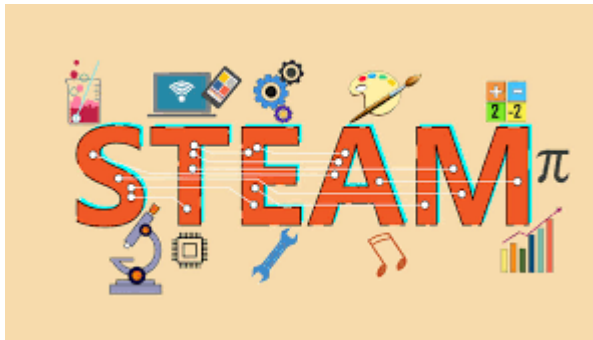
Робота біля дошки

Запишіть речення. У виділених словах назвіть букви. Передайте ці слова фонетичною транскрипцією, у кожному назвіть звуки – голосні та приголосні. Чим відрізняються голосні від приголосних? У кожному слові назвіть дзвінкі й глухі, тверді та м'які приголосні, поясніть, якими буквами на письмі позначається м'якість кожного приголосного звука.

Зразок: [йіжжак].

Їжак їжака голками не зляка. Що сіре, те й вовк, що куце, те й заєць. Заснула щука, та зуби не сплять. У воді стоїть, а води просить. Пішла баба у танець, а за нею горобець (Народна творчість).

ЗАВДАННЯ

Прочитайте інформаційну довідку про STEAM.

STEAM-освіта – це комплексний міждисциплінарний підхід, який поєднує в собі природничі науки з технологіями, інженерією, мистецтвом і математикою, акцентований на розв'язанні життєвих завдань, де всі предмети взаємопов'язані й інтегровані в єдине ціле.

Складові:

S – science (природничі науки);

T – technology (технології);

E – engineering (інженерія або технічна творчість);

A – art (мистецтво);

M – mathematics (математика).

Основна мета STEAM-освіти – розвиток творчого мислення, навичок використання інженерного підходу до розв'язання реальних завдань, розуміння важливості дизайну, усвідомлення ролі технології у їхньому вирішенні.

ЗАДАЧА: на уроці української мови вчитель/вчителька запропонував (-ла) підготувати лінгвістично-інформаційний стенд «STEAM-освіта». Потрібно намалювати асоціативні малюнки в п'яти комірках: «S», «T», «E», «A», «M».

Обговоріть ідеї представлення інформації за допомогою образів, обміркуйте дизайн.

Попрацюйте в 5 мікрогрупах. Намалюйте колективний асоціативний малюнок: I група – «S», II група – «T», III група – «E», IV група – «A», V група – «M».

Уставте малюнок у відповідну комірку: «S», «T», «E», «A», «M».

Прикріпіть наліпки-смайлики до комірок, назви яких містять м'які та пом'якшені приголосні: *природничі науки, технології, інженерія, мистецтво, математика.*

Скористайтеся підказкою. Підрахуйте, яку кількість наліпок-смайликів ви прикріпили. Зробіть фонетичний запис цих слів

Підказка

ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ:	
м'які [']	пом'якшені [']
<p>1. [Й] завжди м'який звук.</p> <p>2. Усі приголосні, що є у реченні, яке мурчить кіт: “ ДЗИРЕ, ДЕ ТИ З'ІСИ ЦІ ЛИНІ?”</p> 	<p>1. Губні [Б, П, В,М,Ф] МАВПА БУФ.</p> <p>2. Шиплячі [Ж, Ч, Ш,ДЖ] ЩЕ ЇЖДЖУ або Жаба Швидко Чимчикує ДЖунглями.</p> <p>3. Задньоязикові [Г,К,Х] Гусак Хитро Кахикнув.</p> <p>4. Глотковий [Г] (Хуга гука).</p>

ЗАВДАННЯ

Гідрометцентр сьогодні знову прогнозує опади. З початкових класів ви вже знаєте, що це таке, але, просканувавши QR-код, можете отримати більше цікавої інформації. Кожен вид опадів має своє позначення.

<https://youtu.be/V80p5zTldX4>

Заповніть таблицю, записавши пропущені назви опадів і звуковий запис слів. Знайдіть слова, у яких кількість звуків найбільша, а в яких – найменша.

Умовне позначення	Слово	Транскрипція (звуковий запис)
		
		
		[росá]- 4б., 4 зв.
	туман	
		
	іній	

Розвивасмо мовлення

ЗАВДАННЯ

1. Подумайте, що, на вашу думку, належить до культурної спадщини України? Опрацюйте світлини визначних місць. Де саме ви хотіли б побувати й чому?

Собор Святої Софії, м. Київ

Національний музей народної архітектури та побуту України

Руїни стародавнього міста Херсонес

2. Складіть та запишіть речення про культурну спадщину свого рідного краю. Підкресліть у реченні слова, які мають м'які та пом'якшені приголосні.

ЗАВДАННЯ

Прочитайте прохання природи по складах, стрибаючи, як зайчик, з однієї купини на іншу. Запишіть прислів'я, знайдіть слова, що мають лише дзвінкі приголосні

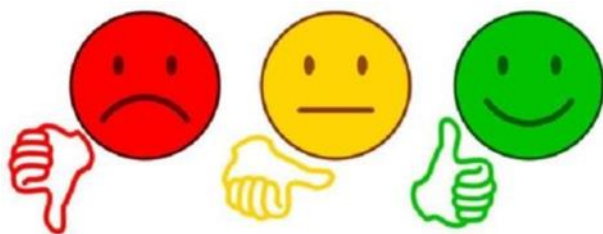
ЕКОЛОГІЧНА ГРАМОТНІСТЬ І ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Відповідь: сади дерево змолоду, на старість як знайдеш.

Вправа «Сигнали руками»

Са	знай	де	рість	во	на	ло
1	13	3	11	5	9	7
деш	ди	як	ре	ста	змо	ду
14	2	12	4	10	6	8

ЗАВДАННЯ

<https://cutt.ly/KPRhVu9>

Продемонструйте невербально, наскільки зрозуміли ви матеріал із теми «Приголосні тверді, м'які та пом'якшені, дзвінкі й глухі» («розумію», «частково розумію», «не розумію»).

V. Виконання вправ на закріплення

Робота з підручником

Виконання вправи (за вибором учителя).

ЗАВДАННЯ

Прочитайте скоромовки.

Який приголосний звук часто повторюється у кожній зі скоромовок? Потренуйтеся в швидкій і чіткій вимові приголосних звуків. Стежте за правильною вимовою дзвінких приголосних у кінці слів.

1. Бубоніла діду баба:

- Ой, не дмухай на кульбабу,

Бо з кульбаби полетять
Сто малих кульбабенят
(Народна творчість).

2. Стріла якось скоромовка
На місточку злого вовка.
Скоромовить вовк почав -
Ледь язик не поламав!

(Г. Чубач).

3. Сів шпак на шпаківню,
Заспівав шпак півню:
Ти не вмієш так, як я.
Так, як ти, не вмію я

(Народна творчість).

4. Як дзвінок задзеленчить,
Дзвінко джмелик задзижчить.
Гедзь із джмеликом летить,
Бджолам весело кричить:
«Бджоли, бджоли, бджоленята,
Вилітайте погуляти!»

(Народна творчість).

ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВІ
КОМПЕТЕНТНОСТІ

Самостійна робота

ЗАВДАННЯ

До останнього видання Червоної книги України (2021) занесено 91 вид птахів, на 4 види більше у порівнянні з попереднім виданням (2009). Види наведено у систематичному порядку, вони належать до 12 рядів. Майже 30 видів птахів віднесено до тих, що на межі зникнення.

Джерело:

<https://sites.google.com/site/plodoovocivnictvoakup/home/zavdanna-no1>

Виконайте арифметичні дії та запишіть назви птахів, занесених до Червоної книги України. Знайдіть та підкресліть слова з м'якими та пом'якшеними приголосними.

Підготуйте дома презентацію про одного із птахів (за бажанням).

ДРОВА – ВА + ХВИСТ – ІСТ + А = _____.

БЕРЕЗА – ЕЗА+КУТЯ – Я = _____.

ШУМ – М + ЛІКАР – Р = _____.

ТЕСТ – СТ+ТЕПЛО – ПЛО+РУКА – А = _____.

ХОБІ – БІ + ХІТИН – ИН + ВАЗА – ЗА = _____.

КАЗКА – КА +ЗАРАЗ – АЗ +КАВА – ВА = _____.

БАЛАДА – ДА +БАНК – К = _____.

ДЕНЬ – НЬ + РИС – С + ХВИСТ = _____.

Відповідь: дрохва, беркут, шуліка, тетерук, хохітва, казарка, балабан, дерихвіст.

ЗАВДАННЯ

Запишіть пари слів, що є відгадками шарад. Поясніть різницю між дзвінками та глухими приголосними.

З дзвінком усе я заливаю, з глухим на дереві зростаю - (злива - слива)

З дзвінком листочки я скубу, з глухим же - зрізую траву - (коза - коса)

ЗАВДАННЯ

Виконайте завдання в тестовій формі.

1. НЕМАЄ м'якого приголосного звука в слові

А кішка

Б лось

В цуценя

Г заєць

2. НЕМАЄ пом'якшеного приголосного звука в слові

А барвінок

Б піон

В любисток

Г гіацинт

3. Установіть відповідність між характеристикою приголосних і прикладами слів із цими приголосними

Характеристика

- 1 усі тверді
- 2 усі м'які
- 3 тверді та м'які
- 4 тверді та пом'якшені

Приклад

- А Харків, Біла Церква
- Б Одеса, Черкаси
- В Кілія, Ічня
- Г Балаклія, Київ
- Д Іллінці

VI. Підсумок уроку. Рефлексія

- У чому полягає відмінність у творенні голосних і приголосних звуків мовлення?
- Яка роль у мові звуків голосних і яка – приголосних?
- Скільки звуків в українській мові? З них голосних? Приголосних?
- Скільки м'яких приголосних в українській мові?
- Які м'які звуки не мають парних серед твердих, але можуть пом'якшуватись перед [i]?
- На які групи поділяються приголосні за участю голосу й шуму?
- Наведіть приклади пар дзвінких та глухих приголосних.

АНАЛІЗУЙМО ВЛАСНЕ «Я»!

Метод «Плюс-мінус-цікаво»

ЗМІСТ ВПРАВИ

У житті нам часто доводиться робити вибір, приймати рішення. Оцініть свою діяльність сьогодні на уроці за допомогою таблиці «Плюс – мінус – цікаво»

Плюс	Мінус	Цікаво
Вау! Я зрадів/ла, коли... Це мені сподобалося! Відчуваю задоволення від...	Упс.. Ну, таке... Це мене засмутило... € незадоволення від...	Ого! Ух-ти! Це мене здивувало! Хочу ще дізнатися! Хочу спробувати!

ЗАВДАННЯ

Заповніть картку особистісного росту
Feedback (зворотний зв'язок)

Наскільки доступно вчитель / учителька викладає новий матеріал?	
Які завдання я хотів (-ла) би (б) виконувати на уроках частіше?	
Що найбільше сподобалося на уроці?	
Мої загальні враження від уроку	

VII. Домашнє завдання

Номер параграфу та вправи конкретизує вчитель/вчителька за тим підручником української мови для 5-го класу, за яким працює

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Кабінет Міністрів України. (2020). Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. №898. Міністерство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>

Міністерство освіти і науки України. (2016). Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи: Ухвалено рішенням колегії МОН України від 27.10.2016 р. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Бутурлим, Т., Король, Л., Немировська, Н., Турик, І., & Харитоновна, А. (2022). Органайзер учителя Нової української школи (компетентнісно-діяльнісний підхід до викладання української мови в 5 класі): навчально-методичний посібник (Т. Бутурлим, Ред.). Ніжин: Школа успіху.

Заболотний, О., Заболотний, В., та інші. (2021). Українська мова. 5-6 класи: модельна навчальна програма. Наказ МОН України від 12.07.2021 р. №795. https://osvita.ua/doc/files/news/830/83075/Ukr_mova_5-6-kl_Zabolotnyy_ta_in_14_07_1_1.pdf

Цимбал, Т. (2021). Інтеграція на уроках української мови: навчально-методичний посібник. Одеса: Астропринт.

Як креативно отримати зворотний зв'язок на уроці? (2024). TeachHub. <https://teach-hub.com/zvorotnij-zvyazok-na-urotsi/> (дата звернення: 26.06.2024).

21 ідея для мотивації учнів. (2024). Основа. <https://osnova.com.ua/21-ideya-dlya-motivatsii-uchniv-vid-teachthought-staff/> (дата звернення: 26.06.2024)

Дата надходження до редакції 22.04.2024

© Цимбал Т.В., 2024

Науковий журнал

НАША ШКОЛА: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ СТУДІЇ

№ 2' 2024

Статті друкуються в авторській редакції

Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.

Цифровий друк. Зам.№ 910

Підписано до друку 22.05.2024 р Наклад 100 прим.

Видавництво і друкарня ФОП Жмай О. В.